378.198
ส171ก

การศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีความสำคัญ ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปริญญานิพนธ์

ของ

ชลัย จงลีบพันธ์

27 เม.ย. 2527
สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 พระโขนง กรุงเทพฯ 11 โทร. 3921575, 3915058

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต
มีนาคม 2527

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

153721

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

.....ประธาน

.....กรรมการ

.....กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

.....กรรมการ

.....กรรมการ

.....กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม ที่ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับการคัดเลือกให้ได้รับพระราชทาน "ทุนภูมิพล" ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านอาจารย์ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ และ รองศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ที่ได้เสียสละเวลารับเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ทั้งยังได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ด้านการวิจัย และช่วยตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ จนกระทั่งสำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร.พนม พงษ์ไพบูลย์ รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่ได้กรุณารับเป็นกรรมการสอบปากเปล่าจากภายนอก

ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านของสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและของเอกชนที่ได้เอื้อเฟื้อและช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ทุกคนที่ได้ช่วยเหลือและเป็นกำลังในด้านต่าง ๆ สำหรับการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

ชัชชัย จงลีบพันธ์

มีนาคม 2527

สารบาญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
	ปัญหาของการวิจัย	7
	ประโยชน์ของการวิจัย	7
	คำจำกัดความศัพท์เฉพาะ	8
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
	ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง	10
	ประเภทของกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง	13
	การวัดการมีส่วนร่วมทางการเมือง	19
	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	22
	สมมติฐานสำหรับการวิจัย	43
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	45
	ประชากร	45
	กลุ่มตัวอย่าง	45
	ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	47
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	49
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	50
	การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	53
	การวิเคราะห์ข้อมูล	54

บทที่ หน้า

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 57

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น 60

การวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาการวิจัย 68

5 การศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษ 122

6 สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ 135

บรรณานุกรม 150

ภาคผนวก 158

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	ประเภทและรายละเอียดกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง	17
2.	จำนวนนักศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา จำแนกตามประเภทและขนาดของสถาบันการศึกษา	46
3	ตารางแจกแจงความถี่ของสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประเภทและขนาดของสถาบันการศึกษา	47
4	จำนวนนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาจำแนกตามประเภทและขนาดของสถาบันการศึกษา	54
5	โครงสร้างของกลุ่มตัวแปรจำแนกตามองค์ประกอบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละด้าน	65
6	การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละด้าน จำแตกตามเพศของนักศึกษา	69
7	การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละด้าน จำแนกตามกลุ่มอายุของนักศึกษา	70
8	การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ จำแนกตามสถาบันการศึกษา	72
9	การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ จำแนกตามสาขาวิชาของนักศึกษา	74
10	การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ จำแนกตามประเภทของสถาบัน	76
11	การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ จำแนกตามขนาดของสถาบัน	78
12	การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ จำแนกตามภูมิลำเนาของนักศึกษา	80
13	การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครองของนักศึกษา	82

ตาราง หน้า

14 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ จำแนกตามจำนวนปีที่ใช้ในการศึกษาของผู้ปกครอง 84

15 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ จำแนกตามรายได้เฉลี่ยของครอบครัว 86

16 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา 93

17 ค่าน้ำหนักเบต้าของตัวแปรย่อยในชุดปัจจัยทางชีวสังคม ในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน 95

18 ค่าน้ำหนักเบต้าของตัวแปรย่อยในชุดปัจจัยทางปริบทในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน 97

19 ค่าน้ำหนักเบต้าของตัวแปรย่อยในชุดปัจจัยทางจิตวิสัยในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน 99

20 ค่าน้ำหนักเบต้าของชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางชีวสังคมในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้านเมื่อหักความแปรปรวนที่เกิดจากชุดตัวแปรในปัจจัยทางปริบทและทางจิตวิสัยออก 103

21 ค่าน้ำหนักเบต้าของชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางปริบทในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน เมื่อหักความแปรปรวนที่เกิดจากชุดตัวแปรในปัจจัยทางชีวสังคมและทางจิตวิสัยออก 105

22 ค่าน้ำหนักเบต้าของชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางจิตวิสัยในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน เมื่อหักความแปรปรวนที่เกิดจากชุดตัวแปรในปัจจัยทางชีวสังคมและทางปริบทออก 107

23 การเปรียบเทียบผลการตรวจสอบนัยสำคัญของบทบาทของตัวแปรในปัจจัยทั้ง 3 ด้าน ที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง 112

24 การเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของความแปรปรวนในตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ เมื่อใช้ตัวแปรทำนายต่างกันทั้ง 3 ชุด 117

ตาราง หน้า

25 น้ำหนักความสำคัญของกลุ่มตัวแปรที่ใช้ในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้านเมื่อหักความแปรปรวนที่เกิดจากชุดตัวแปรอีก 2 กลุ่มออก 118

26 ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรแต่ละตัวในชุดตัวแปรทางชีวสังคมทางปริบทและทางจิตวิสัยในการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคัล 120

27 ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้านในการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคัล 121

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเมืองเป็นเรื่องของการใช้อำนาจตามกฎหมายในการปกครองและการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะอันจะมีผลกระทบต่อประชาชนโดยส่วนรวม (Dahl. 1970 : 4 - 13) ในความหมายดังกล่าว มิได้หมายถึงว่า ประชาชนจะเป็นเพียงผู้เกี่ยวข้องกับการเมืองในฐานะของผู้รับผลกระทบเท่านั้น ทั้งนี้หากมองในแง่ทฤษฎีระบบ (System Theory) ประชาชนนอกจากจะเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะผู้ได้รับผลกระทบจากปัจจัยผลผลิต (output) ของระบบการเมืองแล้ว ยังอยู่ในฐานะปัจจัยนำเข้า (input) โดยเป็นผู้เรียกร้องหรือเสนอความต้องการ (demand) ของตนให้รัฐบาลได้รับทราบ และเป็นผู้สนับสนุน (support) ต่อระบบการเมือง เช่น การปฏิบัติตามกฎหมาย การเสียภาษี ฯลฯ ต่อระบบการเมืองอีกด้วย ความมีประสิทธิภาพและเสถียรภาพของระบบการเมืองอันเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาทางการเมืองนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของกลไกต่าง ๆ ภายในกระบวนการทางการเมืองของระบบการเมืองที่จะต้องเคลื่อนไหวอย่างมีดุลยภาพ (equilibrium) กล่าวคือ หากสภาพความต้องการของคนในสังคมมีมากเกินกว่าความสามารถในการตอบสนองของระบบการเมือง ความตึงเครียดก็จะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งอาจถึงขั้นคุกคามต่อความอยู่รอดของระบบการเมืองนั้นได้ (Huntington. 1969 : 74) สภาวะเช่นนั้นคงไม่เอื้ออำนวยต่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขของสมาชิกในระบบการเมืองได้

จะเห็นได้ว่า ระบบการเมืองจะมีประสิทธิภาพและเสถียรภาพได้นั้น ประชาชนหรือสมาชิกส่วนใหญ่ของระบบการเมืองจะต้องมีความรู้สึกผูกพัน ภักดี และให้ความสนับสนุนแก่ระบบการเมืองนั้นด้วย (Easton. 1965 : 220, Almond and Verba. 1965 : 242) ถึงแม้ว่าระบบการเมืองอาจใช้กำลังบังคับให้ประชาชนยอมรับอำนาจทางการเมืองและยังผลให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพได้ในบางโอกาส แต่การมีประสิทธิภาพและเสถียรภาพในระยะยาวของระบบการเมืองโดยเฉพาะในประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยจำเป็นต้องได้รับการ

สนับสนุนโดยทั่ว ๆ ไป จากประชาชนรวมทั้งความสนใจที่ประชาชนมีต่อกิจการบ้านเมืองและการสนับสนุนโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกด้วย ทั้งนี้เพราะวัตถุประสงค์ของการดำเนินการปกครองประเทศให้เป็นไปตามวิถีทางประชาธิปไตยนั้นถือว่า เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน กล่าวคือ ผูกพันไว้กับประชาชนทั้งสิ้น (ทินพันธุ์ นาคะตะ 2517 : 8 - 21) หากประชาชนได้มีโอกาสฝึกฝนและเรียนรู้เรื่องราวทางการเมืองโดยอาศัยการกระทำด้วยตนเอง (learning by doing) ก็จะช่วยให้ประชาชนมีความรับผิดชอบทางการเมืองสูงขึ้น (Verba and Nie. 1972 : 5) นอกจากนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังมีส่วนในการสร้างสรรค์สถาบันทางการเมืองอีกด้วย กล่าวคือ การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองจะช่วยให้ประชาชนได้มีโอกาสสร้างกลุ่มผลประโยชน์และพัฒนาระบบพรรคการเมืองให้เข้มแข็งได้ เมื่อระบบพรรคการเมืองเป็นปึกแผ่น การจัดตั้งรัฐบาลที่มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพสูงก็เป็นไปได้มากขึ้น อันจะเป็นผลต่อการพัฒนาทางการเมืองในระยะยาว จึงกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นทั้งเครื่องมือ (instrumental) ในการพัฒนาระบบการเมืองและจุดหมายปลายทาง (ends) ของการพัฒนาทางการเมืองอีกด้วย (Verba and Nie. 1972 : 5)

อย่างไรก็ตาม การที่จะส่งเสริมหรือพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้นั้นจำเป็นจะต้องทราบและเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุหรือกระตุ้นให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง ในต่างประเทศ นักรัฐศาสตร์ได้ศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญ ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีอยู่ 4 ประการ (Almond and Verba. 1965; McClosky. 1968; Nie and Verba. 1972; Milbrath and Goel. 1977)

ประการแรก คือ สภาพแวดล้อมทางการเมืองของบุคคลนั้น ซึ่งเกี่ยวข้องถึงระบบการเมืองของแต่ละประเทศว่ามีลักษณะอย่างไร

ประการที่สอง ได้แก่ ลักษณะชีวสังคม (demographic variables) ซึ่งรวมถึง เพศ อายุ ถิ่นที่อยู่อาศัย อาชีพ ระดับการศึกษาและรายได้ ซึ่งมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลทุกคน

ประการที่สาม ได้แก่ ลักษณะทางปริบท (contextual variables) ซึ่งรวมทั้ง

สภาพแวดล้อมทางสังคมในครอบครัวและสถาบันการศึกษา การเปิดรับสื่อมวลชน ตลอดจนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง

ประการสุดท้าย ได้แก่ ลักษณะทางจิตวิสัย (affective variables) และบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล เช่น เจตนคติทางการเมือง ความรู้สึก และความเชื่อมั่นทางการเมือง ความรู้สึกชอบพอหรือเกลียดชังทางการเมือง ความไว้วางใจหรือระแวงสงสัยระบบการเมือง สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของแต่ละบุคคลทั้งสิ้น

สำหรับประเทศไทยนั้น นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยเป็นไปเพียงในทางทฤษฎีเป็นส่วนใหญ่ แต่ในทางปฏิบัติ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมักถูกระงับเป็นระยะโดยการรัฐประหารหรือการเปลี่ยนอำนาจการปกครองด้วยวิธีการที่นอกเหนือรัฐธรรมนูญ ซึ่งสาเหตุของการยึดอำนาจที่ถูกอ้างอยู่เสมอก็คือ การปล่อยให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองก่อให้เกิดความวุ่นวายระส่ำระสายทางการเมือง (สุจิต บุญบงการ 2522 : 41) การแก้ปัญหาโดยการระงับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเช่นนี้ใช้ได้ชั่วคราวเท่านั้น เพราะความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ ตามความเจริญของประเทศ การแก้ปัญหาในระยะยาวจะต้องยอมรับสมมติฐานที่ว่า ความต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสิ่งที่ห้ามไม่ได้ และจะต้องสร้างสถาบันทางการเมืองที่มีความสามารถในการส่งเสริมความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน และประนีประนอมลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้อยู่ในขอบเขตและวิถีทางของการเมืองระบอบประชาธิปไตย และด้วยเหตุที่สภาวะแวดล้อมทางการเมืองตลอดจนเสถียรภาพของรัฐบาลในการปกครองของประเทศมีความมั่นคงอย่างยิ่ง จึงเป็นโอกาสอันเหมาะสมที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้สอดคล้องกับการพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทย

ในการที่จะพัฒนาประเทศด้านใดด้านหนึ่งนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีข้อมูลทั่วไปเพื่อใช้ในการวางแผนการพัฒนา และข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้นั้นควรได้มาจากการศึกษาค้นคว้า สำหรับการศึกษา

ค้นคว้าเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชาวไทย โดยเฉพาะนักศึกษายังมีอยู่น้อยมาก ทั้ง ๆ ที่นักศึกษาร่วมกับประชาชนได้มีบทบาททางการเมืองอย่างเด่นชัดตลอดมาตั้งแต่ พ.ศ. 2483 บทบาทที่นับได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองครั้งแรกหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้แก่ การเดินขบวนเรียกร้องดินแดนจากประเทศฝรั่งเศสซึ่งไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ต่อจากนั้นนักศึกษาร่วมกับประชาชนก็มีบทบาททางการเมืองตลอดมา แม้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระยะแรก ๆ จะไม่ค่อยมีความต่อเนื่องมากนักในระยะหลัง ๆ การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความต่อเนื่องมากขึ้นและมีความสำคัญทวีขึ้น ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งมีผลทำให้รัฐบาลทหารที่เคยปกครองประเทศมานานต้องหมดอำนาจลง ยังความประหลาดใจให้แก่นักวิชาการที่มีความสนใจการเมืองไทยไม่น้อยทีเดียว นักวิชาการบางคนยอมรับว่า การโค่นล้มรัฐบาลโดยการกระทำของนักศึกษาครั้งนั้นเป็นเหตุการณ์พิเศษ (Neher. 1973 : 1103) นักรัฐศาสตร์บางท่านถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองครั้งสำคัญเทียบได้กับการปฏิวัติของมวลชน (เสน่ห์ จามริก 2517 : 160 - 180 และ ณรงค์ สินสวัสดิ์ 2517 : 68 - 69)

ในด้านการศึกษาวิจัยเพื่อทำความเข้าใจถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชาวไทยนั้น มีเพียงนับจำนวนได้และในจำนวนนี้งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาเฉพาะลักษณะหรือพฤติกรรมบางด้านของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นการศึกษาวิจัยมิได้ใช้วิธีการเชิงประจักษ์ อันประกอบด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือที่มีความเชื่อถือและแม่นตรงอย่างสมบูรณ์เท่าที่ควร งานวิจัยที่ใช้วิธีการเชิงประจักษ์ที่ใช้อ้างอิงกันมากและสมควรที่จะนำมากล่าวในที่นี้ ได้แก่ การศึกษาความสนใจทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสุจิต บุญบงการ การศึกษาเรื่องพฤติกรรมทางการเมืองชาวบ้านบางชัน เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร ของ เจตน์ศักดิ์ แสงสิงแก้ว การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทยของ รอส ปริสเซีย และ ณรงค์ สินสวัสดิ์ และการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงของ มานะศรี ยงเจริญ

งานวิจัยของ สุจิต บุญบงการ (Bunbongkan. 1968) เรื่อง "การศึกษาระดับอุดมศึกษากับการพัฒนาทางการเมือง" ได้สนใจศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเฉพาะด้านการพูดคุยถกเถียงเรื่องการเมืองกับเพื่อน และความตั้งใจที่จะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดของการวิจัยบางประการ ดังที่ ชัยอนันต์ สมุทวณิช วิจารณ์ไว้ว่า การใช้กลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาเพียงสองสถาบัน คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การเลือกสัมภาษณ์เพียงร้อยละ 10 ของจำนวนนักศึกษาทั้งหมด และมีการขยายความ (generalization) มาก (ชัยอนันต์ สมุทวณิช 2523 : 91 - 95) อย่างไรก็ดี งานวิจัยของ สุจิต บุญบงการ นับเป็นความพยายามครั้งแรกในการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาไทย ในปี พ.ศ. 2512 รอส ปริสเซีย และ ณรงค์ สินสวัสดิ์ (Prizzia and Sinsawasdi. 1974 : 104 - 141) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงกับนักศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งทำให้ได้ข้อสรุปที่ใช้อธิบายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาไทยอย่างค่อนข้างจะชัดเจน แต่การอนุมานใช้กับนักศึกษาทั่วไปยังมีข้อจำกัด เพราะศึกษากับกลุ่มตัวอย่างเพียง 2 สถาบันเท่านั้น และเมื่อ มานะศรี ยงเจริญ ได้ทำการวิจัยเรื่องนี้อีกในปี พ.ศ. 2522 ได้เปลี่ยนกลุ่มประชากรเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง (มานะศรี ยงเจริญ 2522) ซึ่งก็มีข้อจำกัดของกลุ่มประชากรเช่นเดียวกัน เป็นผลให้การวิจัยในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังหาข้อสรุปที่แน่นอนไม่ได้ งานวิจัยต่อมา ได้แก่ งานวิจัยของ เจตน์ศักดิ์ แสงสิงแก้ว เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับกระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองของประชาชนในท้องที่บางขัน เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. 2524 (เจตน์ศักดิ์ แสงสิงแก้ว 2524) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสาร และกระบวนการสังคมประกิตทางการเมือง โดยหวังว่าจะเป็นทางนำไปสู่การพัฒนาการเมืองได้ การวิจัยนี้ยังขาดเนื้อหาและประเภทของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่มาก และกลุ่มตัวอย่างก็จำกัดเฉพาะประชาชนในท้องที่บางขัน เขตมีนบุรี เท่านั้น

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังมีขอบเขตจำกัดอยู่มาก ทั้งในด้านลักษณะการวิจัย การใช้กลุ่มตัวอย่าง และขอบเขตของการวัดการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตลอดจนตัวแปรที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้การนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาระบบการเมืองเป็นไปได้อย่างไม่มั่นใจ ฉะนั้นจึงควรที่จะมีการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแง่มุมต่าง ๆ ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น และควรมีการวิจัยศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นด้วย โดยเฉพาะการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่จะนำมาอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตลอดจนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเหล่านั้นกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทำการศึกษาครอบคลุมถึงกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกด้าน และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกประเภท ได้แก่ ลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยที่มีความสำคัญควรศึกษา คือ กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพราะนักศึกษามหาวิทยาลัยเป็นผู้ที่ได้โอกาสทางการศึกษาสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ เป็นผู้ที่สังคมยอมรับว่าเป็นกลุ่มชนชั้นนำ (elite) หรือปัญญาชน และเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในวิทยาการระดับสูง ตลอดจนมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยสูงกว่าประชากรกลุ่มอื่น ๆ ทั้งยังจัดว่าเป็นกลุ่มพลังที่สำคัญของสังคม (กมล สมวิเชียร 2520 : 80 - 81 และ สุจิต บุญบงการ 2514 : 10) เพราะเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว จะไปประกอบอาชีพในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ กันตามสาขาวิชาที่เรียนมา โดยมีโอกาสของฐานะตำแหน่งหน้าที่การงานอยู่ในระดับสูงหรือเป็นผู้บริหารมากกว่าประชากรกลุ่มอื่น

อนึ่ง เมื่อพิจารณาระบบการศึกษาของไทยแล้ว มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีลักษณะที่เป็นอิสระทางวิชาการ (academic freedom) สูงกว่าสถาบันการศึกษาระดับอื่น ๆ การศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเพื่อหาข้อมูลต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศนั้น จึงมีโอกาสที่จะเป็นไปได้ โดยเฉพาะในการปรับปรุง หรือพัฒนาหลักสูตรของสถาบันการศึกษาระดับนี้จะมีโอกาสมากกว่าการพัฒนาหลักสูตรในระดับอื่น ๆ ซึ่งเป็นไปได้ยากที่จะเปลี่ยนแปลงหรือทดลองหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นใหม่ ส่วนการพัฒนา

หลักสูตรในระดับมหาวิทยาลัยนั้น แต่ละสถาบันการศึกษามีโอกาสที่จะกระทำได้เป็นประจำ ฉะนั้น การศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจและกำหนดที่จะศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มาจากประชากรที่เป็นนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยอาศัยทฤษฎีและผลงานวิจัยทางรัฐศาสตร์ สังคมวิทยา และการศึกษาในลักษณะสหวิทยาการ เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา อันจะช่วยส่งผลต่อการพัฒนาทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยในอนาคต

ปัญหาของการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีความแตกต่างกันตามลักษณะชีวสังคมอย่างไรบ้าง

2. ความแปรปรวนในปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย อธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยได้ขนาดไหน และเมื่อควบคุมตัวแปรอีกสองกลุ่ม ตัวแปรกลุ่มที่เหลือจะอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เพียงใด

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลของการวิจัยจะทำให้ทราบระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับปัจจัยต่าง ๆ ตลอดจนน้ำหนักความสำคัญ

ของปัจจัยแต่ละประเภทที่มีส่วนช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ได้หลักฐานที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีคุณค่าทางวิชาการในด้านนี้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งผู้เกี่ยวข้องอาจใช้ประโยชน์ในการสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาต่อไปในอนาคตได้

นอกจากนี้ผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงระดับความสามารถของปัจจัยลักษณะทางจิตวิสัยในการอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาเมื่อควบคุมปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะชีวสังคม และลักษณะทางปริบท ได้หลักฐานการวิจัยที่จะชี้ให้ชัดเจนลงไปได้ว่า การศึกษาวิจัยปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาไทย ควรจะเน้นที่ปัจจัยลักษณะทางจิตวิสัยหรือไม่ การศึกษาวิจัยควรทำในรูปการศึกษาวิเคราะห์เชิงเหตุผล ศึกษาแยกอิทธิพลของปัจจัยแต่ละประเภทในรูปแบบใด

<u>คำจำกัดความศัพท์เฉพาะ</u>

1. การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ตามความสมัครใจ ของสมาชิกในระบบการเมือง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่จะมีอิทธิพลต่อกระบวนการการเลือกผู้บริหารประเทศ การกำหนดนโยบายและการดำเนินงานต่าง ๆ ของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น รวมทั้งการกระทำต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน

2. ลักษณะทางชีวสังคม และภูมิหลังของนักศึกษา หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับโครงสร้างของหน่วยตัวอย่างอันประกอบไปด้วยตัวแปรด้านเพศ อายุ ถิ่นที่อยู่อาศัย อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว ประเภทและขนาดของสถาบันการศึกษา สาขาวิชาที่เรียน

3. ลักษณะทางปริบท หมายถึง ลักษณะสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ ที่ใกล้ตัวนักศึกษาอันประกอบด้วย

3.1 สภาพแวดล้อมในสถาบันการศึกษา หมายถึง ลักษณะทางประการภายในสถาบันการศึกษา อันประกอบด้วย

3.1.1 บรรยากาศในห้องเรียน หมายถึง การรับรู้สภาพการเรียนการสอนของนักศึกษาว่า อาจารย์เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมภายในห้องเรียนเพียงไร

3.1.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง ปริมาณของการเข้าร่วมในกิจกรรมนอกชั้นเรียน รวมทั้งการเป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถาบันการศึกษา เช่น องค์การหรือสโมสรนักศึกษา ชุมนุมหรือชมรมต่าง ๆ เป็นต้น

3.2 สภาพการเปิดรับสื่อสารมวลชน หมายถึง ปริมาณและความถี่ในการรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อสารมวลชนประเภทต่าง ๆ อันได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ วารสาร โทรทัศน์

4. ลักษณะทางจิตวิสัย หมายถึง ลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ อันประกอบด้วย

4.1 สารสนเทศทางการเมือง หมายถึง ความรู้ข่าวสาร และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของประเทศไทย

4.2 ความสำนึกทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกผูกพันและความสนใจของบุคคลที่มีต่อการเมืองและกิจการสาธารณะ รวมทั้งความสำนึกในหน้าที่พลเมืองดีที่พึงมีต่อระบบการเมือง

4.3 ความไว้วางใจทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกเชื่อมั่นและศรัทธาในมวลมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางการเมือง รวมทั้งการมองโลก และเพื่อนมนุษย์ในแง่ที่ดี

4.4 ความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกเชื่อว่าประชาชนสามารถมีบทบาทผลักดันให้ผู้มีอำนาจทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปฏิบัติตามหรือตัดสินตกลงใจตามข้อเรียกร้องและความต้องการของตนได้

5. นักศึกษา หมายถึง นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ซึ่งศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 - 4 ของสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ภายในกรุงเทพมหานคร ประจำปีการศึกษา 2526

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการนำเสนอผลการค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองและปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในบทนี้ ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 5 ตอน คือ ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมือง ประเภทของการมีส่วนร่วมทางการเมือง การวัดการมีส่วนร่วมทางการเมือง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และสรุปการศึกษาค้นคว้านำเสนอเป็นสมมติฐานการวิจัย

1. ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักรัฐศาสตร์หลายคนได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันไปตามจุดเน้นของแต่ละคน ไวเนอร์ (Weiner, 1971 : 161 - 165) ได้รวบรวมความหมายของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่นักรัฐศาสตร์ต่าง ๆ ได้ให้ไว้ โดยแบ่งออกเป็น 10 ความหมายด้วยกัน คือ

1. การให้การสนับสนุนและการเรียกร้องต่อผู้นำในรัฐบาล เพื่อให้สนองตอบต่อความต้องการ

2. ความพยายามที่จะสร้างผลกระทบต่อการดำเนินงานของรัฐบาล

3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมาย และได้รับการรับรองว่าถูกต้อง (Legitimate)

4. การใช้สิทธิเลือกตัวแทนเข้าไปใช้อำนาจแทนตนเอง (representation)

5. การละวางหรือแยกตนเองออกจากระบบการเมือง (alienation)

6. ความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบการเมืองหรือการเป็นผู้ที่ชอบกระทำกิจกรรมทางการเมือง (activists)

7. การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองทุกประเภท ทั้งประเภทที่ใช้ความรุนแรงและประเภทที่ไม่ใช้ความรุนแรง

8. การร่วมกิจกรรมทางการเมืองที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเลือกผู้นำทางการเมือง หรือมุ่งที่จะผลักดันต่อนโยบายสาธารณะหรือเป็นความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติราชการ

9. การมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการเมืองระดับชาติ

10. การเข้าร่วมกิจกรรมทุกชนิดที่เป็นการเมือง (political act)

จากความหมายทั้ง 10 ประการนี้ ไวเนอร์ ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การปฏิบัติการโดยสมัครใจ ไม่ว่าจะบรรลุผลสำเร็จหรือไม่ จะมีการจัดองค์การหรือไม่มี จะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่อง และจะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม โดยการกระทำดังกล่าวนี้ มุ่งที่จะผลักดันการเลือกใช้นโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะ และการเลือกผู้นำทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

จะเห็นได้ว่า ความหมายที่กล่าวมานี้มิได้เน้นแต่เรื่องการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ความสามารถ และโอกาสที่อำนวย เพื่อจุดหมายสุดท้าย คือ ให้เกิดผลต่อกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง นาย และ เวอร์บา (Nie and Verba. 1975 : 2 - 3) ก็ได้อธิบายลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแนวเดียวกันนี้ และยังได้เน้นถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมประชาธิปไตยสมัยใหม่ว่า เป็นเรื่องของการกระทำกิจกรรมทางการเมืองตามสิทธิที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะสิทธิที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สิทธิที่จะเข้าสมาคมหรือก่อตั้งพรรคการเมือง หรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการเมืองกลุ่มอื่น ๆ สิทธิที่จะอุทธรณ์รัฐบาล สิทธิเกี่ยวกับการพูด การชุมนุม และการพิมพ์อย่างมีอิสระ

อย่างไรก็ดี ความหมายและคำอธิบายต่าง ๆ นี้ยังเน้นหนักไปในทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ดังจะเห็นได้จากคำว่า "กระตือรือร้น" หรือ "ผลักดัน" ให้เกิดผลทางการเมืองทั้ง ๆ ที่ในระบบการเมืองแบบอื่น ประชาชนก็มีส่วนร่วมทางการเมืองได้ในรูปแบบที่ต่างกัน เช่น การสนับสนุนหรือปฏิบัติตามคำสั่งและนโยบายของรัฐ ซึ่งมีการกำหนดเอาไว้แล้ว มิลแบรธ และ โกเอล (Milbrath and Goel. 1977 : 2) จึงให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้อย่างกว้างขวางและครอบคลุมว่า หมายถึง

กิจกรรมทั้งหลายของประชาชนแต่ละคนที่ต้องการผลักดันหรือยอมรับสนับสนุนรัฐบาลและการเมืองของประเทศ ซึ่งไม่เพียงแต่รวมบทบาทอันแข็งขันในการผลักดันให้เกิดผลทางการเมืองที่ต้องการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกิจกรรมที่ยอมรับสนับสนุนอย่างมีพิธีการอีกด้วย โดยปกติประชาชนจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับรัฐบาลของตนได้หลายรูปแบบ บางคนที่ยอมรับนับถือรัฐบาลของตนก็จะแสดงออกโดยการปรับพฤติกรรมตัวเองไปตามคำสั่งหรือข้อเรียกร้องของรัฐบาล บางคนที่ไม่เห็นด้วยก็พยายามที่จะผลักดันแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงเสียใหม่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงมีทั้งที่ต่อต้าน เช่นเดินขบวนประท้วง ก่อการจลาจล เป็นต้น และทั้งที่สนับสนุน เช่น การให้ความร่วมมือกับทางการในการเสียภาษี เกณฑ์ทหาร เป็นต้น

สำหรับ แมคคลอสกี้ (McClosky. 1968 : 252) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าจะต้องมีลักษณะของการยินยอมพร้อมใจ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าคนที่สมัครใจและยินดีจะกระทำกิจกรรมทางการเมืองย่อมจะทำอะไรด้วยความกระตือรือร้น ทั้งในด้านการเลือกผู้ปกครองประเทศ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม การกำหนดนโยบายสาธารณะ รวมทั้งการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการร่วมชุมนุมทางการเมือง การบริจาคเงิน หรือหาเงินให้พรรคการเมือง และการติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลักษณะความกระตือรือร้นของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นรวมถึงการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ การเขียนและการกล่าวสุนทรพจน์การรณรงค์หาเสียง การสมัครแข่งขันเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง (เช่น หัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค) และเจ้าหน้าที่ของรัฐ การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ส่วนกิจกรรมที่ไม่ได้สมัครใจต่าง ๆ เช่น การเสียภาษี การถูกเกณฑ์ทหาร เป็นต้น ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่อย่างใด

เพื่อให้ครอบคลุมความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองสำหรับการวิจัยครั้งนี้ไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึงลักษณะการเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ตามความสมัครใจของสมาชิกในระบบการเมือง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะมีอิทธิพลต่อกระบวนการ

เลือกผู้บริหารประเทศ การกำหนดนโยบายและการดำเนินงานต่าง ๆ ของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ รวมทั้งการกระทำต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน

2. ประเภทของกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักรัฐศาสตร์หลายคนได้พยายามจัดประเภทของกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็นหมวดหมู่ ซึ่งมีทั้งที่เน้นเฉพาะการเลือกตั้งและที่รวมเอากิจกรรมอื่น ๆ ไว้ด้วย วูดเวิร์ด และ โรเปอร์ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช 2521 : 104 อ้างอิงมาจาก (Woodward and Roper. 1950) เป็นบุคคลแรกที่ได้แบ่งกิจกรรมทางการเมืองไว้หลายประเภท คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกของกลุ่มอิทธิพล การติดต่อกับสมาชิกสภานิติบัญญัติ การเข้าร่วมกิจกรรมของพรรคการเมือง และการสนทนาทางการเมือง

โรเบิร์ตส์ (Roberts. 1971 : 145) ได้แบ่งกิจกรรมทางการเมืองออกเป็นสองแบบ แบบที่หนึ่งเป็นกิจกรรมโดยสมัครใจและเป็นทางการ ซึ่งประกอบด้วยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เช่น ขบวนการต่าง ๆ พรรคการเมือง กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ เป็นเจ้าหน้าที่ของสถาบันทางการเมือง เป็นต้น ส่วนแบบที่สอง เป็นกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งได้แก่ การอภิปรายทางการเมืองหรือการร่วมฟังเรื่องราวทางการเมือง การชักชวนทางการเมืองของเจ้าหน้าที่หรือสมาชิกของกิจการทางการเมืองนั้น

แคมเบล และคนอื่น ๆ (Robinson. 1968 : 433 citing Campbell and others. 1954) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองเฉพาะเป็นส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยแยกออกเป็นการลงคะแนน การให้เงินช่วยเหลือในการรณรงค์หาเสียง และการไปร่วมชุมนุมทางการเมือง ซึ่งเป็นการมองการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่เพียงวงแคบ ต่อมา นาย และ เวอร์บา (Nie and Verba. 1975 : 9 - 12) และ เวลช์ (Welch. 1975 : 553 - 556) จึงได้ให้ความหมายของกิจกรรมทางการเมืองในลักษณะที่กว้างและชัดเจนกว่าเดิม โดยแบ่งกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้เป็น 4 แบบ คือ

1. การลงคะแนนเสียง เป็นกิจกรรมที่กระทำกันบ่อยที่สุดในระบอบประชาธิปไตย และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้นำมาก เพราะเป็นสิ่งแสดงถึงความนิยมชมชอบของประชาชน หรือเป็นแรงกดดันที่ทำให้ผู้นำต้องปฏิบัติตามเพื่อที่จะได้คะแนนนิยมมาก ๆ

2. การรณรงค์หาเสียง ประชาชนแต่ละคนสามารถเพิ่มอิทธิพลเหนือผลการเลือกตั้งได้โดยใช้วิธีกำหนดคะแนนเสียงคนใดคนหนึ่งไว้ก่อน การรณรงค์หาเสียงจึงมีความสำคัญเท่ากับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่สามารถสื่อข่าวสารเกี่ยวกับความชื่นชอบของประชาชนได้มากกว่า เพราะประชาชนผู้รณรงค์หาเสียง และผู้สมัครรับเลือกตั้งจะมีการติดต่อที่ใกล้ชิดกันมาก

3. การติดต่อขั้นต้นของประชาชนเป็นการติดต่อเผชิญหน้ากับรัฐบาล หรือหน่วยงานของรัฐบาลตามลำพังตนเอง โดยไม่ต้องมีใครคอยกำหนดเวลา เป้าหมายและเนื้อหาสาระของการกระทำเหมือนกับการเลือกตั้งซึ่งมีเจ้าหน้าที่ควบคุม การติดต่อดังกล่าวอาจเกี่ยวข้องกับปัญหาทั่ว ๆ ไปบางประการ เช่น การเขียนจดหมายเกี่ยวกับการประกันราคาพืชผลถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การร้องเรียนเรื่องการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งไม่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

4. การร่วมกันในกิจกรรมบางอย่างขององค์กรหรือกลุ่มที่เกี่ยวกับปัญหาทางการเมืองและสังคม กล่าวคือ แทนที่จะกระทำกิจกรรมนั้นโดยลำพังคนเดียว กลับต้องกระทำร่วมกับคนอื่น ๆ เพื่อให้มีอิทธิพลเหนือการทำงานของรัฐบาลมากขึ้น โดยมากจะมีเป้าหมายอยู่ที่ผลประโยชน์ของส่วนรวม เช่น การร่วมกันเดินขบวนประท้วงรัฐบาล เป็นต้น

ส่วน มิลแบรธ และ โกเอล (Milbrath and Goel. 1977 : 12 - 19) ได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากผลการศึกษาครั้งสำคัญ ๆ 2 ครั้ง คือ การวิจัยสำรวจที่ บัฟฟาโล่ (Milbrath. 1968 : 1971) และการวิจัยระดับสากลของ เวอร์บา และคนอื่น ๆ (Verba, Nie and Kim. 1971 and Verba and Nie. 1972) และวิเคราะห์แยกกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 6 ประเภท ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมทางการเมืองอย่างสมบูรณ์กว่าเดิม กิจกรรมทั้ง 6 ประเภทนี้ ได้แก่

1. การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (voting) รวมทั้งกิจกรรมที่แสดงออกถึงความรักชาติแบบต่าง ๆ (patriotic acts) เช่น การประดับและเคารพธงชาติ การเสียภาษี การเชื่อฟังเจ้าหน้าที่ตำรวจ การสนับสนุนประเทศในการทำสงคราม แม้ว่าตนเองจะไม่เห็นด้วย

จะเห็นได้ว่า การไปลงคะแนนเสียงเป็นการกระทำที่ประชาชนได้ยืนยันความจงรักภักดีของตนต่อระบบการเมืองมากกว่าที่จะเป็นการเรียกร้องในสิ่งที่ตนต้องการ กล่าวคือ เขากระทำลงไปเพราะมีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองและการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมมากกว่าที่จะเชื่อว่าคะแนนเสียงของตนจะก่อให้เกิดผลทางการเมืองที่ต่างออกไป

2. การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (party and campaign workers) ได้แก่ การชักชวนให้คนอื่นไปลงคะแนนเสียง การทำงานให้กับพรรคและผู้สมัครรับเลือกตั้ง การร่วมชุมนุมและรณรงค์ทางการเมือง การบริจาคเงินแก่พรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกของชมรมทางการเมือง การเข้าร่วมและสนับสนุนพรรคการเมือง ชักชวนให้ประชาชนลงคะแนนเสียงตามที่ตนชอบ สมัครรับเลือกตั้งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและเข้าร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ ในการปรับปรุงชีวิตของคนในชุมชน บุคคลกลุ่มนี้จะมีอยู่ไม่มากนัก จัดเป็นพวกที่ยืนเวทีต่อสู้ทางการเมือง (gladiators) ซึ่งต้องกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนมาก สำหรับคนกลุ่มข้างมากมักจะมีบทบาทเพียงผู้เฝ้าดู (spectators) คอยตัดสินว่าใครจะเป็นผู้ชนะด้วยการลงคะแนนให้คนที่ตนชอบ

3. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (community activists) ได้แก่ การก่อตั้งกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาของสังคม หรือร่วมมือกับกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว การเป็นสมาชิกขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกิจการสาธารณะ การติดต่อเจ้าหน้าที่ของทางการเกี่ยวกับปัญหาของสังคม

4. การติดต่อกับทางการ (contacting officials) เป็นเรื่องที่เฉพาะเจาะจงขึ้นอยู่กับสถานการณ์และเวลา บุคคลติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของทางการเพราะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวเขาโดยตรงเท่านั้น เช่น ภาษีของโรงเรียน การทำถนน การติดต่อขอรับสวัสดิการทางสังคม ฯลฯ โดยธรรมชาติแล้วกิจกรรมเหล่านี้จึงไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับการเมือง ดังที่ เวอร์บา และ นาย (Verba and Nie. 1972) เรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในวงแคบ (parochial participation) เท่านั้นเอง

5. การเป็นผู้ประท้วง (protestors) ได้แก่ การร่วมเดินขบวนตามท้องถนน การก่อจลาจลในกรณีที่จำเป็นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของทางการดำเนินการแก้ไขข้อผิดพลาดทางการเมือง การร่วมชุมนุมคัดค้านกรณีที่รัฐบาลกระทำสิ่งที่ผิดศีลธรรม การปฏิเสธไม่ยอมเชื่อฟังกฎหมู่ เป็นต้น

6. การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง (communicators) ได้แก่ การติดตามข่าวสารการเมืองอยู่เสมอ การส่งข่าวสารแสดงการสนับสนุนให้แก่ผู้นำทางการเมืองเมื่อเขาดำเนินการในสิ่งที่ดีและถูกต้อง หรือส่งคำคัดค้านไปให้เมื่อเขากระทำในสิ่งที่เลวร้าย การเข้าร่วมสนทนาหรืออภิปรายทางการเมือง อธิบายหรือแจ้งให้คนอื่นรู้เกี่ยวกับการเมืองในท้องถิ่นของตน แสดงทัศนะของตนให้ปรากฏแก่สาธารณะ เขียนจดหมายแสดงความเห็นไปยังบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ประเภทของกิจกรรมต่าง ๆ ที่รวบรวมมานี้ เป็นพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งตามทฤษฎีและที่ปรากฏอยู่จริงในประเทศต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม สำหรับประชาชนหรือปัจเจกบุคคลแต่ละคนแล้วคงไม่มีใครที่จะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวอย่างครบถ้วนในสภาพความเป็นจริงนั้น บุคคลที่มีฐานะ อาชีพ การศึกษา เชื้อชาติ หรือสิ่งอื่น ๆ ต่างกันย่อมเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่เหมือนกัน และในปริมาณที่มากน้อยแตกต่างกันไปดังเช่น ได้มีผู้แบ่งประชาชนที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเป็นสามประเภท คือ ผู้ต่อสู้ทางการเมือง (gladiators) ผู้เฝ้าดู (spectators) และผู้ไม่สนใจการเมือง (apathetics) (McClosky. 1968 : 254) โดยที่แต่ละประเภทจะมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่เท่ากัน ผู้ที่มีตำแหน่งทางการเมือง เช่น ประธานาธิบดี หรือนายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกเทศมนตรี ย่อมเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมากกว่าประชาชนคนธรรมดา ซึ่งอาจมีส่วนร่วมต่อการเมืองเพียงการอ่านข่าวในหนังสือพิมพ์ และการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเมื่อถึงกำหนดเวลาเท่านั้น

ประเภทของกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง สำหรับการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง กลุ่มการเมือง และการรณรงค์หาเสียง การมีบทบาทในชุมชน การติดต่อกับทางราชการ การประท้วง และการสื่อสารทางการเมือง รายละเอียดกิจกรรมทางการเมืองแต่ละประเภท แสดงไว้ในตาราง 1

ตาราง 1 ประเภทและรายละเอียดกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง	กิจกรรมทางการเมือง
1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของสภาตำบล กรรมการของคณะกรรมการสุขาภิบาล สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด ฯลฯ) 2. ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในระดับชาติ (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร)
2. การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง กลุ่มการเมือง และการรณรงค์หาเสียง	1. ชักชวนให้ผู้อื่นลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (ทุกระดับ) 2. แนะนำให้ผู้อื่นลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มการเมืองใดกลุ่มการเมืองหนึ่ง 3. ช่วยโฆษณาหาเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง 4. เข้าร่วมและสนับสนุนกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง (รวมทั้งการเป็นสมาชิกด้วย) 5. เข้าร่วมประชุมทางการเมืองของกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง 6. ทำงานให้แก่กลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง
3. การมีบทบาทในชุมชน	1. ตั้งกลุ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน 2. เป็นสมาชิกที่มีบทบาทในกลุ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน

ตาราง 2 (ต่อ)

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง	กิจกรรมทางการเมือง
	3. ร่วมทำงานกับคนอื่น ๆ ในกลุ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน 4. ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาชุมชน
4. การติดต่อกับทางราชการ	1. ติดต่อกับทางราชการเกี่ยวกับปัญหาชุมชน 2. ติดต่อกับทางราชการเกี่ยวกับปัญหาสังคมทั่วไป
5. การประท้วง	1. การประท้วงกรณีความไม่เป็นธรรมทางสังคม 2. การประท้วงกรณีการกระทำของรัฐบาลที่ไม่ถูกต้อง 3. การประท้วงกรณีกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม 4. การประท้วงกรณีการให้กฎหมู่
6. การสื่อสารทางการเมือง	1. รับฟังข่าวสารทางการเมือง 2. ชักชวนผู้อื่นให้สนทนาเรื่องการเมือง 3. เข้าร่วมอภิปรายทางการเมืองตามสถานที่ต่าง ๆ 4. ฟังคำปราศรัยหาเสียงของนักการเมือง 5. เขียนบทความทางการเมืองไปลงสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ 6. เขียนจดหมายถึงบรรณาธิการเกี่ยวกับเรื่องการเมือง 7. ส่งข่าวสารสนับสนุนหรือคัดค้านผู้นำทางการเมือง 8. ติดต่อแสดงความคิดเห็นหรือข้อเรียกร้องต่อนักการเมือง

3. การวัดการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เนื่องจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีความหมายและขอบเขตของกิจกรรมแตกต่างกันไปตามการนิยามของนักรัฐศาสตร์แต่ละคน การวิจัยในแต่ละครั้งจึงมีนิยามปฏิบัติการและการวัดตัวแปรนี้ไม่เหมือนกัน ในต่างประเทศนั้นโดยทั่วไปแล้วนิยมใช้เครื่องมือวัดตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ 4 แบบใหญ่ ๆ โดยมีข้อความเน้นในด้านพฤติกรรมทางการเมืองต่าง ๆ เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การบริจาคเงินให้พรรคการเมือง การช่วยรณรงค์หาเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งในสังกัดของตน การร่วมชุมนุมทางการเมือง เป็นต้น ส่วนมากเนื้อหาในการวัดจะใกล้เคียงกันซึ่งอาจเป็นเพราะว่า ประเภทของกิจกรรมทางการเมืองมีขอบเขตที่ค่อนข้างจำกัดหรือเด่นชัด

ในปี ค.ศ. 1966 แมธธิวส์ และ โปรโทร (Matthews and Prothro. 1966) ได้สร้างแบบวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้นใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับ "การเมืองของคนนิโกร และของคนผิวขาวในนิวเซาท์เทิร์น" แบบวัดนี้มีลักษณะเป็นแบบกัทท์แมน สเกล (Guttman Scale) ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ เป็นเรื่อง ๆ เช่น การเลือกตั้ง การสนทนาทางการเมือง การปฏิบัติงาน เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองในพรรคการเมือง แบบวัดนี้พยายามที่จะวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะสะสม (cumulative) เริ่มตั้งแต่การไม่เข้าร่วมในกิจกรรมใด ๆ เลย จัดเป็นประเภทที่ 1 การพูดคุยเกี่ยวกับการเมืองเป็นกิจกรรมประเภทที่ 2 การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นประเภทที่ 3 การเข้าร่วมในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นกิจกรรมประเภทที่ 4 และประเภทสุดท้าย คือ การเป็นสมาชิกของกลุ่มการเมือง ค่าความเชื่อมั่น (coefficient of reproductivity) ของแบบวัดนี้เท่ากับ .98 สำหรับกลุ่มคนผิวขาว และ .95 สำหรับกลุ่มนิโกร

แบบวัดอีกฉบับหนึ่งเรียกว่า ดัชนีกิจกรรมทางการเมือง (political activity index) สร้างโดย วูดเวิร์ด และ โรเปอร์ (Woodward and Roper. 1950) ประกอบด้วยข้อคำถาม 7 ข้อ มีการถ่วงน้ำหนักเพื่อให้พิสัย (ranges) ของคะแนนอยู่ระหว่าง 0 ถึง 12 คะแนน ข้อคำถามมีลักษณะคล้ายคลึงกันในแบบวัดของ แมธธิวส์ และ โปรโทร

แต่แตกต่างออกไปในแง่ที่ว่า ดัชนีอันนี้ต้องการจัดประเภทของบุคคลตามปริมาณของกิจกรรมทางการเมืองที่เข้าไปมีส่วนร่วม โดยเน้นหนักในด้านการผลักดันหรือใช้อิทธิพลต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลและฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกของกลุ่มอิทธิพลที่มีศักยภาพสูง (potential pressure group) การติดต่อสื่อสารกับฝ่ายนิติบัญญัติ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมือง และการพูดคุยกันเรื่องการเมือง เป็นต้น

แบบวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกแบบหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะค่อนข้างจะหยาบแต่ใช้ได้ดีในการวัดกิจกรรมการเลือกตั้งในระดับชาติ ได้แก่ ดัชนีการมีส่วนร่วมทางการเมือง (index of political participation) ของ แคมพ์เบล และคนอื่น ๆ (Campbell and others. 1954) แบบวัดนี้จัดระดับกิจกรรมทางการเมืองเป็น 3 ระดับ คือ สูง (ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและทำกิจกรรมทางการเมืองด้วย) ปานกลาง (ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างเดียว) และ ต่ำ (ไม่ไปออกเสียงเลือกตั้ง แต่จะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมอื่น ๆ บ้าง) ข้อความในแบบวัดนี้มีเพียง 5 คำตอบ ใช้เวลาในการตอบไม่เกิน 3 ถึง 5 นาที ซึ่งเหมาะสำหรับการวิจัยกับกลุ่มคนจำนวนมาก ๆ

แบบวัดที่ใช้กันมากในต่างประเทศ คือ แบบวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ โรบินสัน (Robinson. 1952 : unpaged) ซึ่งพยายามจะจัดมิติต่าง ๆ ในด้านความผูกพันทางใจ (psychological involvement) ต่อการรณรงค์ทางการเมือง (campaign) โดยรวมถึงความรู้ การใช้สื่อมวลชน และการสนทนา โรบินสัน ได้นำเอาคำถาม 12 ข้อ ของ ลาซาร์สเฟล เบอเรลสัน และ กอเดต์ (1944) มาทำการวิเคราะห์องค์ประกอบพบว่า กิจกรรมทั้ง 12 ด้านนี้มีอยู่ 3 มิติ คือ (1) บทบาทในฐานะผู้เฝ้าดู ซึ่งมักจะตอบรับเฉพาะคำถามที่เกี่ยวกับการฟังวิทยุหรืออ่านหนังสือพิมพ์ในเรื่องการประชุมหรือการปราศรัยของพรรคการเมือง และการรู้จักชื่อของนักการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งคนสำคัญ ๆ (ข้อ 3 - 9) (2) บทบาทในฐานะประชาชน ซึ่งสนใจเฉพาะการลงคะแนนเสียง (ข้อ 1 - 2) และ (3) บทบาทของพวกสังกัดพรรคการเมือง (partisan) ซึ่งสนใจและผูกพันอยู่กับการลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครของฝ่ายตน การชักชวนคนอื่นให้ไปลงคะแนนเสียงแก่ผู้สมัครของตน และการให้ข้อแนะนำหรือทำงานการเมืองอื่น ๆ ให้แก่ผู้สมัครฝ่ายตนด้วย (ข้อ 10 - 12)

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 พระโขนง กรุงเทพฯ 11 โทร. 3921575, 3915058

สำหรับในประเทศไทยนั้น รอส พริสเซีย และ ณรงค์ สินสวัสดิ์ (Prizzia and Sinsawasdi. 1974) ได้วิเคราะห์กิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษาไทย โดยวัดการมีส่วนร่วมทางการเมือง 6 ด้าน คือ การร่วมเดินขบวน การเป็นสมาชิกพรรคการเมืองระดับชาติ การเป็นสมาชิกของพรรคหรือองค์การนักศึกษาและองค์การทางการเมือง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับชาติหรือระดับจังหวัด การอาสาสมัครเป็นผู้สังเกตการณ์ในวันเลือกตั้ง และการอาสาสมัครออกไปทำงานในชนบทระหว่างปิดภาคเรียน

นอกจากนั้น มานะศรี ยงเจริญ (มานะศรี ยงเจริญ 2522) ได้ทำการวิเคราะห์พฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยวัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 6 ประเภท คือ การประท้วง การมีบทบาทในชุมชน การเป็นสมาชิกพรรค และการรณรงค์หาเสียง การลือข่าวสาร การลงคะแนนเสียง และความไม่กระตือรือร้น โดยใช้มาตราส่วนการวัด 4 ตัวเลือก คือ ทุกครั้ง บ่อยครั้ง บางครั้ง และไม่เคยทำ

การศึกษาวิจัยของคนไทยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกเรื่องหนึ่ง คือ การศึกษาของ เจตน์ศักดิ์ แสงลิงแก้ว (เจตน์ศักดิ์ แสงลิงแก้ว 2524) ซึ่งวัดตัวแปรโดยใช้คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพียง 6 ข้อ คือ ตั้งแต่ข้อ 714 ถึง 719 (เลขรหัสของเครื่องมือ) และเป็นคำถามที่ดัดแปลงมาจาก วูดเวิร์ด และ โรเปอร์ ดังได้กล่าวมาแล้ว

จากการศึกษาเครื่องมือในการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวมาแล้วนั้น จะพบว่า เครื่องมือเหล่านั้นประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ประการ คือ

1. ตัวคำถาม (stem) จะเป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามขอบข่ายที่ปรากฏในคำจำกัดความศัพท์เฉพาะ

2. ตัวมาตราวัด (scale) ซึ่งเป็นมาตราวัดที่กำหนดขึ้นแทนการตอบสนอง (response) ของกลุ่มตัวอย่าง มาตราวัดที่ใช้ในการวิจัยมี 2 แบบ แบบแรกวัดระดับความเข้มของการตอบสนองต่อเนื่อง (continuous) ตามลำดับความเข้มในลักษณะที่กิจกรรมอันมีความเข้มที่สูงกว่าจะครอบคลุมกิจกรรมที่มีระดับความเข้มต่ำกว่าลงมา เรียกว่า มาตราวัดแบบกัทท์แมน (Guttman scale) เหมาะสำหรับการวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพียงด้านเดียว แบบที่สอง เรียกว่า มาตราวัด

153721

แบบจัดลำดับ (rating scale) มาตราวัดแบบนี้ไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์แต่ละกิจกรรม วัดความเข้มของการตอบสนองแต่ละกิจกรรม โดยการจัดลำดับความเข้มเป็น 1, 2, 3, 4 หรือ 5 ตามลำดับ มาตราวัดแบบนี้ใช้ในการวิจัยโดยทั่ว ๆ ไป ที่วัดลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองหลาย ๆ ด้าน

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างมาตราวัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยสร้างตัวคำถามให้ครอบคลุมขอบข่ายของกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งหมด รวม 6 ด้าน คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองกลุ่มการเมือง และการรณรงค์หาเสียง การมีบทบาทในชุมชน การติดต่อกับทางราชการ การประท้วง และการสื่อสารทางการเมือง เนื่องจากเป็นการวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองหลายด้าน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้มาตราวัดจัดลำดับ และกำหนดระดับความเข้มของปริมาณการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 4 ระดับ สำหรับคำถามแต่ละคำถาม และคำคุณศัพท์ หรือคำวิเศษณ์ที่ใช้ตอบสนอง คำถามนั้นอาจแตกต่างกันตามลักษณะของการถาม ทั้งนี้เพราะต้องการให้มีความสอดคล้องกันระหว่างตัวคำถาม (stem) กับตัวเลือกในการตอบสนอง (option) ในลักษณะที่เป็นไปได้มากที่สุด

4. <u>ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง</u>

การที่คนเราจะแสดงพฤติกรรมใด ๆ ออกมานั้น ย่อมจะมีสาเหตุหรือสิ่งผลักดันให้เกิดการกระทำดังกล่าว นักวิชาการสาขาต่าง ๆ ได้สนใจศึกษาพฤติกรรมของบุคคล และกลุ่มคนกันอย่างมากมายเพื่อต้องการอธิบาย และคาดคะเนพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีความเชื่อว่าจะสามารถส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์และยับยั้งขัดขวางทำลายพฤติกรรมที่อาจเป็นผลร้ายต่อสังคมได้ ในด้านพฤติกรรมทางการเมืองนั้น ได้มีผู้แบ่งปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ ไว้ 5 ประเภท คือ ปัจจัยเกี่ยวกับกลุ่มทางสังคม (social group) เช่น ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มศาสนา ฯลฯ ปัจจัยเกี่ยวกับชั้นทางสังคม (social class) ซึ่งวัดจากอาชีพ รายได้ และการศึกษา ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ปัจจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรม และปัจจัยเกี่ยวกับโครงสร้างของระบบ (ทิพาพร พิมพิสุทธิ์ และ อนุสรณ์ สิ่มมณี 2520 : 20 - 36)

มิลแบรธ และ โกเอล (Milbrath and Goel. 1977 : 24 - 34) ได้กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของปัจเจกบุคคล

ไว้โดยละเอียด โดยแบ่งออกเป็นสองประการใหญ่ ๆ คือ สิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อมทางการเมือง (environmental stimuli) และปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล (personal factors)

ในด้านสิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อมนั้น มิลแบรธ และ โกเอล หมายถึง ลักษณะของระบบสังคม (social system) และสภาพการณ์ทางการเมือง (political setting) ซึ่งไม่เพียงแต่จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเสนอข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับขอบเขต ปทัสถาน และทางเลือกต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง บุคคลแต่ละคนแม้จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมอันเดียวกัน ก็จะรับสิ่งเร้าจากระบบการเมืองและสังคมได้ไม่เท่ากัน เพราะเขาจะเลือกรับรู้ (perceive) และคัดเอาเฉพาะสิ่งเร้าที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของตนเท่านั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงต้องขึ้นอยู่กับลักษณะส่วนตัวของแต่ละบุคคลอีกด้วย

ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลในทัศนะของ มิลแบรธ และ โกเอล นั้นมี 5 ประการ คือ พันธุกรรม แรงขับ และความต้องการทางบุคลิกภาพ ความต้องการทางจิตและสรีระ ความเชื่อต่าง ๆ รวมทั้งเจตคติทางการเมืองของแต่ละคน

ส่วน รอส พริสเซีย และ ณรงค์ สินสวัสดิ์ (Prizzia and Sinsawasdi. 1974 : 122) ได้เสนอแบบจำลอง (model) สำหรับการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยแสดงแบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ดังนี้

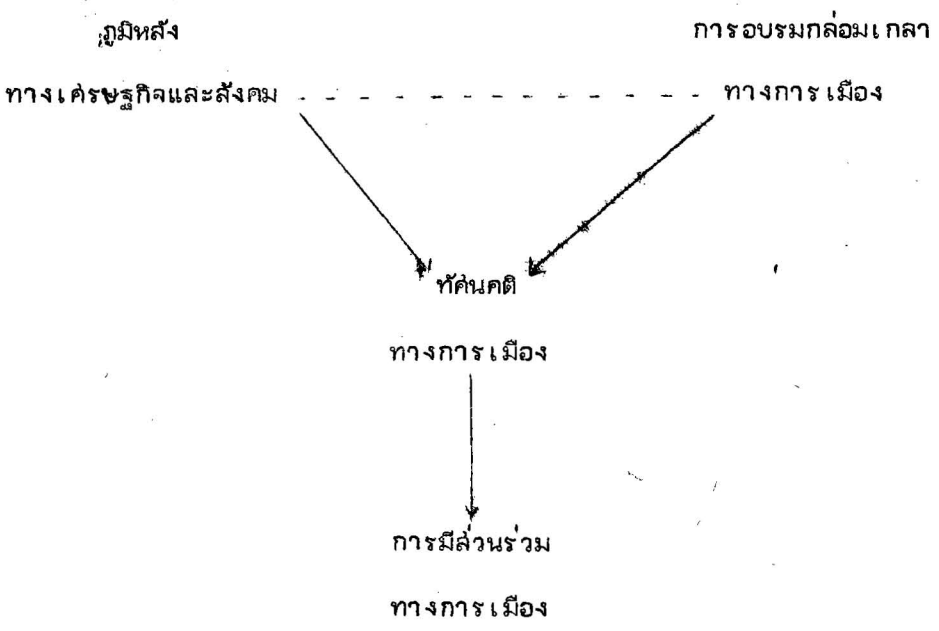

จากความสัมพันธ์ในแบบแผนข้างต้นนี้ การจะวิเคราะห์ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้เข้าใจอย่างละเอียดชัดเจนนั้น จะต้องพิจารณาทั้งสภาพทางสังคมและการเมือง รวมทั้งพื้นฐานทางด้านจิตใจและบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลในระบบการเมืองนั้นด้วย ในด้านสภาพแวดล้อมทางการเมืองอาจต้องพิจารณาถึงระบบการเมืองของประเทศนั้น ๆ ว่าเป็นแบบใด กลุ่มต่าง ๆ ทางสังคมที่จะทำหน้าที่อบรมกล่อมเกลาทางการเมืองแก่สมาชิกรุ่นใหม่ในสังคมมีบทบาทมากน้อยต่างกันอย่างไรบ้าง เพราะกลุ่มเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและการปลูกฝังทัศนะ ท่าที และความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของแต่ละบุคคลอีกทีหนึ่ง นอกจากนี้ลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ ชั้นชั้นทางสังคม ระดับการศึกษา รวมทั้งบุคลิกภาพและนิสัยใจคอก็ล้วนแต่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนเราทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งมีสภาพสังคมและการเมืองเป็นแบบเดียวกัน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเมืองจึงมิได้ถูกนำมาพิจารณาในการวิจัยนี้ แต่ยังจะศึกษาลักษณะทางปริบท (contextual variables) หรือสภาพแวดล้อมที่ใกล้ตัวนักศึกษา ดังนั้นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ผู้วิจัยจะนำมาศึกษาในครั้งนี้จึงมีอยู่ 3 ด้าน คือ

1. ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของนักศึกษา เช่น เพศ อายุ ถิ่นที่อยู่อาศัย อาชีพของบิดามารดา ระดับการศึกษา และรายได้ของบิดามารดา

2. ลักษณะทางปริบท ซึ่งได้แก่ สภาพแวดล้อมในสถาบันทางการศึกษาและสภาพการเปิดรับสื่อมวลชน

3. ลักษณะทางจิตวิสัย ซึ่งได้แก่ ลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ อันประกอบด้วย สารสนเทศทางการเมือง ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง และความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง

4.1 ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังหลายประการของนักศึกษาและประชาชนในระบบการเมืองแต่ละระบบมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเขาอยู่มาก ได้มีการวิจัยหลายครั้ง

และในหลาย ๆ ประเทศที่พบว่า ผู้ที่มีเพศต่างกัน มีฐานะทางเศรษฐกิจ (รายได้) และสถานภาพทางสังคม (อาชีพ) ต่างกัน มีอายุต่างกัน และอาศัยอยู่ในถิ่นที่อยู่แตกต่างกัน มีทัศนคติและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันไป โดยทั่วไปแล้วมักจะพบผลการวิจัยว่า เพศชายมักมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง (Agger. 1964; Almond. 1963; Berelson. 1954) เพราะขนบธรรมเนียมประเพณีส่วนใหญ่เน้นว่าการเมือง เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับผู้ชาย ดังนั้น ผู้ชายจึงผูกพันกับการเมืองมากกว่าผู้หญิง

ส่วนในด้านอายุนั้น การวิจัยส่วนใหญ่พบว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นจะเพิ่มขึ้นอย่างมั่นคงตามอายุจนกระทั่งถึงวัยกลางคน และจะค่อย ๆ ลดลงทีละน้อยเมื่อถึงวัยสูงอายุ (Tingsten. 1937; Campbell. 1960; Lipset. 1960 and Verba and Nie. 1937) กลุ่มที่ไม่สนใจการเมืองมากที่สุด ได้แก่ คนหนุ่มที่ยังไม่แต่งงาน ส่วนคนที่แต่งงานแล้วมีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าคนโสด (Lipset. 1960; Tingsten. 1937; Olsen. 1972 and others)

ในด้านที่อยู่อาศัยหรือภูมิลำเนานั้นปรากฏว่า ผู้ที่อยู่ในเมืองจะมีความใกล้ชิดกับสังคมหรือกลุ่มต่าง ๆ ทางการเมืองมากกว่าชาวชนบท จากการวิจัยในต่างประเทศ มักจะพบว่าชาวนาในชนบทมีความกระตือรือร้นทางการเมืองน้อยกว่าคนในเมือง (Berelson. 1954; Campbell. 1962 and Tingsten. 1937) เป็นต้น

สำหรับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมนั้น มักจะพิจารณาจากรายได้ และอาชีพ เพราะรายได้จะแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ ส่วนอาชีพจะแสดงให้เห็นถึงสถานภาพทางสังคมของบุคคลนั้น ว่าได้รับการยกย่องหรือเป็นที่เชิดหน้าชูตาของสังคมมากน้อยเพียงใด คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง จึงมีโอกาสที่จะประสบกับชีวิตที่ดีกว่าคนที่มีฐานะต่ำ มิลแบรธ และ โกเอล ได้สรุปรวบรวมผลการวิจัยของบุคคลและคณะบุคคลต่าง ๆ นับสิบรายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ พบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง มักจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีฐานะต่ำ (Milbrath and Goel. 1977 : 92, 96 and 102) ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า คนที่มีฐานะดีและมีสถานภาพทางสังคมสูง จะมีโอกาสในการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองมาก มีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นหรือชอบทำ

กิจกรรมทางการเมือง ได้รับสิ่งเร้าหรือใกล้ชิดกับสิ่งแวดล้อมทางการเมืองมากกว่า ได้รับข่าวสารการเมืองหรือมีทักษะ และความรู้ความสามารถในทางการเมืองมาก มีความสำนึกในหน้าที่ และความรับผิดชอบมากกว่าผู้ที่มีฐานะด้อย

มิลแบรธ (Milbrath. 1971) ได้ศึกษาพบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่ยึดปทัสถานสังคม (unconventional political participation) บุคคลที่เข้าร่วมในการประท้วงหรือพวกที่เห็นด้วยกับวิธีการอันรุนแรงก็ไม่ใช่พวกที่มีฐานะด้อยหรือเสียเปรียบทางด้านจิตใจเสมอไป กล่าวคือ พวกที่ชอบประท้วง และพวกที่ไม่ชอบความรุนแรงก็เป็นกลุ่มคนในระดับหรือฐานะที่ไม่แตกต่างกัน (Caplan. 1970; Eisinger. 1974 and Schwartz. 1973)

จากการวิจัยของ นาย และ เวอร์บา (Nie and Verba. 1972) ในสหรัฐอเมริกา พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับกิจกรรมในระดับกลุ่มและระดับชุมชนมากกว่ากิจกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือกิจกรรมที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง เช่น การติดต่อกับเจ้าหน้าที่เพื่อเสนอข้อเรียกร้องใด ๆ ในประเทศอินเดียนั้น โกเอล (Goel. 1975) พบว่า ระดับรายได้ไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่จะมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมที่เกี่ยวกับกลุ่มผู้ต่อสู้ทางการเมือง ในประเทศญี่ปุ่น คูโรดะ (Kuroda. 1968) พบว่า ระดับรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเลย

ส่วนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น การวิจัยส่วนมากมักจะแบ่งอาชีพออกเป็นอาชีพระดับสูง (white-collar) และอาชีพที่ต้องใช้แรงงาน (blue-collar occupations) ซึ่งเป็นการแบ่งแบบกว้าง ๆ ไม่ค่อยชัดเจน จึงมักจะพบผลที่แตกต่างกันบางกลุ่ม พบว่า ผู้ที่มีอาชีพระดับสูง มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ใช้แรงงาน (Allardt and Brunn. 1956 and Alford and Scobel. 1968) ในขณะที่บางคนกลับไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าว (Jensen. 1960)

จะเห็นได้ว่า ผลการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคมนี้ยังไม่อาจสรุปได้แน่นอน แม้จะมีแนวโน้มในลักษณะที่ว่า ผู้ที่มีเพศชาย มีอายุกลางคน มีรายได้และอาชีพระดับสูง และผู้ที่อาศัย

อยู่ในเมืองใหญ่ จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีลักษณะตรงกันข้าม อย่างไรก็ดี ข้อค้นพบดังกล่าว ก็ไม่อาจชี้ให้เห็นถึงความเป็นเหตุเป็นผลกันระหว่างลักษณะทางชีวสังคมและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้เพราะลักษณะชีวสังคมและภูมิหลังดังกล่าว อาจเป็นตัวแปรที่ใช้แทนปัจจัยอื่น ๆ ที่วัดได้ยากกว่า เช่น บุคลิกภาพ เจตคติ และความเชื่อทางการเมือง ซึ่งเป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองที่แท้จริง นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ยังเป็นนิสิตนักศึกษาที่ยังไม่มีอาชีพ และรายได้ของตนเอง การวิจัยนี้จึงศึกษาลักษณะทางชีวสังคมในฐานะตัวแปรระดับรองเท่านั้น โดยจะพิจารณาศึกษาเฉพาะในด้านเพศ อายุ ถิ่นที่อยู่อาศัยหรือภูมิลำเนา อาชีพและระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ขนาดและประเภทของสถาบันการศึกษา สาขาวิชาที่เรียน โดยจะเน้นหนักในด้านลักษณะทางปริบทและลักษณะทางจิตวิสัยของกลุ่มตัวอย่างเป็นประการสำคัญ

4.2 <u>ลักษณะทางปริบทกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง</u>

4.2.1 <u>สภาพแวดล้อมภายในสถาบันการศึกษากับการมีส่วนร่วมทางการเมือง</u>

การวิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในสถาบันการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองนั้น ส่วนใหญ่มักจะศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของครู และหลักสูตรที่ใช้สอนในห้องเรียน โดยประกอบกันเป็นตัวแปรที่เรียกว่า "บรรยากาศในห้องเรียน" ซึ่งมีผลการวิจัยที่แสดงว่ามีผลกระทบอย่างมากต่อท่าทีและพฤติกรรมทางการเมืองของนักเรียน

บรรยากาศในห้องเรียน หมายถึง ลักษณะและวิธีการที่ครูใช้ในการสอน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ บรรยากาศแบบเปิด และบรรยากาศแบบปิด บรรยากาศในห้องเรียนชนิดแรก นักเรียนจะมีโอกาสให้ข้อเสนอแนะในการจัดสภาพการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างอิสระ รวมทั้งสามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ครูหยิบยกขึ้นมาพูดได้อย่างกว้างขวางและรอบด้าน ส่วนบรรยากาศประเภทหลังนั้น นักเรียนจะไม่มีโอกาสได้กระทำการในลักษณะที่กล่าวมาแล้ว ตัวครูเองก็มักจะใช้วิธีการต่าง ๆ ที่แสดงถึงลักษณะอำนาจนิยมอย่างเต็มที่ (Ehman. 1980 : 108)

บรรยากาศในชั้นเรียนแบบเปิดนั้น มีผู้ค้นพบว่า สามารถส่งเสริมเจตคติทางการเมืองในเชิงบวกมากมายหลายด้าน ส่วนบรรยากาศแบบปิดมักจะเกี่ยวข้องกับเจตคติทางการเมืองในด้านลบ ทอร์นี่ ออพเพนไฮม์ และ ฟาร์เนน (Torney, Oppenheim and Farnen. 1975) ได้วิเคราะห์ข้อมูลที่สุ่มจากนักเรียนอายุ 9, 13 และ 17 ปี ใน 10 ประเทศ เพื่อศึกษาผลของแบบแผนหรือวิธีการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง ที่มีต่อเจตคติและความเชื่อทางการเมือง สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ทางการเมืองมากขึ้น และมีท่าทีแบบอำนาจนิยมน้อยลง ก็คือ บรรยากาศในห้องเรียน มิใช่วิธีการสอนที่เฉพาะเจาะจงแบบหนึ่งแบบใด สิ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกับการมีลักษณะอำนาจนิยมต่ำ (low authoritarianism) ประกอบด้วย

1. การกระตุ้นให้นักเรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น
2. การไม่เข้มงวดให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการรักชาติ
3. การที่ครูเต็มใจให้มีการอภิปรายโต้เถียงกันในเรื่องปัญหาต่าง ๆ

ปัจจัยเหล่านี้ นอกจากช่วยให้นักเรียนเชื่อเรื่องอำนาจนิยมน้อยลงแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของนักเรียนในด้านการสนทนาโต้เถียงกันเรื่องการเมืองทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอีกด้วย

เอแมน (Ehman. 1980 (a) 109) ได้รายงานวิจัย ซึ่งเป็นการศึกษาแบบช่วงยาว (longitudinal study) ระยะเวลา 2 ปี เกี่ยวกับครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยม 14 คน และนักเรียน จำนวน 100 คน โดยสังเกตพบว่า ห้องเรียนส่วนใหญ่มีลักษณะบรรยากาศแบบเปิดน้อยมาก ลักษณะดังกล่าวนี้ หมายถึง การที่ครูและนักเรียนใช้เวลาส่วนมากไปแสดงความคิดเห็นและตัดสินความถูกต้องเหมาะสมของประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่หยิบยกขึ้นมาโต้แย้งกัน โดยจะพูดถึงเรื่องที่เป็นข้อเท็จจริงแต่เพียงเล็กน้อย เอแมน ได้สรุปข้อค้นพบของเขาไว้ว่า ห้องเรียนที่มีบรรยากาศแบบเปิดเกินกว่าเกณฑ์เฉลี่ย จะเกี่ยวข้องกับการที่นักเรียนมีความหวาดระแวงต่อการเมืองลดน้อยลง นอกจากนั้น เอแมน ได้พบอีกว่า จำนวนภาคเรียนที่มีการเรียนวิชาสังคมศึกษา และมีการอภิปรายประเด็นเกี่ยวกับข้อขัดแย้ง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการที่นักเรียนมีความรู้สึก

มีสมรรถนะ (efficacy) ทางการเมืองสูงขึ้น ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ กรอสแมน (Grossman. 1974) รวมทั้งของ ทอร์นนี่ และคนอื่น ๆ (Torney and others. 1975) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องความรู้สึกทางการเมืองกับบรรยากาศภายในชั้นเรียน และพบว่า การที่บรรยากาศภายในชั้นเรียนมีลักษณะเป็นบรรยากาศแบบเปิดจะช่วยให้นักเรียนมีความเชื่อถือต่อระบบการเมือง และมีความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองสูงขึ้น และย่อมจะเกี่ยวพันไปถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนด้วย เพราะคนที่มีความเชื่อทั้งสองประการนี้จะเป็นผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าคนอื่น ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

นอกจากนี้ เลเวนสัน (Levenson. 1972) ได้พบว่า ในห้องเรียนที่ครูเปิดโอกาส ให้มีการการสนทนาโต้เถียงกันเกี่ยวกับการเมือง นักเรียนมักจะให้ความหมายของพลเมืองดีไปในลักษณะที่ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมือง ดิลลอน และ เกราท์ (Dillon and Grout. 1976 : 487) พบว่า บรรยากาศแบบเปิดของห้องเรียนมีความสัมพันธ์กับการลดลงของความรู้สึกแปลกแยกทางการเมือง (decreased alienation) บรรยากาศแบบเปิดนี้ ดิลลอน และ เกราท์ วัดจากการรายงานของครู และจากการสังเกตโดยตรงว่า มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เป็นฝ่ายริเริ่มกิจกรรมการเรียนการสอนและการควบคุมโครงสร้างของห้องเรียนมากน้อยเพียงไร แสดงว่าบรรยากาศแบบเปิดนี้สามารถกระตุ้นให้ผู้ที่วางเฉยไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมใด ๆ มีความสนใจเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการต่าง ๆ มากขึ้น

จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด จะเห็นว่า บรรยากาศในห้องเรียนที่ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเต็มที่ ทั้งในด้านความคิดเห็น การริเริ่ม การสนทนาโต้เถียงกันในเรื่องราวทางการเมืองหรือที่มีลักษณะเป็นข้อขัดแย้ง ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสนใจทางการเมืองเพิ่มขึ้น รู้สึกไว้วางใจและศรัทธาต่อการเมือง รวมทั้งรู้สึกว่าตนเองมีสมรรถนะทางการเมืองสูงขึ้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้บุคคลมีความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นกว่าเดิม เป็นการส่งเสริมทัศนคติและพฤติกรรมแบบประชาธิปไตย บรรยากาศในห้องเรียนจึงมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

การศึกษาอิทธิพลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของครู และหลักสูตรนอกจากจะพิจารณาปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน ซึ่งเรียกว่า เป็นการศึกษาบรรยากาศในห้องเรียนแล้ว การศึกษาปฏิสัมพันธ์

ระหว่างพฤติกรรมของครู และหลักสูตรยังต้องพิจารณาถึงกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือไปจากกิจกรรมในชั้นเรียนด้วย เพราะการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานการศึกษานั้น แต่เดิมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ กิจกรรมในหลักสูตร (curricular activities) และกิจกรรมเสริมหลักสูตร (extra-curricular activities) อย่างไรก็ตาม นักการศึกษาเห็นว่า กิจกรรมทั้งสองประเภทนี้ย่อมเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน จึงเรียกเสียใหม่ว่ากิจกรรมร่วมหลักสูตร (co-curricular activities) ซึ่งหมายถึง กิจกรรมทุกประเภทในสถานศึกษา (หน่วยศึกษานิเทศก์ 2502 : ก) โดยนัยดังกล่าว กิจกรรมเสริมหลักสูตรจึงรวมถึงกิจกรรมพิเศษ กิจกรรมนอกชั้นเรียน กิจกรรมนักเรียนหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น ได้ฝึกฝนทักษะเพิ่มเติมประสบการณ์ ตลอดจนได้มีโอกาสทำงานด้วยตนเอง ให้มีความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่น อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และที่สำคัญคือ เพื่อให้เป็นพลเมืองดีในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

สถาบันการศึกษาในประเทศไทยก็มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในรูปแบบต่าง ๆ มาก่อนแล้ว เช่น การกีฬา การเล่นดนตรี การเล่นละคร การโต้วาที เป็นต้น ต่อมาในระยะปี พ.ศ. 2490 - 2500 ได้มีนักการศึกษาของไทยกลับจากการศึกษาต่อในสหรัฐอเมริกา และได้เผยแพร่แนวคิดในการพัฒนาการศึกษาทุกระดับขึ้น โดยเฉพาะการบริหารโรงเรียน โดยเห็นว่า จะต้องปูพื้นฐานการศึกษาเพื่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กิจกรรมนักเรียนจึงเริ่มมีบทบาทกว้างขวางขึ้น มีการจัดตั้งสภานักเรียน ชุมนุมทางวิชาการ และกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีหลักเกณฑ์เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของอุดมคติแบบประชาธิปไตย ซึ่งสนับสนุนให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน ให้เสรีภาพแก่นักเรียนในการแสดงความคิดเห็น โดยมีครูเป็นผู้แนะทางให้นักเรียนมีโอกาสตัดสินใจด้วยตนเอง และรับผิดชอบต่องานที่ได้รับจนบรรลุจุดมุ่งหมาย และให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ และควบคุมหรือนำตนเองได้ (วีณา วีสเพ็ญ 2518 : 3)

สมิท และคนอื่น ๆ (Smith and others. 1969 : 347) ได้กล่าวไว้ว่า ในสังคมประชาธิปไตย โรงเรียนมีความรับผิดชอบในการเตรียมประสบการณ์ที่จะทำให้นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครอง เพราะถ้าหากประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการ

ของกลุ่ม ขาดความซาบซึ้งและไม่เห็นคุณค่าของสถาบันประชาธิปไตย และขาดความสามารถในการดำรงชีวิต ตลอดจนการทำงานร่วมกับสมาชิกอื่น ๆ ของสังคมแล้วรากฐานของระบบการปกครองก็ล้มเหลว ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรน่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการเตรียมเยาวชนเข้าสู่ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยได้ดี ถ้าครูอาจารย์สามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากจะส่งเสริมความรู้ทางวิชาการให้กว้างขวางสมบูรณ์แล้วยังช่วยส่งเสริมและฝึกฝนให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย โดยการทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิดและรับผิดชอบ รู้จักการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดีมีน้ำใจเป็นนักกีฬา และรู้จักเสียสละ รวมทั้งช่วยให้นักเรียนปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี (ยุทธรีวัลย์ วนิชจินดา 2513 : 4 - 6) กิจกรรมหลายประเภทในสถานศึกษาอาจช่วยส่งเสริมและฝึกฝนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ของชุมชน หรือท้องถิ่น ตลอดจนกิจกรรมทางการเมืองในระยะต่อไป กิจกรรมเหล่านั้นได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการปกครองหรือการบริหาร เช่น สภานักเรียน กรรมการนักเรียน หรือหัวหน้านักเรียน กิจกรรมเกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์ เช่น กลุ่มอาสาสมัครพัฒนาชุมชนที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่ เป็นต้น

ปิยนาถ บุญนาค และ จันทรา บูรณฤกษ์ (ปิยนาถ บุญนาค และ จันทรา บูรณฤกษ์ 2522 : 146) ได้วิพากษ์วิจารณ์กิจกรรมเสริมหลักสูตรในมหาวิทยาลัยไทย สรุปได้ว่า กิจกรรมที่เป็นอยู่มีลักษณะส่งไปในทางใช้อำนาจแก่รุ่นน้องมากเกินไป ทำให้นิสิตขาดความเป็นตัวของตัวเอง และยอมเป็นผู้ตามในทุกเรื่อง กิจกรรมต่าง ๆ ขาดความริเริ่มสร้างสรรค์ มีแต่จะแข่งขันกันในเรื่องของความสวยงาม และความฟุ่มเฟือย ไม่เปิดโอกาสให้คนส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมหรือช่วยดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ลักษณะเหล่านี้เมื่อประกอบกับปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การที่มหาวิทยาลัยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายไม่แน่ชัด หลักสูตรและการเรียนการสอน ตลอดจนเสรีภาพทางวิชาการอันจำกัดของมหาวิทยาลัย ยิ่งทำให้นิสิตกลายเป็นผู้เฉื่อยชาทางการเมือง ไม่สนใจเข้ามีส่วนทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และมีลักษณะอำนาจนิยมมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม กิจกรรมในมหาวิทยาลัยปัจจุบันไม่ใช่จะมีลักษณะดังกล่าวเสมอไป นิสิตบางกลุ่มบางพวกยังมีการจัดกิจกรรมในรูปของการถกเถียง การอภิปรายในกลุ่มผู้ที่มีความสนใจร่วมกันในปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเป็นการฝึกความคิด วิพากษ์วิจารณ์

ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล เช่น กลุ่มเศรษฐธรรมของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กลุ่มสังคมศาสตร์ของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ 2511 : 31) นอกจากนี้ก็ยังมีกิจกรรมที่ทำให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสทดลองการดำเนินงานแบบประชาธิปไตยจริง ๆ เช่น การริเริ่มจัดตั้งชุมนุม หรือชมรมต่าง ๆ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยฝึกฝน และกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษามีความผูกพัน และความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในโอกาสที่ตนจบการศึกษาออกไปประกอบอาชีพ หรือแม้แต่ในขณะที่ยังกำลังศึกษาอยู่ ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมเสริมหลักสูตรกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นยังมีการศึกษากันน้อยมาก แม้แต่ในต่างประเทศ ดังที่ เอแมน (Ehman. 1981 : 110) ได้ให้ข้อสังเกตไว้

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงจะศึกษาสภาพแวดล้อมภายในสถาบันการศึกษา อันได้แก่ บรรยากาศในห้องเรียน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร นักศึกษาที่รายงานว่า อาจารย์เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมภายในห้องเรียน โดยเฉพาะการถกเถียงในเนื้อหาวิชาที่เรียนอย่างมาก รวมทั้งมีปริมาณของการเข้าร่วมในกิจกรรมนอกชั้นเรียน การเป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถาบันการศึกษาสูง จะเป็นผู้ที่มีสภาพแวดล้อมทางสถาบันการศึกษาเอื้อต่อเจตคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูงด้วย

4.2.2 <u>สภาพการเปิดรับสื่อสารมวลชนกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง</u>

สื่อสารมวลชน (mass media) หมายรวมถึง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และภาพยนตร์ ซึ่งทำหน้าที่ให้ข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็น และความบันเทิงไปพร้อม ๆ กัน ทุกวันนี้สื่อสารมวลชนประเภทต่าง ๆ มีอำนาจเหนือจิตใจของประชาชนเป็นอันมาก พฤติกรรมบางอย่างของประชาชนถูกกำหนดชักจูงจากสิ่งที่ได้อ่านจากหนังสือพิมพ์ ได้ฟังหรือชมจากวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ หรือแม้แต่จากการชมภาพยนตร์ ดังนั้น กมล สมวิเชียร อ้างถึงคำกล่าวของ แดเนียล เลินเน่อร์ (กมล สมวิเชียร 2515 : 91 อ้างอิงมาจาก Lerner) ไว้ว่า ตัวการที่กระตุ้นให้มีการเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาไปสู่ความทันสมัยนั้น ได้แก่

สื่อสารมวลชน ความคิดใหม่ ๆ และข่าวสารใหม่ ๆ จะกระตุ้นให้คนกระทำในสิ่งใหม่ ๆ เช่น การที่ชาวนาถูกกระตุ้นให้อยากเรียนอยากอ่าน เพื่อว่าจะได้ไปทำงานในเมือง สตรีชาวนาได้รับการชักชวนให้มีการวางแผนครอบครัว เป็นต้น การที่สื่อสารมวลชนเผยแพร่ทัศนะ หรือความคิดต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ อาจทำให้เกิดเป็นประชามติที่จะผลักดันให้ผู้นำประเทศตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ของประชาชนได้ดี

ในด้านการพัฒนาประชาธิปไตยนั้น สื่อสารมวลชนมีบทบาทเกี่ยวข้องอยู่หลายประการ คือ เป็นผู้ให้ข่าวสารที่มีสาระ และความเป็นจริง เป็นผู้ให้ข้อคิดและความรู้ เป็นผู้ที่คอยทักท้วงผู้มีอำนาจ เป็นผู้เชื่อมความสำนึกของความเป็นชาติ และเป็นจักรกลของกระบวนการเมืองแบบประชาธิปไตย (กมล สมวิเชียร 2515 : 94 - 99) สื่อสารมวลชน ยังทำหน้าที่ในการให้สังคมประกิตทางการเมือง คือ เล่นอย่าวสารและความรู้ความเข้าใจทางการเมือง (political cognition) แก่บุคคล ดังที่ ฮอลแลนเดอร์ (Hollander. 1971) วิจัยพบว่า สื่อสารมวลชน เป็นแหล่งสำคัญในการให้ข้อมูล และข่าวสารทางการเมืองแก่บุคคลในวัยเด็ก และวัยรุ่น ส่วน เชฟฟี วอร์ด และ ทิพตัน (Chaffee, Ward and Tipton. 1970) ได้ทำการทดสอบสมมติฐานที่ว่า การเปิดรับสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับข่าวสารบ้านเมืองจะนำไปสู่การมีความรู้เรื่องการเมือง โดยหาความสัมพันธ์ตามช่วงเวลาระหว่างการใช้สื่อต่าง ๆ และความรู้ทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมต้น และมัธยมปลายในรัฐวิสคอนซิน ก่อนและหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1968 จากการเปรียบผลปรากฏว่า การใช้สื่อทำให้เกิดความรู้ทางการเมืองในระหว่างที่มีการรณรงค์หาเสียง ในการเลือกตั้งมากกว่าในระยะที่การเลือกตั้งผ่านไปแล้ว นอกจากนี้ แอทคิน และ แกนซ์ (Atkin and Gantz. 1975) ได้ศึกษาแบบช่วงยาว พบว่า ความสนใจในการชมข่าวทางโทรทัศน์ ทำให้นักเรียนมีแนวโน้มได้รับความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของบ้านเมือง ตลอดจนเหตุการณ์ประจำวันต่าง ๆ ได้ดี

ความรู้และข่าวสารที่บุคคลได้รับจากการเปิดรับสื่อสารมวลชนนี้จะทำให้เขามีทัศนะและความเชื่อทางการเมืองที่มั่นคงต่อไป แมคลอยด์ บราวน์ และ เบคเคอร์ (Mcleod, Brown and Becker. 1975) ได้ศึกษากลุ่มผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่อยู่ใน

วัยหนุ่มสาว เมื่อปี ค.ศ. 1972 และ 1974 พบว่า ผู้ที่อ่านหนังสือพิมพ์ และชมโทรทัศน์เกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมืองเป็นประจำจะเพิ่มความรู้สึกด้านการมีสมรรถนะทางการเมือง (political efficacy) ของตนเองต่อกรณีวอเตอร์เกต มากกว่าบุคคลอื่นที่เปิดรับสื่อน้อยกว่า ลาซาร์สเฟล เบอเรลสัน และ กอเดท์ (Lazarsfeld, Berelson and Gaudet. 1944) เบอเรลสัน ลาซาร์สเฟล และ แมคฟี (Berelson, Lazarsfeld and McPhee. 1966) พบว่า การเปิดรับสื่อมวลชนนั้นมีลักษณะแบบสั่งสม (cumulative) คือ คนที่เปิดรับสื่อมวลชนประเภทหนึ่งอยู่แล้ว มักจะเปิดรับสื่อประเภทอื่น ๆ อีก ทั้งสองคณะนี้ยังพบว่า การเปิดรับสื่อมวลชนดังกล่าวนี้ช่วยเพิ่มความสนใจของผู้รับในการเข้าร่วมรณรงค์ทางการเมือง (political campaign) อีกด้วย

จะเห็นได้ว่า การเปิดรับสื่อสารมวลชนในลักษณะต่าง ๆ จะทำให้บุคคลได้รับข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ซึ่งจะช่วยกำหนดทัศนะหรือท่าทีทางการเมืองของแต่ละคน และจะชี้ให้เห็นแนวโน้มว่าบุคคลนั้นอยากจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่เพียงใด นอกจากนี้ สื่อสารมวลชนยังมีอิทธิพลหรือบทบาทโดยตรงในการชักจูง หรือเชิญชวนให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมต่าง ๆ กันในกิจกรรมทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการไปออกเสียงเลือกตั้ง การรณรงค์ทางการเมือง หรือการแสดงความคิดเห็นหรือประชามติในด้านต่าง ๆ ดังเช่น เบอเรลสัน ลาซาร์สเฟล และ แมคฟี (Berelson, Lazarsfeld and McPhee. 1966) พบว่า ปริมาณการเปิดรับสื่อสารมวลชนมีผลกระทบทางบวกต่อผลการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (voting turn out) มิลแบรธ ได้ชี้ให้เห็นว่าสื่อสารมวลชนเป็นแหล่งจะกระตุ้นทางการเมือง (source of political stimuli) ที่อาจจะยกระดับกิจกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลได้อย่างดี (Milbrath. 1965 : 40)

กล่าวโดยสรุป บุคคลที่มีระดับการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อสารมวลชนประเภทต่าง ๆ อันได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ วารสาร และโทรทัศน์มาก จะเป็นผู้ที่มีเจตคติทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง

4.3 ลักษณะทางจิตวิสัยกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

4.3.1 ข่าวสารเทศทางการเมือง (political information) กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

แชฟฟี (Chaffee, 1975 : 96) ได้นิยามคำว่า ข่าวสารเทศทางการเมือง โดยอาศัยแนวการวิเคราะห์ระบบของ เดวิด อีสตัน ว่าเป็นความรู้ของสมาชิกในระบบการเมืองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง เคลื่อนไหวใด ๆ ในสภาวะของระบบ ในแง่ของการใช้อำนาจหน้าที่หรืออำนาจรัฐ แบ่งสรรสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม ซึ่งหมายถึง ข่าวสารที่เกี่ยวกับข้อเรียกร้องและการสนับสนุน เกี่ยวกับนโยบายหรือกฎระเบียบที่เป็นผลิตผลของการแปรผันของการเรียกร้องและการสนับสนุนนั้น รวมทั้งข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนปัจจัยนำเข้าให้เป็นผลลัพธ์ออกมาของระบบการเมืองหนึ่ง ๆ

นักรัฐศาสตร์หลายคนจัดเอา "ข่าวสารเทศ" เป็นทรัพยากรทางการเมืองอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นตัวกำหนดอำนาจหรืออิทธิพลทางการเมืองของบุคคลนอกเหนือจากทรัพย์สมบัติ ฐานะทางสังคม ตำแหน่งหน้าที่และสิ่งที่มีคุณค่าอื่น ๆ (Dahl. 1963 : 5 - 6 and Illchman and Uphoff. 1969 : Chapter 3) ข่าวสารเทศการเมืองจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างมากกับความสนใจและความกระตือรือร้นทางการเมือง โดยที่ข่าวสารเทศจะช่วยลดความไม่แน่ใจทางการเมือง (political uncertainty) และช่วยให้การตัดสินใจมีประสิทธิภาพมากขึ้น ความรู้สึกไม่แน่ใจทางการเมืองหรือความรู้สึกว่าตนเองมีความรู้น้อยเกี่ยวกับเรื่องการเมืองนี้เอง เป็นที่มาของความนิ่งเฉยทางการเมืองถ้าประชาชนทั่วไปไม่มีความรู้ถึงความเป็นไปของการเมืองการปกครองเลย (Barber. 1969 : 38) ในทางตรงกันข้ามถ้าประชาชนทั่วไปมีความรู้ข่าวสารเทศทางการเมืองเป็นอย่างดี รู้ถึงความเป็นไปและเหตุการณ์บ้านเมืองอยู่ตลอดเวลา ก็จะทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้ง่ายกว่าคนที่ไม่รู้ข่าวสารเทศทางการเมืองหรือรู้น้อยกว่า

จากการศึกษาของ อัลมอนด์ และ เวอร์บา (Almond and Verba. 1965) พบว่าความรู้สึกว่าตนมีสมรรถนะทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย (democratic competence)

ซึ่งเป็นความรู้สึกที่จำเป็นสำหรับการดำเนินการปกครองในระบบนี้ มีความสัมพันธ์กับการมีสารสนเทศที่เที่ยงตรงในด้านประเด็นปัญหาและกระบวนการทางการเมืองอย่างใกล้ชิด รวมทั้งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้สารสนเทศนี้ในการวิเคราะห์ทำความเข้าใจกับปัญหาต่าง ๆ การที่บุคคลมีข่าวสารเพิ่มขึ้นจะทำให้เขามีการประเมินค่าและกำหนดข้อตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคงขึ้น เช่น ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งบุคคลที่ตัดสินใจว่าจะลงคะแนนเสียงให้ใครในระยะใกล้ ๆ กับวันเลือกตั้ง มักจะเป็นผู้ที่มีความรู้ข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัครหรือนโยบายต่าง ๆ น้อยกว่าผู้ที่ได้กำหนดข้อตัดสินใจของตนไว้ล่วงหน้า (Chaffee, 1975) สารสนเทศทางการเมืองที่แต่ละบุคคลได้รับ จะทำให้เกิดความรู้ทางการเมือง ความรู้สึกนึกคิดทางการเมือง ตลอดจนพฤติกรรมทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไป

ประเทศไทยมีระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งหน้าที่และบทบาทหลักของประชาชนได้แก่ การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย ประชาชนที่สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีเหตุมีผลนั้น จะต้องเป็นพลเมืองที่มีความรู้ในสารสนเทศทางการเมืองและมีความเข้าใจการเมืองพอสมควร ดังนั้น สิ่งที่มีความสำคัญต่อบทบาทของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยก็คือ สารสนเทศ (information) ประเทศที่จะสามารถเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงนั้นจะต้องเป็นประเทศที่ประชาชนรู้ถึงความเคลื่อนไหวและเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศของตนเป็นอย่างดี (well-informed)

สำหรับประเทศไทยนั้นแม้จะมีการนำเอาระบอบประชาธิปไตยมาใช้เป็นเวลานานถึง 50 ปีแล้ว แต่ก็มีผู้สงสัยว่าคนไทยพร้อมที่จะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยหรือยัง คนไทยมีความรู้เกี่ยวกับสารสนเทศทางการเมืองมากน้อยเพียงใดหรือเพียงพอที่จะเป็นความพร้อมในระบอบประชาธิปไตยหรือยัง (ชัยอนันต์ สมุทวณิช. สยามรัฐ : 6, 7 และ 8 ตุลาคม 2519) จากการวิจัยเกี่ยวกับระดับความรู้สารสนเทศทางการเมืองของคนไทยของ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว 2526) พบว่า คนไทยมีความรู้สารสนเทศทางการเมืองของประเทศอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ส่วนในด้านโครงสร้างและสถาบันการเมืองนั้นมีข่าวสารความรู้ปานกลางค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการเปลี่ยนแปลง หรือมีความผันผวนในด้านนี้สูงก็เป็นได้ นอกจากนี้

ยังพบว่า คนไทยที่มีสารสนเทศทางการเมืองสูงกว่ามีแนวโน้มที่จะเข้าสังกัดกลุ่มทางการเมือง และเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ รวมทั้งการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งหรือการเข้าสมัครรับเลือกตั้ง สูงกว่าผู้ที่มีสารสนเทศทางการเมืองต่ำอย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้ที่มีความรู้สารสนเทศทางการเมืองสูง มีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความสำนึกของตนเอง ในขณะที่ผู้ที่มีสารสนเทศทางการเมืองต่ำ มีแนวโน้มที่จะไปมีส่วนร่วมทางการเมืองจากการถูกชักจูง

4.3.2 <u>ความสำนึกทางการเมือง (Political Awareness) กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง</u>

ฟอลัค (Fowlkes. 1974 : 55) ให้นิยามความสำนึกทางการเมืองว่าเป็นความผูกพันทางจิตใจ (psychological involvement) ที่บุคคลมีต่อการเมืองและกิจการสาธารณะ รวมทั้งความสนใจ ความรู้ และความสามารถในการแสดงความคิดเห็น ส่วนความผูกพันทางจิตใจนั้น มิลแบรธ และ โกเอล (Milbrath and Goel. 1977 : 46) ให้ความหมายว่าเป็นระดับความมากน้อยของความสนใจและความผูกพันที่ประชาชนมีต่อระบบการเมืองและกิจการสาธารณะ จะเห็นว่าคำนิยามของฟอลัคนั้นค่อนข้างจะมีโครงสร้างตัวแปรที่ผสมผสานกันอยู่ ทั้งความรู้ ความสนใจ และความสามารถในการแสดงความคิดเห็น ในขณะเดียวกันกลับไม่ได้รวมเอาความสำนึกในหน้าที่พลเมือง (sense of civic obligation) ไว้ด้วย ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงได้นิยามความสำนึกทางการเมืองเสียใหม่ โดยหมายถึงความผูกพันทางใจหรือความสนใจที่บุคคลแต่ละคนมีต่อการเมืองและกิจการสาธารณะต่าง ๆ รวมทั้งความสำนึกในหน้าที่ที่พลเมืองดีพึงปฏิบัติภายในระบบการเมืองของตน

ความสำนึกทางการเมืองนี้เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ประชาชนแต่ละคนเปิดรับ (expose) สิ่งเร้าทางการเมือง และมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นอันมาก ความสนใจทางการเมือง การติดตามข่าวสารและเหตุการณ์ทางการเมือง อันเป็นส่วนหนึ่งของความสำนึกทางการเมืองนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นต้นว่า บุคคลที่ไม่สนใจในการหาเสียงเลือกตั้ง และไม่ค่อยคำนึงถึงผลของการเลือกตั้ง มักจะไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

(Dahl. 1970 : 57) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ถ้าบุคคลใดติดตามเรื่องราวทางการเมือง ตลอดจนกิจกรรมและผลงานของรัฐบาลอย่างสม่ำเสมอแล้ว บุคคลนั้นก็มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง จากผลการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ครั้งในประเทศต่าง ๆ พบว่า บุคคลที่มีความสนใจและผูกพันกับเรื่องราวทางการเมืองมากกว่าจะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นทางการเมืองและกระทำกิจกรรมทางการเมืองอยู่เป็นประจำ (Berelson, Lazarsfeld and McPhee. 1966; Campbell and others. 1960; Kuroda. 1968; Verba and Nie. 1972; Goel. 1975 and Eldersveld and Ahmed. 1976) โดยทั่วไปแล้วความผูกพันทางจิตใจต่อการเมืองจะมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับกิจกรรมในด้านการรณรงค์หาเสียง การประท้วง และกิจกรรมในชุมชน แต่จะมีความสัมพันธ์น้อยกว่ากับกิจกรรมด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการติดต่อกันกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Verba, Nie and Kim. 1971) ซึ่งอาจเป็นเพราะประชาชนในประเทศเหล่านั้นคุ้นเคยกับการเลือกตั้งและการติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐบาลเป็นอย่างดี การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของแต่ละคนอาจเป็นไปเพราะความรู้สึกรักชาติหรือเป็นพันธะที่มีมาแต่ดั้งเดิม (traditional commitments) รวมทั้งการผลักดันของกลุ่มมากกว่าความรู้สึกผูกพันทางการเมือง แต่สำหรับในประเทศไทยซึ่งมีการเลือกตั้งไม่มากนัก ความรู้สึกผูกพันและสนใจการเมืองน่าจะมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมทางการเมืองสูงมากในหลาย ๆ ประเภท

ในด้านความสำนึกในหน้าที่พลเมืองนั้น มีอยู่สูงมากสำหรับชาวอเมริกันและคนในประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตยมาช้านาน (Milbrath and Goel. 1977 : 49) ส่วนในประเทศที่ปกครองแบบประชาธิปไตยยังไม่นานนัก เช่น ประเทศญี่ปุ่น ปรากฏจากการสำรวจว่ามีผู้ตอบเพียงร้อยละ 40 - 50 ที่รายงานว่าการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ที่ตนจะต้องปฏิบัติ (Richardson. 1974) ความรู้สึกสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองดีนี้ มีผู้ค้นพบว่าเป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การวิจัยหลายฉบับแสดงให้เห็นว่า บุคคลที่รู้สึกสำนึกในหน้าที่ทางการเมืองมักจะเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าผู้ที่ขาดความสำนึกในหน้าที่ (Campbell, Gurin and Miller. 1954; Marvick and Nixon. 1961; Mayntz. 1961 and Denis. 1970)

สำหรับในประเทศไทยนั้น สุจิต บุญบงการ (สุจิต บุญบงการ 1968 : 122 - 150) ได้เคยศึกษาพบว่า นิสิตนักศึกษาไทยเป็นผู้ที่มีการรับรู้ทางการเมือง ยอมรับว่ารัฐบาลมีอิทธิพลและความสำคัญต่อตน ตลอดจนมีความสนใจการเมืองและรัฐบาลมากพอสมควร แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้พวกเขาเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน (active participant) เป็นตัวนำของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ส่วน สมเกียรติ ส่งสัมพันธ์ (สมเกียรติ ส่งสัมพันธ์ 2520) พบว่า ประชาชนในอำเภอกบินทร์บุรี ส่วนใหญ่มีความสนใจข่าวเกี่ยวกับการเลือกตั้งและมีความสำนึกทางการเมืองอยู่ในระดับพอใช้ ซึ่ง ช่วยให้พวกเขาไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2519 กันพอสมควร แต่ก็ยังไม่มีคุณภาพมากนัก ต่อมา มานะศรี ยงเจริญ (มานะศรี ยงเจริญ 2522) ได้พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีความสำนึกทางการเมืองในระดับสูงเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองมากกว่านักศึกษาที่มีความสำนึกทางการเมืองในระดับต่ำ

สรุปได้ว่า ความสำนึกทางการเมือง หมายถึง ความผูกพันหรือความสนใจของบุคคลต่อการเมืองและกิจการสาธารณะต่าง ๆ รวมทั้งความสำนึกในหน้าที่พลเมืองดีที่พึงมีต่อระบบการเมือง ผู้ที่มีความสำนึกทางการเมืองสูงจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีความสำนึกทางการเมืองต่ำ เพราะบุคคลเหล่านี้ได้สนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง การดำเนินงานของรัฐบาล และกิจการสาธารณะต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา รวมทั้งมีความผูกพันและความสำนึกที่จะเข้าไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านั้นอยู่เสมอ

4.3.3 <u>ความไว้วางใจต่อการเมือง (Political Trust) กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง</u>

ความไว้วางใจต่อการเมือง หรือความเชื่อมั่น (confidence) ต่อระบบการเมืองนี้เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง สโต๊คส์ (Folkes. 1974 : 61 citing Stokes. 1962) อธิบายว่า ความไว้วางใจต่อการเมืองนี้เป็นการประเมินค่าขั้นพื้นฐาน (basic evaluation) ของบุคคลที่มีต่อรัฐบาลในขณะที่ ฟอล์ค (Folkes. 1974) ชี้แจงว่า ความไว้วางใจต่อการเมืองมีความหมายตรงกันข้ามกับความ

หวาดระแวงต่อการเมือง (political cynicism) และได้แจกแจงลักษณะของความไว้วางใจทางการเมืองไว้ 4 ประการ คือ

1. การรับรู้ทัศนทางการเมืองของชุมชน

2. การรับรู้ว่ารัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติงานได้ดีหรือตรงตามมาตรฐานที่ควรจะเป็นหรือไม่

3. ความเชื่อถือหรือไว้วางใจรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเป็นผลจากการวินิจฉัยตามข้อ 2.

4. ความรู้สึกชอบหรือพึงพอใจรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

โรเซนบอม (Rosenbaum. 1975 : 7) กล่าวว่า การศึกษาเกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมืองมักจะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกและเจตคติของบุคคลเกี่ยวกับการทำงานและความสัมพันธ์กับคนอื่นในชีวิตการเมืองว่ามีลักษณะที่เปิดเผย ให้ความร่วมมือหรือเป็นที่น่าไว้วางใจเพียงใด ก่อนหน้านี้ความไว้วางใจทางการเมืองยังเป็นตัวแปรที่ครอบคลุมถึงความไว้วางใจในเพื่อนมนุษย์และสภาพแวดล้อมบางประการ ดังเช่น นิยามและการวัดตัวแปรนี้ของโรเซนเบิร์ค (Rosenberg. 1956 : 692) ซึ่ง ทินพันธุ์ นาคะตะ (Nakata. 1972) ได้ดัดแปลงมาใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองของนักศึกษาไทย ความไว้วางใจดังกล่าววัดจากระดับความเชื่อถือ และไว้ใจต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ (public incumbents) และสถาบันของรัฐ ความเชื่อที่ว่า กฎหมายของประเทศจะต้องก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนทุกคน ประกาศ ระเบียบหรือคำสั่งใด ๆ ของรัฐบาลต้องเป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือได้ รัฐบาลจะต้องทำแต่สิ่งที่ดีและถูกต้องเสมอ พรรคการเมืองต่าง ๆ ก็จะต้องเป็นไปเพื่อผลประโยชน์แก่ประชาชนมากกว่าประโยชน์ของตัวนักการเมืองเอง และนักการเมืองส่วนใหญ่ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมีความซื่อสัตย์และได้รับความไว้วางใจให้ปฏิบัติงานอย่างดีที่สุดสำหรับประเทศ นอกจากนี้ยังรวมถึงทัศนคติที่มองโลกและเพื่อนมนุษย์ในแง่ดีอีกด้วย

ความรู้สึกไว้วางใจต่อการเมือง ความเชื่อมั่นในตัวเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางการเมืองนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรมทางการเมือง หากประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกไม่ไว้วางใจการเมือง ก็จะมีผลกระทบถึงศรัทธาในประสิทธิภาพการทำงานของสถาบันของรัฐ

ในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น หากประชาชนของประเทศใดมีความรู้สึกขาดความศรัทธาในมวลมนุษย์ ขาดความศรัทธาหรือไม่ไว้วางใจต่อนักการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้ว ก็จะเกิดความรู้สึกเพิกเฉยทางการเมือง (political alienation) ไม่ต้องการที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง เพราะเห็นว่าแม้จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือมีส่วนร่วมทางการเมือง ก็ไม่ทำให้เกิดผลอะไรขึ้น

4.3.4 <u>ความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง (political efficacy) กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง</u>

แคมเบล และ คนอื่น ๆ (Campbell and others. 1968 : 459) อธิบายว่า ความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกที่ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ และพลเมืองแต่ละคนสามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ มิลแบรธ (Milbrath. 1965 : 57) กล่าวว่า ความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง คือ ความรู้สึกที่ว่าบุคคลสามาระมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินตกลงใจของรัฐบาล ซึ่งสอดคล้องกับ คำอธิบายของ พรีวิท (Prewitt. 1968 : 225) ที่ว่า แนวคิดเรื่องความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองนี้เป็นสิ่งที่ผู้สนใจศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองใช้อธิบายความรู้สึกของประชาชนเกี่ยวกับผลสัพธ์ที่เกิดจากการกระทำของเขาต่อเหตุการณ์ทางการเมือง อันเป็นความเชื่อของแต่ละคนว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและทางสังคมอาจถูกทำให้เร็วขึ้นหรือช้าลงได้ รวมทั้งความเชื่อที่ว่าความพยายามของเขาหรือของคนอื่น ๆ รวมกันสามารถทำให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองมีพฤติกรรมตามที่พวกตนต้องการได้ นอกจากนี้ มาสเซียลัส (Massialas. 1969 : 26) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า ความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองเป็นทัศนะหรือความเชื่อที่ว่าบุคคลแต่ละคนสามารถผลักดันให้รัฐบาลกระทำการหรือตัดสินตกลงใจใด ๆ ได้ และอธิบายต่อไปได้มีผู้หยิบยกเอาคำ ๆ นี้ไปใช้ในความหมายที่แตกต่างกันออกไปบ้าง บางครั้งก็นำไปใช้แทนคำว่าความสามารถของพลเมือง (civic competence) หรือ ความสามารถทางการเมือง (political competence)

จุดกำเนิดของแนวคิดเรื่องสมรรถนะทางการเมืองนั้นมีที่มาจากจิตวิทยาสังคมและมีความเกี่ยวพันกันกับแนวคิดเรื่องพลังอีโก้ (ego-strength) ความสามารถเชิงอัตวิสัย (subjective competence) ความเชื่อมั่นในตนเอง (self confidence) และประสิทธิผลส่วนบุคคล

(personal effectiveness) พรีวิท (Prewitt. 1968 : 225) ได้ให้ความเห็นว่า ความรู้สึกหรือความเชื่อดังกล่าวนี้มีความสำคัญมากต่อการอธิบายพฤติกรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนและการเปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงความคิดเห็นและความต้องการและแต่ละคนอย่างกว้างขวาง

มีผู้สนใจศึกษาสมรรถนะทางการเมืองในฐานะตัวแปรอิสระที่ใช้วิเคราะห์อัตราการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนรวมทั้งระดับความเข้ม ในการเข้าร่วมผูกพันกับการเมืองในระบบที่มีการเลือกตั้ง สมรรถนะทางการเมืองนี้ไม่เพียงแต่จะทำนายปรากฏการณ์ของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (คนที่รู้สึกว่ามีสมรรถนะมากก็มักจะไปออกเสียงเลือกตั้งมาก) เท่านั้น แต่ยังสามารถอธิบายการกระทำกิจกรรมในรูปแบบอื่น ๆ ของระบอบประชาธิปไตยด้วย ไม่ว่าจะเป็นการอภิปรายโต้เถียง การแสดงความคิดเห็น การบริจาคเงินให้พรรคการเมือง การทำงานประจำในสำนักงานทางการเมือง ซึ่งเป็นการยืนยันว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับสมรรถนะทางการเมืองเป็นสิ่งที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน คนที่มีสมรรถนะทางการเมืองสูงมักจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ในทางตรงกันข้าม คนที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองก็จะมีความรู้สึกเชื่อมั่นในความสามารถและความสำคัญของตนเองมากขึ้น (Prewitt. 1968 : 226)

มิลแบรธ (Milbrath. 1965 : 57 - 58) ได้ศึกษาพบว่า บุคคลที่รู้สึกว่าตนมีความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองสูงมีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่คิดว่าตนเองไม่มีสมรรถนะทางการเมือง ส่วน ณรงค์ สินสวัสดิ์ (ณรงค์ สินสวัสดิ์ 2522 : 113 - 114) ได้อ้างข้อมูลจากการวิจัยของศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยมิชิแกน เกี่ยวกับการเลือกตั้งในสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1956 แสดงถึงความเกี่ยวพันระหว่างความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และการช่วยหาเสียงให้นักการเมืองปรากฏว่าผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นผู้ที่มีความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่ไม่ไปลงคะแนน

ในการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี (citizenship) ของพลเมืองใน 5 ประเทศ ของ อัลมอนด์ และ เวอร์บา (Almond and Verba. 1965) มีข้อมูลบางส่วนที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีความสามารถทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมในการ

ตัดสินใจของครอบครัว ความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถทางการเมืองนี้ อัลมอนด์ และ เวอร์บา วัดจากคำถามที่ว่า "สมมุติว่ามีการออกกฎหมายที่ท่านเห็นว่าไม่เป็นธรรมและอาจเป็นอันตราย ท่านคิดว่าท่านจะทำอะไรได้บ้าง และหากว่าท่านพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายดังกล่าว ท่านคิดว่าจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงไร" รวมทั้งคำถามอื่น ๆ ในทำนองเดียวกันแต่เกี่ยวกับการเมืองในระดับต่างกัน เช่น ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น เป็นต้น ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,000 คน ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกว่ามีความสามารถทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว โดยที่คณะผู้วิจัยได้พยายามชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครอบครัวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป ความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองเป็นความรู้สึกที่บุคคลเชื่อว่าตนสามารถมีบทบาทผลักดันให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปฏิบัติตามหรือตัดสินตกลงใจตามข้อเรียกร้องและความต้องการของตนได้ ความรู้สึกดังกล่าวนี้จะเป็นสิ่งผลักดันให้บุคคลนั้นอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น การเสนอข้อเรียกร้อง การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เพราะเชื่อว่าการกระทำดังกล่าวสามารถนำมาซึ่งผลประโยชน์และความต้องการทางการเมืองของตนได้

5. <u>สมมติฐานสำหรับการวิจัย</u>

จากเอกสารและงานวิจัยดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลแต่ละคนนั้นแตกต่างกันไปเนื่องมาจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ ลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มว่า ลักษณะทางชีวสังคม และลักษณะทางปริบท ยังมีผลทำให้ลักษณะทางจิตวิสัยของคนเราแตกต่างกัน อันจะมีผลไปถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกทอดหนึ่ง อย่างไรก็ตามการวิจัยในลักษณะหลังนี้ ยังมีน้อยและทำกันเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้

1. นักศึกษามีลักษณะทางชีวสังคม และภูมิหลังที่ดีกว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังด้อยกว่า

2. นักศึกษาที่มีลักษณะทางปริบทที่ดีกว่า จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีลักษณะทางปริบทด้อยกว่า

3. นักศึกษาที่มีลักษณะทางจิตวิสัยดีกว่า จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีลักษณะจิตวิสัยด้อยกว่า

4. เมื่อควบคุมลักษณะทางปริบทและลักษณะทางจิตวิสัยแล้ว นักศึกษาที่มีลักษณะทางชีวสังคมที่ดีกว่า จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีลักษณะทางชีวสังคมด้อยกว่า

5. เมื่อควบคุมลักษณะทางชีวสังคม และลักษณะทางจิตวิสัยแล้ว นักศึกษาที่มีลักษณะทางปริบทดีกว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีลักษณะทางปริบทด้อยกว่า

6. เมื่อควบคุมลักษณะทางชีวสังคมและลักษณะทางปริบทแล้ว นักศึกษาที่มีลักษณะทางจิตวิสัยดีกว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีลักษณะทางจิตวิสัยด้อยกว่า

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ลักษณะของการวิจัยนี้เป็นการวิจัยหลังปรากฏการณ์ (ex post facto study) มีวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า ดังต่อไปนี้

1. ประชากร

ประชากรเป้าหมายสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่ศึกษาชั้นปีที่ 3 - 4 ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร ไม่รวมมหาวิทยาลัยเปิด รายละเอียดของจำนวนนักศึกษาในกลุ่มประชากรจำแนกตามประเภทและขนาดของสถาบันการศึกษา แสดงไว้ในตาราง 3

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายระดับตามลำดับขั้น (multi-stages stratified random sampling) มีลำดับขั้นของวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การเลือกสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในขั้นนี้ ผู้วิจัยจำแนกชั้น (strata) ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ตามประเภทของสถาบันและขนาดของสถาบัน แล้วทำการเลือกสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐ ขนาดเล็ก 2 สถาบัน ขนาดใหญ่ 2 สถาบัน และสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของเอกชนขนาดเล็ก 2 สถาบัน ขนาดใหญ่ 2 สถาบัน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) จะทำให้ได้สถาบันการศึกษาเป็นกลุ่มตัวอย่าง 8 สถาบัน จาก 14 สถาบัน ดังรายละเอียดในตาราง 4

ตาราง 2 จำนวนนักศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา จำแนกตามประเภทและขนาดของสถาบันการศึกษา

ขนาดของสถาบันการศึกษา / ประเภทของสถาบันการศึกษา	จำนวนนักศึกษา	
	ขนาดใหญ่	ขนาดเล็ก
สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ		
1. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	10,118	
2. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	14,532	
3. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	9,160	
4. มหาวิทยาลัยมหิดล		6,330
5. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	13,897	
6. มหาวิทยาลัยศิลปากร		2,797
7. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า		4,491
สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน		
1. วิทยาลัยการค้า	6,575	
2. วิทยาลัยกรุงเทพฯ	7,278	
3. วิทยาลัยเทคนิคสยาม		1,300
4. วิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต		5,630
5. วิทยาลัยศรีปทุม		1,316
6. วิทยาลัยอัสสัมชัญบริหารธุรกิจ		2,140
7. วิทยาลัยเอเชียอาคเนย์		375

หมายเหตุ สถาบันอุดมศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถาบันที่มีจำนวนนักศึกษามากกว่า 6,500 คน

ตาราง 3 ตารางแจกแจงความถี่ของสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทและขนาดของสถาบันการศึกษา

สถาบันอุดมศึกษา	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
	ขนาดใหญ่	ขนาดเล็ก	ขนาดใหญ่	ขนาดเล็ก
ของรัฐ	4	3	2	2
ของเอกชน	2	5	2	2

ขั้นที่ 2 เนื่องจากการวิจัยนี้ เป็นการศึกษาภาคสนามและศึกษาลักษณะต่าง ๆ ในตัวบุคคลซึ่งมีอยู่ก่อนแล้ว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดใช้นักศึกษาชั้นปีที่ 3 - 4 เป็นกรอบตัวอย่าง ทั้งนี้เพราะลักษณะของโครงสร้างกลุ่มตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มตัวแปรอิสระหรือตัวแปรตามนั้น ต่างมีจุดเน้นในลักษณะของการสะสมในวิถีทางการดำเนินชีวิตในสถาบันของนักศึกษาหรือจากการจัดดำเนินการตามหลักสูตรในสถาบันหรือจากบรรยากาศในสถาบันทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น การสุ่มตัวอย่างในขั้นที่ 2 จึงทำการสุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 3 - 4 จากสถาบันการศึกษาที่สุ่มได้ในขั้นที่ 1 และให้กระจายไปในทุกคณะวิชาที่เปิดสอนในสถาบันการศึกษานั้น ๆ ทั้งนี้โดยการนำรายชื่อของนักศึกษาแต่ละคณะวิชามาเรียงลำดับตามหมายเลขประจำตัวแล้วใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (systematic sampling) ให้ได้กลุ่มตัวอย่างมาคณะวิชาละ 15 คน ยกเว้นสถาบันการศึกษาของเอกชน ซึ่งมีคณะวิชาไม่เกินสถาบันละ 4 คณะวิชา ซึ่งกำหนดให้ได้กลุ่มตัวอย่างมาคณะวิชาละ 30 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระในการวิจัยนี้ ได้แก่ ตัวแปรที่เป็นปัจจัยที่มีส่วนช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา จำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของนักศึกษา หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของหน่วยตัวอย่าง 9 ตัวแปร ได้แก่

1.1 เพศ

1.2 อายุ

1.3 ถิ่นที่อยู่อาศัยหรือภูมิลำเนา

1.4 อาชีพของผู้ปกครอง

1.5 ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

1.6 ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

1.7 ขนาดของสถาบันการศึกษา

1.8 ประเภทของสถาบันการศึกษา

1.9 สาขาวิชาที่เรียน

2. ลักษณะทางปริบท หมายถึง ลักษณะสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ ที่ใกล้ตัวนักศึกษา 2 ตัวแปร ได้แก่

2.1 สภาพแวดล้อมในสถาบันการศึกษา หมายถึง ลักษณะบางประการภายในสถาบันการศึกษา อันประกอบด้วย

2.1.1 บรรยากาศในห้องเรียน หมายถึง การรับรู้สภาพการเรียนการสอนของนักศึกษาว่าอาจารย์ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมภายในห้องเรียน

2.1.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง ปริมาณของการเข้าร่วมกิจกรรมนอกชั้นเรียน รวมทั้งการเป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถาบันการศึกษา

2.2 สภาพการเปิดรับสื่อสารมวลชน หมายถึง ปริมาณการรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อสารมวลชนประเภทต่าง ๆ และความถี่ในการรับข่าวสารนั้น ๆ

3. ลักษณะทางจิตวิสัย หมายถึง ลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 4 ตัวแปร ได้แก่

3.1 สารสนเทศทางการเมือง หมายถึง ความรู้ข้อมูล และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของประเทศไทย

3.2 ความสำนึกทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกผูกพันและความสนใจของบุคคลที่มีต่อการเมืองและกิจการสาธารณะ รวมทั้งความสำนึกในหน้าที่พลเมืองดีที่พึงมีต่อระบบการเมือง

3.3 ความไว้วางใจทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกเชื่อมั่นและศรัทธาในมวลมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมทางการเมือง รวมทั้งการมองโลกและเพื่อนมนุษย์ในแง่ดี

3.4 ความรู้สึกมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกเชื่อว่าประชาชนสามารถมีบทบาทผลักดันให้ผู้มีอำนาจทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติตามหรือตัดสินใจตามข้อเรียกร้อง และความต้องการของตนได้

3.2 ตัวแปรตาม

ตัวแปรตามสำหรับการวิจัยนี้ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในด้านต่าง ๆ รวม 6 ด้าน คือ

1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
2. การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง กลุ่มการเมือง และการรณรงค์หาเสียง
3. การมีบทบาทในชุมชน
4. การติดต่อกับทางราชการ
5. การประท้วง
6. การสื่อสารทางการเมือง

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการสร้างเครื่องมือสำหรับวัดตัวแปรแต่ละตัวนั้น ได้ดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร เพื่อกำหนดขอบข่าย บ่งบอกคุณลักษณะที่สำคัญของตัวแปรแต่ละตัว และนำมาสร้างเป็นนิยามปฏิบัติการซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม

2. ศึกษาเครื่องมือแบบต่าง ๆ ที่ใช้ในการวัดตัวแปรแต่ละตัวที่มีมาแล้วจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับวัดตัวแปรแต่ละประเภท

3. ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยสำหรับวัดตัวแปรแต่ละตัวตามนิยามปฏิบัติการ

4. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น พร้อมทั้งนิยามปฏิบัติการและกรอบการสร้างเครื่องมือ (construct frame) นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญในด้านเนื้อหาวิชาและผู้เชี่ยวชาญในด้านการสร้างเครื่องมือ อันประกอบด้วย ดร.สุจิต บุญยงการ ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ ดร.ระตม วงษ์น้อย ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ผศ.ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ ดร.สมบูรณ์ ฮิตพงศ์ ดร.สำเริง บุญเรืองรัตน์ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะและข้อวิจารณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของหลักวิชา และความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ อันเป็นการตรวจสอบความแม่นตรง (validity) เพื่อนำข้อคิดเห็นและข้อวิจารณ์ต่าง ๆ มาปรับปรุงแก้ไข และได้จัดทำเป็นชุดแบบสำรวจเพื่อนำไปทดลองใช้

5. นำข้อคำถามต่าง ๆ ที่ได้ปรับปรุงแล้วมาจัดเป็นชุดของแบบสำรวจแล้วนำไปทดลองใช้ (try out) เพื่อสำรวจคุณภาพของเครื่องมือในด้านความเชื่อมั่น (reliability) และอำนาจจำแนก (discrimination power) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 135 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และมิได้ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยนี้

6. นำผลที่ได้จากการทดลองใช้มาวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ โดยการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น และทำการวิเคราะห์รายข้อเพื่อหาค่าอำนาจจำแนกด้วยค่าสถิติที (t-test) (Ferguson. 1976 : 164 - 166) เลือกรายข้อที่มีอำนาจจำแนกสูงกว่า 2.00 มาพัฒนาเป็นแบบสำรวจฉบับจริงสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้

5. <u>เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล</u>

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ถูกศึกษา และแบบวัดตัวแปรต่าง ๆ รวมเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ถิ่นที่อยู่อาศัย อาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ขนาดและประเภทของสถาบันการศึกษา สาขาวิชาที่เรียน ลักษณะของแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) และบางส่วนให้ผู้ตอบเติมคำตอบลงในช่องว่างที่กำหนดให้

ตอนที่ 2 เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมใกล้ตัวของกลุ่มตัวอย่างหรือลักษณะทางปริบท อันประกอบด้วย การรับรู้บรรยากาศในห้องเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร และสภาพการเปิดรับสื่อสารมวลชน ทั้งนี้ได้แบ่งแบบวัดออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบวัดการรับรู้บรรยากาศในห้องเรียน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามประเมินค่า จำนวน 12 ข้อ แต่ละข้อจะมีข้อความเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนทั่วไปภายในชั้นเรียน และมาตราส่วนประเมินค่า 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย ในการตอบแบบวัดนี้ ผู้ตอบแต่ละคนจะได้คะแนนรวมจาก 12 ถึง 36 คะแนน ค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบวัดนี้ ทำโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient alpha) (Cronbach. 1970 : 160 - 161) ได้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับปานกลาง (α = .51)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบวัดปริมาณการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีจำนวน 8 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นประโยคข้อความเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร ภายในสถาบันการศึกษาประเภทต่าง ๆ และมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ ประกอบทุกประโยคให้ผู้ตอบเลือกยึดคำตอบตามความเป็นจริงที่เคยร่วมในกิจกรรมประเภทนั้น ๆ ตั้งแต่ "ไม่เคยเลย" จนถึง "เป็นประจำ" ค่าพิสัยของคะแนนรวมของผู้ตอบแต่ละคน คือ 0 ถึง 24 คะแนน ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดชุดนี้วัดด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (α = .83)

ส่วนที่ 3 เป็นแบบวัดสภาพการเปิดรับสื่อสารมวลชน ลักษณะของแบบสอบถามประกอบด้วยประโยคคำถามเกี่ยวกับปริมาณความถี่และความตั้งใจของผู้ตอบ ในการเปิดรับสื่อสารมวลชนประเภทต่าง ๆ และมาตราส่วนประเมินค่า 3 ระดับ จำนวน 7 ข้อ ในการตอบแบบวัดนี้ ผู้ตอบแต่ละคนจะได้คะแนนแต่ละข้อจาก 0 ถึง 2 คะแนน และได้คะแนนรวมอยู่

ระหว่าง 0 ถึง 14 คะแนน ค่าความเชื่อมั่น วัดด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า อยู่ในระดับปานกลาง (α = .61)

ตอนที่ 3 เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ลักษณะทางจิตวิสัยของกลุ่มตัวอย่าง อันประกอบด้วย สารสนเทศทางการเมือง ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมืองและความรู้สึกมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยแบ่งแบบวัดออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบวัดสารสนเทศทางการเมือง ลักษณะของแบบวัดเป็นแบบเลือกตอบ มีข้อคำถาม จำนวน 15 ข้อ แต่ละข้อมีสี่ตัวเลือก ให้ผู้ตอบพิจารณาเลือกคำตอบที่ถูกที่สุดในแต่ละข้อแล้วจึงขีดเครื่องหมายถูกลงหน้าคำตอบที่ตรงกับความเข้าใจของผู้ตอบเพียงตัวเลือกเดียว ค่าพิสัยของคะแนนรวมของผู้ตอบแต่ละคน คือ 0 ถึง 15 คะแนน การหาค่าความเชื่อมั่นจากแบบวัดชุดนี้ โดยวิธีการของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Richardson. 1939 : 681 - 687) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .42

ส่วนที่ 2 เป็นแบบวัดความสำนึกทางการเมือง จำนวน 11 ข้อ แต่ละข้อประกอบด้วยประโยคบอกเล่าและมาตราส่วนประเมินค่าประกอบอยู่ทุกข้อจาก "เห็นด้วยอย่างยิ่ง" จนถึง "ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง" รวม 6 หน่วย ข้อความแต่ละข้อเกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิดของผู้ตอบทั้งทางบวก (ข้อ 1, 4, 6, 7, 9 และ 11) และทางลบ (ข้อ 2, 3, 5, 8 และ 10) ในการตอบแบบวัดนี้ ผู้ตอบแต่ละคนจะได้คะแนนแต่ละข้อจาก 1 ถึง 6 คะแนน และได้คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 11 ถึง 66 คะแนน ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดชุดนี้ ซึ่งได้จากการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าอยู่ในระดับปานกลาง (α = .62)

ส่วนที่ 3 เป็นแบบวัดความไว้วางใจทางการเมือง มีลักษณะและจำนวนข้อเช่นเดียวกับแบบวัดความสำนึกทางการเมือง ได้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับปานกลาง (α = .67)

ส่วนที่ 4 เป็นแบบวัดความรู้สึกมีส่วนร่วมทางการเมือง มีลักษณะและจำนวนข้อเช่นเดียวกับแบบวัดความสำนึกทางการเมือง ได้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับปานกลาง (α = .57)

ตอนที่ 4 เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดลักษณะและความถี่ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองประเภทต่าง ๆ ทั้ง 6 ด้าน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า

จำนวน 25 ข้อ แต่ละข้อจะมีข้อความเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองประเภทต่าง ๆ ซึ่งผู้ตอบจะต้องยึดตอบบนมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับของแต่ละข้อ ตั้งแต่ "ไม่เคยเลย" จนถึง "เป็นประจำ" พิสัยของคะแนนรวมของผู้ตอบแต่ละคนจะอยู่ระหว่าง 0 ถึง 75 คะแนน การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดชุดนี้ ปรากฏว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าอยู่ในระดับสูง (α = .85)

6. <u>การดำเนินการรวบรวมข้อมูล</u>

ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองแบบตัวต่อตัว (face to face contact) ทั้งนี้โดยขอความร่วมมือจากสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 8 แห่ง และแต่ละแห่งได้ให้ความช่วยเหลือในรูปแบบที่แตกต่างกัน บางแห่งได้นัดหมายเวลาและสถานที่โดยจัดเตรียมผู้ตอบไว้ให้พร้อมในการเก็บรวบรวมเพียงครั้งเดียว บางแห่งอนุญาตให้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ โดยให้ติดต่อกับผู้ตอบที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเอง

เมื่อถึงวันที่นัดหมาย ผู้วิจัยได้เดินทางไปขอเก็บข้อมูลจากนักศึกษา โดยแจกแบบสอบถามซึ่งเย็บรวมกันเป็นเล่ม และควบคุมการตอบให้ครบถ้วน โดยใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมงในการตอบแบบสอบถามหนึ่งฉบับ การเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ได้กระทำในระหว่างเดือนตุลาคม และพฤศจิกายน พ.ศ. 2526 ได้คำตอบจากนักศึกษารวม 765 คน เป็นคำตอบของนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและของเอกชนที่มีขนาดแตกต่างกัน ดังในตาราง 5

ตาราง 4 จำนวนนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา จำแนกตามประเภทและขนาดของสถาบันการศึกษา

ขนาดของสถาบันการศึกษา / ประเภทของสถาบันการศึกษา	จำนวนนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	
	ขนาดใหญ่	ขนาดเล็ก
สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ		
1. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	165	
2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	120	
3. มหาวิทยาลัยมหิดล		105
4. มหาวิทยาลัยศิลปากร		105
รวม	285	210
สถาบันอุดมศึกษาเอกชน		
1. วิทยาลัยการค้า	120	
2. วิทยาลัยกรุงเทพ	90	
3. วิทยาลัยเทคนิคสยาม		30
4. วิทยาลัยศรีปทุม		30
รวม	210	60

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เบื้องต้น

1.1 ตรวจสอบการกระจายของตัวแปรแต่ละตัว

1.2 ตรวจสอบจำนวนมิติของตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าเป็นมิติเดียว (unidimension) หรือหลายมิติ (multi-dimension) โดยการใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ

1.3 ตรวจสอบลักษณะและทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัว และระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม หากตัวแปรอิสระที่วัดลักษณะเดียวกันมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ผู้วิจัยจะพิจารณาสร้างตัวแปรใหม่จากตัวแปรเหล่านั้น

2. การวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาการวิจัย

2.1 การทดสอบความแตกต่างระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเฉลี่ยของนักศึกษาระหว่างประเภท ขนาดของสถาบัน คณะ หรือสาขาวิชาที่เรียน กลุ่มสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เพศ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

2.2 การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับตัวแปร ลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย โดยใช้การวิเคราะห์และการทดสอบนัยสำคัญสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

2.3 การวิเคราะห์หาความสามารถในการอธิบายความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตัวแปร ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

เมื่อ Y แทน เมทริกซ์ตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมือง

X_1 แทน เมทริกซ์ตัวแปรลักษณะทางชีวสังคม

X_2 แทน เมทริกซ์ตัวแปรลักษณะทางปริบท

X_3 แทน เมทริกซ์ตัวแปรลักษณะทางจิตวิสัย

สมการการถดถอยพหุคูณในการวิเคราะห์ คือ

$$Y = A_1 + B_1X_1$$

$$Y = A_2 + B_2X_2$$

$$Y = A_3 + B_3X_3$$

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวจะทำให้ทราบถึงน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยดังกล่าวแต่ละตัวแปรในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2.4 การวิเคราะห์หาความสามารถในการอธิบายความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตัวแปรกลุ่มหนึ่ง เมื่อมีการควบคุมตัวแปรอีกสองกลุ่มจะใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ซึ่งมีสมการดังนี้

$$Y = P + QX_1 + RX_2 + SX_3$$

เมื่อ X_1 เป็น เมทริกซ์ของกลุ่มตัวแปรลักษณะทางชีวสังคม

X_2 เป็น เมทริกซ์ของกลุ่มตัวแปรลักษณะทางปริบท

X_3 เป็น เมทริกซ์ของกลุ่มตัวแปรลักษณะทางจิตวิสัย

2.5 การวิเคราะห์น้ำหนักความสำคัญของตัวแปรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในการอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อได้หัก (partial out) ความแปรปรวนที่เกิดจากตัวแปรอีกสองกลุ่มออกไป การวิเคราะห์ในขั้นนี้จะใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ซึ่งมีสมการ ดังนี้

$$\hat{Y} = M + NX_i + NX_j$$

$$\hat{Y} - Y = \alpha + \beta X_k$$

เมื่อ X_i และ X_j เป็น เมทริกซ์ของตัวแปรกลุ่มควบคุม

X_k เป็น เมทริกซ์ของกลุ่มตัวแปรที่ต้องการวิเคราะห์หาความสำคัญ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการศึกษาครั้งนี้ ปรากฏผลดังที่จะได้นำเสนอต่อไป เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดอักษรย่อที่ใช้ในการเสนอผล ดังต่อไปนี้

สถาบัน	แทน	ตัวแปรสถาบันการศึกษา
สาขา	แทน	ตัวแปรสาขาวิชา
ประเภท	แทน	ตัวแปรประเภทของสถาบันการศึกษา
ขนาด	แทน	ตัวแปรขนาดของสถาบันการศึกษา
ภูมิลำเนา	แทน	ตัวแปรภูมิลำเนาของนักศึกษา
อาชีพ	แทน	ตัวแปรอาชีพของผู้ปกครองนักศึกษา
การศึกษา	แทน	ตัวแปรระดับการศึกษาของผู้ปกครองนักศึกษา
รายได้	แทน	ตัวแปรรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลภายในครอบครัวของนักศึกษา
บรรยากาศ	แทน	ตัวแปรบรรยากาศภายในชั้นเรียน
กิจกรรม	แทน	ตัวแปรการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร
สื่อมวลชน	แทน	ตัวแปรการเปิดรับสื่อสารมวลชน
สารสนเทศ	แทน	ตัวแปรสารสนเทศทางการเมือง
สำนึก	แทน	ตัวแปรความสำนึกทางการเมือง
ไว้วางใจ	แทน	ตัวแปรความไว้วางใจทางการเมือง
สมรรถนะ	แทน	ตัวแปรความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง
เลือกตั้ง	แทน	องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
หาเสียง	แทน	องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง

ชุมชน	แทน	องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการมีบทบาทในชุมชน
ประท้วง	แทน	องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการประท้วง
ฝ่ายรับ	แทน	องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง
ฝ่ายส่ง	แทน	องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง
คะแนนรวม	แทน	คะแนนรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งหกด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจำแนกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของตัวแปรแต่ละตัว ตรวจสอบจำนวนองค์ประกอบของตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมือง และตรวจสอบลักษณะและทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งในลักษณะที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวและระหว่างตัวแปรร่วมแต่ละปัจจัย ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม รายละเอียดการวิเคราะห์ปรากฏในหัวข้อ 1.1 - 1.3

ตอนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาการวิจัย โดยจำแนกการวิเคราะห์เพื่อตอบสมมติฐานการวิจัย ดังต่อไปนี้ คือ

การตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยที่ว่า "นักศึกษาที่มีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังที่ดีกว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังด้อยกว่า" ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวโดยอาศัยการจัดกลุ่มตามคุณลักษณะ (break down) จำแนกตามตัวแปรย่อยแต่ละตัว รายละเอียดการวิเคราะห์ปรากฏในหัวข้อ 2.1 ทั้งนี้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในแนวทางการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักตามรายละเอียดในหัวข้อ 2.3.1 และใช้ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรตามรายละเอียดการวิเคราะห์ในหัวข้อ 2.2 เป็นการเสริมการวิเคราะห์อีกทางหนึ่ง

การตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยที่ว่า "นักศึกษาที่มีลักษณะทางปริบทเหมาะสมกว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีลักษณะทางปริบทเหมาะสมน้อยกว่า" และสมมติฐานที่ว่า "นักศึกษาที่มีลักษณะทางจิตวิสัยดีกว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีลักษณะทางจิตวิสัยด้อยกว่า" ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธีการวิเคราะห์ค่าน้ำหนัก (beta weight) ในปัจจัยแต่ละชุด รายละเอียดการวิเคราะห์ปรากฏในหัวข้อ 2.3.2 - 2.3.3 และใช้ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรตามรายละเอียดการวิเคราะห์ในหัวข้อ 2.2 ตลอดจนค่าเฉลี่ยของตัวแปรในปัจจัยแต่ละด้านเป็นเครื่องประกอบในการประมวลสรุปผล

การตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยที่ว่า "เมื่อควบคุมลักษณะทางปริบทและลักษณะทางจิตวิสัยแล้ว นักศึกษาที่มีลักษณะทางชีวสังคมแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน" สมมติฐานที่ว่า "เมื่อควบคุมลักษณะทางชีวสังคมและลักษณะทางจิตวิสัยแล้ว นักศึกษาที่มีลักษณะทางปริบทดีกว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีลักษณะทางปริบทด้อยกว่า" และสมมติฐานที่ว่า "เมื่อควบคุมลักษณะทางชีวสังคมและลักษณะทางปริบทแล้ว นักศึกษาที่มีลักษณะทางจิตวิสัยดีกว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีลักษณะทางจิตวิสัยด้อยกว่า" นั้น ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณในแนวทางการหักความแปรปรวนที่เกิดจากชุดตัวแปรอีกสองกลุ่มออก (partial out) โดยเสนอในแนวทางการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักเบต้าและการตรวจสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าร้อยละของความผันแปรที่เกิดจากการนำชุดตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งไปอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ ตามรายละเอียดปรากฏในหัวข้อ 2.4.1 - 2.4.3

นอกจากการตรวจสอบสมมติฐานดังกล่าวแล้ว จะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการอธิบายความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุดตัวแปรทางด้านชีวสังคม ด้านปริบท และด้านจิตวิสัย โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในแนวทางการควบคุมตัวแปรแบบคอมมอนนาลิตี้ ตามรายละเอียดปรากฏในหัวข้อ 2.5.1 และ 2.5.2 รวมทั้งการใช้ค่าร้อยละอันเกิดจากการวิเคราะห์น้ำหนักความสำคัญของกลุ่มตัวแปรที่ใช้ในการอธิบาย

การมีส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อหักความแปรปรวนที่เกิดจากอุตตัวแปรอีกสองกลุ่มออกตามรายละเอียดปรากฏในหัวข้อ 2.5.3 เป็นการเสริมในการสรุปผลการวิเคราะห์ดังกล่าว

อนึ่ง เพื่อให้ภาพของการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยอุตตัวแปรในปัจจัยทั้ง 3 ด้านได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้เสนอการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคัลตามรายละเอียดปรากฏในหัวข้อ 2.6 และการวิเคราะห์กรณีพิเศษจากกลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับต่ำสุดและสูงสุดจากการศึกษาครั้งนี้ ตามรายละเอียดปรากฏในหัวข้อ 2.7 เพื่อประกอบในการประมวลผลสรุปเกี่ยวกับการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้เด่นชัด

ผลของการศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง อันได้แก่ ปัจจัยทางชีวสังคม ปัจจัยทางปริบทและปัจจัยทางจิตวิสัย ตลอดจนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. <u>การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น</u>

1.1 <u>ลักษณะการแจกแจงของตัวแปรแต่ละตัว</u>

การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (systematic random sampling) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวนร้อยละ 80 เป็นนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาของรัฐที่มีขนาดใหญ่ และกำลังศึกษาในสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์และสาขาวิทยาศาสตร์ มีอายุระหว่าง 20 ถึง 22 ปี อันเป็นวัยของผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาบัณฑิตชั้นปีที่ 3 - 4 และเมื่อแจกแจงตามลักษณะตัวแปรเพศแล้วพบว่า นักศึกษาที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นเพศหญิง โดยมีสัดส่วนเมื่อเทียบกับเพศชายเป็น 3 ต่อ 2 สำหรับตัวแปรฐานะทางเศรษฐกิจพบว่า นักศึกษาส่วนมากมาจากครอบครัวที่เป็นชนชั้นกลาง โดยที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการพลเรือนระดับ 4 - 6 หรือทำงานรัฐวิสาหกิจหรือธุรกิจเอกชนระดับกลางหรือเป็นเกษตรกรเจ้าของที่นา และผู้ปกครองส่วนมากมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น แต่ไม่ถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีจำนวนประมาณร้อยละ 50 ส่วน

ตัวแปรภูมิสำเนาของนักศึกษาพบว่า มีอัตราส่วนของผู้ที่มีภูมิสำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครต่อผู้ที่มีภูมิสำเนาอยู่ในต่างจังหวัดเป็น 3 ต่อ 2 ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของกลุ่มประชากร

สำหรับค่าสถิติพื้นฐานเกี่ยวกับตัวแปรที่เป็นปัจจัยทางด้านปรับทของนักศึกษานั้น พบว่า ในด้านการรับรู้บรรยากาศในห้องเรียน มีค่าเฉลี่ยเป็น 24.24 คะแนน จากคะแนนเต็ม 36 คะแนน โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 4.33 คะแนน ในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยเป็น 7.38 จากคะแนนเต็ม 24 คะแนน โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 3.62 คะแนน และในด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชนนั้น มีค่าเฉลี่ยเป็น 9.64 คะแนน จากคะแนนเต็ม 14 คะแนน โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 2.10 คะแนน ซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า ในส่วนที่เป็นปัจจัยทางด้านปรับทของนักศึกษานั้น นักศึกษามีการรับรู้บรรยากาศในห้องเรียนในระดับสูง โดยมีสภาพการรับรู้เกาะกลุ่มใกล้เคียงกัน ซึ่งแสดงว่า นักศึกษาส่วนใหญ่รับรู้บรรยากาศภายในห้องเรียนที่ตนเองประสบว่า เป็นบรรยากาศที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเต็มที่ทั้งในด้านความคิดเห็น การริเริ่ม การสนทนาโต้เถียงกันหรือที่มีลักษณะเป็นข้อขัดแย้งอยู่ในระดับสูง หรือมีบรรยากาศภายในห้องเรียนแบบเปิด และสภาพการรับรู้ดังกล่าวของนักศึกษามีลักษณะใกล้เคียงกันมาก เช่นเดียวกับตัวแปรด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชนที่พบว่า นักศึกษามีการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อสารมวลชนประเภทต่าง ๆ ในปริมาณและความถี่ระดับสูงเป็นส่วนใหญ่ ส่วนตัวแปรด้านการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้นกลับปรากฏว่า นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรในปริมาณที่แตกต่างกันแต่อยู่ในระดับต่ำ

สำหรับค่าสถิติพื้นฐานเกี่ยวกับตัวแปรที่เป็นปัจจัยทางด้านจิตวิสัยของนักศึกษานั้น พบว่า ทางด้านสารสนเทศทางการเมืองมีค่าเฉลี่ย 8.71 คะแนน จากคะแนนเต็ม 17 คะแนน โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 2.18 คะแนน ด้านความสำนึกทางการเมืองมีค่าเฉลี่ย 53.08 คะแนน จากคะแนนเต็ม 66 คะแนน มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 5.88 คะแนน ด้านความไว้วางใจทางการเมืองมีค่าเฉลี่ย 34.82 คะแนน จากคะแนนเต็ม 66 คะแนน มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 5.54 คะแนน ส่วนทางด้านความรู้สึกมีส่วนร่วมทางการเมืองมีค่าเฉลี่ย 42.33 คะแนน จาก

คะแนนเต็ม 66 คะแนน โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 4.68 จากค่าสถิติพื้นฐานดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า ในส่วนที่เป็นปัจจัยทางด้านจิตวิสัยนั้น มีลักษณะการกระจายของข้อมูลต่ำ นั่นแสดงว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีลักษณะทางจิตวิสัยไม่แตกต่างกันมาก กล่าวคือ ในด้านส่วนเทศทางการเมือง นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ หรือมีความผันผวนไม่แน่นอน อันอาจทำให้นักศึกษาเกิดความสับสนในการแสดงออกเกี่ยวกับความรู้ข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของประเทศ ในด้านความรู้สึกผูกพันและความสนใจของบุคคลที่มีต่อการเมืองและกิจการสาธารณะ รวมทั้งความสำนึกในหน้าที่พลเมืองดีที่พึงมีต่อระบบการเมืองหรือความสำนึกทางการเมืองพบว่า นักศึกษามีความสำนึกทางการเมืองอยู่ในระดับสูง ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของนักรัฐศาสตร์หลายท่าน (Bunbongkarn. 1966; Prizzia. 1971 and Mezey. 1973) สำหรับความรู้สึกไว้วางใจทางการเมืองหรือความรู้สึกเชื่อมั่นและศรัทธาในมวลมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางการเมือง รวมทั้งการมองโลกและเพื่อนมนุษย์ในแง่ที่ดีนั้น ผลปรากฏว่านักศึกษามีความรู้สึกด้านนี้ในระดับปานกลาง อันอาจเนื่องมาจากระบบการเมืองการปกครองของไทยมีความผันผวนเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะเหตุการณ์ในเดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2519 ได้มีส่วนทำให้เจตคติของนักศึกษามีสภาพขาดความไว้วางใจทางการเมืองไปอย่างมาก นอกจากนั้นอาจเนื่องมาจากความรู้สึกขาดศรัทธาในความตั้งใจจริง ความสามารถและความซื่อสัตย์ของผู้ปกครองนักการเมืองและข้าราชการ รวมตลอดถึงสิ่งแวดล้อมทางการเมืองอื่นด้วย จึงทำให้นักศึกษามีระดับความรู้สึกไว้วางใจทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองนั้น นักศึกษามีความรู้สึกเชื่อว่า ตนเองมีบทบาทในการผลักดันให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติตามหรือตัดสินตกลงใจตามข้อเรียกร้องและความต้องการของตนได้อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง กล่าวโดยสรุป นักศึกษามีลักษณะทางจิตวิสัยที่ค่อนข้างพร้อมที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นแต่ด้านความไว้วางใจต่อระบบการเมืองที่ค่อนข้างเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา

ในด้านค่าสถิติพื้นฐานเกี่ยวกับตัวแปรทางด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา ซึ่งจำแนกเนื้อหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 25 ข้อความนั้น พบว่ามีค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละข้อความอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ยกเว้นข้อความที่เกี่ยวข้องกับการชักชวนผู้อื่นให้สนทนาเรื่องราวทางการเมือง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการรับฟังข่าวสารจากสื่อสารมวลชนเท่านั้นที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและสูงตามลำดับ สำหรับสภาพของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นไปในลักษณะที่ค่อนข้างกระจาย นั่นแสดงว่า ในกลุ่มประชากรนักศึกษาของไทย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยยังมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยมาก และมีสภาพการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละเรื่องนั้นแตกต่างกันไป รายละเอียดค่าสถิติพื้นฐานเกี่ยวกับตัวแปรด้านชีวสังคม ด้านปริบท ด้านจิตวิสัยและตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองแสดงไว้ในตาราง 1 - 3 ภาคผนวก ข.

1.2 <u>การตรวจสอบจำนวนองค์ประกอบของตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมือง</u>

ผลของการตรวจสอบองค์ประกอบของตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ ดังรายละเอียดของการวิเคราะห์ปรากฏในตาราง 5 - 9 ภาคผนวก ข. นั้นพบว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 25 ข้อความนั้น จัดกลุ่มได้เป็น 6 องค์ประกอบ กล่าวคือ องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมทางการเมืองทางด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ภายในสถาบันการศึกษา การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในระดับชาติ การชักชวนให้ผู้อื่นเลือกตั้ง และการแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้ง ฉะนั้นจึงเรียกองค์ประกอบที่ 1 นี้ว่า องค์ประกอบการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง องค์ประกอบที่ 2 เป็นองค์ประกอบการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง อันประกอบไปด้วย ลักษณะการช่วยโฆษณาหาเสียง การเข้าร่วมกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง และการช่วยทำงานให้กลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง องค์ประกอบที่ 3 เป็นองค์ประกอบการมีบทบาทในชุมชน โดยมีตัวแปรย่อยด้านการตั้งกลุ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน การเป็นสมาชิกที่มีบทบาท การเข้าร่วมทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาชุมชน องค์ประกอบที่ 4 เป็นองค์ประกอบการประท้วง อันประกอบไปด้วยตัวแปรย่อยด้านการประท้วงความเป็นธรรมในสังคม การประท้วงการกระทำของรัฐ การประท้วงกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม และการ

ประท้วงกฎหมู่ องค์ประกอบที่ 5 เป็นองค์ประกอบการเป็นฝ่ายรับสื่อสารทางการเมือง อันประกอบด้วยตัวแปรย่อยด้าน การเข้าร่วมฟังการประชุมของกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง และฟังคำปราศรัยหาเสียงฯ สำหรับองค์ประกอบสุดท้าย เป็นองค์ประกอบการเป็นฝ่ายส่งสื่อสารทางการเมือง อันประกอบด้วย ตัวแปรย่อยด้านการเขียนบทความทางการเมืองลงสิ่งพิมพ์ การเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการ การส่งข่าวสนับสนุนหรือค้านผู้นำกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง และการแสดงความคิดเห็น หรือข้อเรียกร้องต่อกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง

ส่วนข้อความที่ใช้วัดลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองในองค์ประกอบด้านการติดต่อกับทางราชการนั้น จากการวิเคราะห์องค์ประกอบพบว่ามีค่าน้ำหนักขององค์ประกอบที่ไม่เด่นชัดในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง แต่มีค่าน้ำหนักปรากฏในองค์ประกอบต่าง ๆ ถึง 4 องค์ประกอบ โดยลักษณะนี้แสดงว่าการติดต่อกับทางราชการเป็นองค์ประกอบร่วมขององค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบเหล่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่าข้อความที่ใช้วัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเข้าร่วมอภิปรายทางการเมืองตามสถานที่ต่าง ๆ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับการติดต่อกับทางราชการ โดยมีค่าน้ำหนักปรากฏในทุกองค์ประกอบ และแม้ว่าจะมีค่าสูงสุดในองค์ประกอบด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองแต่ก็มีค่าไม่สูงนักเมื่อเทียบกับค่าน้ำหนักของข้อความอื่น ๆ ที่วัดองค์ประกอบด้านนี้ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ในการวัดลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อทดสอบสมมติฐานจึงไม่ใช้ค่าการวัดที่ได้จาก 2 ข้อความนี้

จากผลของการวิเคราะห์ที่จัดกลุ่มลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 6 องค์ประกอบดังโครงสร้างของกลุ่มตัวแปร จำแนกตามองค์ประกอบในแต่ละด้านที่แสดงไว้ในตาราง 6 เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า ตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นำมาศึกษานั้นมีลักษณะเป็นหลายองค์ประกอบ โดยจำแนกไว้เป็น 6 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง องค์ประกอบด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง องค์ประกอบด้านการมีบทบาทในชุมชน องค์ประกอบด้านการประท้วง องค์ประกอบด้านการเป็นฝ่ายรับสื่อสารทางการเมือง และองค์ประกอบด้านการเป็นฝ่ายส่งสื่อสารทางการเมือง

ตาราง 5 โครงสร้างขององค์กลุ่มตัวแปรจำแนกตามองค์ประกอบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละด้าน

องค์ประกอบแต่ละด้านของตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมือง					
ข้อความที่	การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	ข้อความที่	การเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง	ข้อความที่	การมีบทบาทในชุมชน
1	การเลือกตั้งภายในสถาบันการศึกษา	5	การช่วยโฆษณาหาเสียง	9	การตั้งกลุ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน
2	การเลือกตั้งระดับชาติ	6	การเข้าร่วมกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง	10	การเป็นสมาชิกที่มีบทบาทฯ
3	การชักชวนให้ผู้อื่นเลือกตั้ง	8	การช่วยทำงานให้กลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง	11	การเข้าร่วมทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน
4	การแนะนำผู้สมัครฯ			12	การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาชุมชน

ข้อความที่	การประท้วง
14	การประท้วงความไม่เป็นธรรมในสังคม
15	การประท้วงการกระทำของรัฐ
16	การประท้วงกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม
17	การประท้วงการใช้กฎหมู่

ข้อความที่	การเป็นฝ่ายรับสื่อสารทางการเมือง
7	การเข้าร่วมฟังการประชุมของกลุ่มฯ หรือพรรคการเมือง
18	การรับฟังข่าวสารจากสื่อสารมวลชน
19	การชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง
21	การฟังคำปราศรัยหาเสียงฯ

ข้อความที่	การเป็นฝ่ายส่งสื่อสารทางการเมือง
22	การเขียนบทความทางการเมืองลงสิ่งพิมพ์
23	การเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการ
24	การส่งข่าวสนับสนุนหรือต้านผู้นำกลุ่มฯ หรือพรรคการเมือง
25	การแสดงความคิดเห็นหรือข้อเรียกร้องต่อกลุ่มฯ หรือพรรคการเมือง

อย่างไรก็ตาม จากการพิจารณาค่า eigenvalue ในการจัดองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามตาราง 6 ภาคผนวก ข. พบว่าถึงแม้ค่า eigenvalue ขององค์ประกอบที่มีค่าเกินกว่า 1 มีถึง 6 องค์ประกอบ โดยเรียงลำดับค่าคะแนนได้ดังนี้ คือ 7.769, 2.443, 1.645, 1.246, 1.076 และ 1.062 แต่ค่า eigenvalue ในองค์ประกอบที่ 1 นั้น มีค่าสูงกว่าองค์ประกอบอื่นอย่างเด่นชัด นอกจากนั้น จากการพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ภายในระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองในองค์ประกอบต่าง ๆ ตามตาราง 10 ภาคผนวก ข. พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 6 องค์ประกอบมีความสัมพันธ์ภายในซึ่งกันและกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นแสดงว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจพิจารณาได้ทั้งในแง่ที่เป็นตัวแปรหลายมิติ (ตามผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ) หรืออาจพิจารณาจัดเป็นตัวแปรมิติเดียว (ตามความแตกต่างของค่า eigenvalue ระหว่างองค์ประกอบและการมีความสัมพันธ์ภายในระหว่างองค์ประกอบ) ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ นอกเหนือจากจะศึกษาตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองจำแนกตามองค์ประกอบทั้ง 6 ด้านแล้ว จะได้นำคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวแปรเกณฑ์ในการศึกษาอีกทางหนึ่งประกอบด้วย

เมื่อพิจารณาค่าสถิติพื้นฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาจำแนกตามองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน และตามตัวแปรที่เป็นคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามรายละเอียดปรากฏตามตาราง 4 ภาคผนวก ข. พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษายังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ โดยมีการเข้าร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ เรียงลำดับจากสูงไปต่ำดังนี้ คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง การมีบทบาทในชุมชน การประท้วง การเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง และการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง โดยที่บทบาทในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองของนักศึกษามีการกระจายในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน (มีการกระจายต่ำเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ย) ในขณะที่บทบาทในด้านการมีบทบาทในชุมชน การประท้วงการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองและการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองมีการกระจายในลักษณะแตกต่างกันมาก (มีการกระจายสูงเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ย)

1.3 การตรวจสอบลักษณะและทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

1. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัว จากรายละเอียดผลการศึกษาค่าสหสัมพันธ์ดังปรากฏในตาราง 11 ภาคผนวก ข. พบว่า ในปัจจัยด้านชีวสังคมนั้น จำนวนตัวแปรย่อยที่วัดลักษณะชีวสังคมที่นำมาศึกษาทั้งหมด 10 ตัวนั้น มีลักษณะความสัมพันธ์ภายในค่อนข้างต่ำ ยกเว้นแต่ตัวแปรย่อยด้านเพศ สถาบันการศึกษาและสาขาวิชาที่มีความสัมพันธ์ภายในกับตัวแปรย่อยด้านอื่น ๆ ค่อนข้างสูงจนไม่สามารถตัดสินได้ว่า น่ารวมกลุ่มกับตัวแปรย่อยด้านใด แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่า ทิศทางของความสัมพันธ์ของตัวแปรย่อยทั้ง 3 นี้กับตัวแปรย่อยด้านอื่น ๆ ที่เหลือเป็นไปในทิศทางตรงข้าม ซึ่งแสดงว่า การวัดลักษณะชีวสังคมของตัวแปรย่อยทั้ง 3 ด้านนี้ มีลักษณะเด่นชัดในค่าวัดหนึ่งค่าวัดใดโดยเฉพาะ เช่น เด่นชัดในกลุ่มเพศชาย เป็นต้น ในปัจจัยด้านปริบทนั้น ตัวแปรย่อยที่นำมาศึกษาทั้ง 3 ด้าน มีความสัมพันธ์ภายในค่อนข้างต่ำ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้วิจัยจึงยังคงตัวแปรย่อยทั้ง 3 ด้านไว้เช่นเดิม สำหรับในปัจจัยด้านจิตวิสัยซึ่งมีตัวแปรย่อยที่นำมาศึกษา 4 ด้านนั้น มีความสัมพันธ์ภายในค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านความไว้วางใจทางการเมือง แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าทิศทางของความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านความไว้วางใจทางการเมืองนั้นเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับตัวแปรย่อยด้านอื่น

สำหรับความสัมพันธ์ของตัวแปรย่อยระหว่างปัจจัยนั้น พบว่า ตัวแปรย่อยในปัจจัยด้านชีวสังคมมีความสัมพันธ์กับตัวแปรย่อยในปัจจัยด้านปริบท และในปัจจัยด้านจิตวิสัยค่อนข้างต่ำ แต่ทิศทางของความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปทั้งในทิศทางตรงกันข้ามและทิศทางเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การวัดลักษณะทางปริบทและทางจิตวิสัยในบางด้าน (ที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม) นั้น มีลักษณะเด่นชัดในค่าวัดหนึ่งค่าวัดใดของตัวแปรด้านลักษณะชีวสังคม ส่วนความสัมพันธ์ของตัวแปรย่อยระหว่างปัจจัยด้านปริบทและปัจจัยด้านจิตวิสัยส่วนมากมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกันและมีระดับความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำ ยกเว้นตัวแปรด้านการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร และตัวแปรด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชน ซึ่งเป็นตัวแปรย่อยในปัจจัยด้านปริบทค่อนข้างมีความสัมพันธ์กับตัวแปรย่อยด้านต่าง ๆ ในปัจจัยด้านจิตวิสัยเกือบทุกด้าน ยกเว้นกับตัวแปรด้านความไว้วางใจทางด้านการเมือง

จากผลการตรวจสอบลักษณะของความสัมพันธ์ของชุดตัวแปรย่อยระหว่างปัจจัยที่พบว่า ปัจจัยแต่ละชุดมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างต่ำดังกล่าวข้างต้นนี้พอเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า สามารถนำชุดของ

ตัวแปรย่อยในแต่ละปัจจัยไปอธิบายตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้อย่างมีความเชื่อมั่นในระดับค่อนข้างสูง เพราะไม่เกิดปัญหาในลักษณะของ multicollinearity ในชุดของตัวแปรย่อยในแต่ละปัจจัย

2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม พบว่า ตัวแปรย่อยด้านต่าง ๆ ในปัจจัยด้านชีวสังคมและปัจจัยด้านจิตวิสัย มีความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง โดยส่วนมากมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ส่วนตัวแปรย่อยด้านต่าง ๆ ในปัจจัยด้านปริบทมีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งพอเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า ในระหว่าง 3 ปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ปัจจัยด้านปริบทมีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าปัจจัยทางด้านชีวสังคมและปัจจัยด้านจิตวิสัย

2. <u>การวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาการวิจัย</u>

2.1 <u>การทดสอบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเฉลี่ยของนักศึกษา จำแนกตามตัวแปรย่อยด้านต่าง ๆ ในปัจจัยทางด้านชีวสังคม</u>

ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความแตกต่างในแต่ละตัวแปรย่อยมีผลต่อความแตกต่างในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับหรือด้านที่แตกต่างกันออกไป อาทิเช่น ความแตกต่างของเพศมีผลทำให้เกิดความแตกต่างในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการมีบทบาทในชุมชน การประท้วง การเป็นฝ่ายรับสื่อสารทางการเมือง และการเป็นฝ่ายส่งสื่อสารทางการเมือง ส่วนความแตกต่างของกลุ่มอายุมีผลทำให้เกิดความแตกต่างในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง และการเป็นฝ่ายส่งสื่อสารทางการเมือง เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วความแตกต่างในตัวแปรย่อยในปัจจัยทางด้านชีวสังคมจำแนกตามกลุ่มอายุของนักศึกษา สาขาวิชาของนักศึกษา ประเภทของสถาบัน อาชีพของผู้ปกครอง จำนวนปีที่ใช้ในการศึกษาของผู้ปกครอง รายได้เฉลี่ยของครอบครัว มีผลต่อความแตกต่างในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเพียงบางด้าน ส่วนความแตกต่างจำแนกตามเพศ ขนาดของสถาบัน และภูมิลำเนาของนักศึกษานั้นมีผลต่อความแตกต่างในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองเกือบทุกด้าน สำหรับความแตกต่างจำแนกตามสถาบันการศึกษานั้นมีผลต่อความแตกต่างในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกด้าน ผลของการวิเคราะห์โดยภาพรวมแล้วเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ สำหรับรายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

ตาราง 6 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละด้าน จำแนกตามเพศของนักศึกษา

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน	ชาย		หญิง		F
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
เลือกตั้ง	5.3079	2.8257	5.2689	2.7826	0.036
หาเสียง	0.6952	1.3946	0.5756	1.2557	1.536
ชุมชน	2.3175	2.3433	1.7800	2.1332	10.840**
ประท้วง	1.1619	2.0664	0.6800	1.5277	13.745**
ฝ่ายรับ	5.3333	2.2503	4.6133	2.1003	20.526**
ฝ่ายส่ง	0.6984	1.5865	0.3667	1.3100	9.969**
คะแนนรวม	15.5143	8.1952	13.2844	7.5325	15.097**

**p < .01

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ ของกลุ่มนักศึกษาที่มีเพศต่างกัน พบว่า นักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกันมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง

แต่ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการมีบทบาทในชุมชน การประท้วง การเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง และการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง และโดยเฉพาะคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกด้าน พบว่า นักศึกษาชายมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักศึกษาเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์นี้แสดงว่า ความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ขึ้นอยู่กับความแตกต่างกันของเพศของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยโดยทั่วไป ซึ่งพบว่าเพศชายมักมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง

ตาราง 7 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละด้านจำแนกตามกลุ่มอายุของนักศึกษา

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน	ต่ำกว่า 21 ปี		21 ปีขึ้นไป		F
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
เลือกตั้ง	4.5646	2.5677	5.5558	2.8358	19.515**
หาเสียง	0.8086	1.4844	0.5558	1.2399	5.650*
ชุมชน	2.1292	2.4234	1.9532	2.1622	0.940
ประท้วง	0.8804	1.8293	0.8777	1.7684	0.000
ฝ่ายรับ	4.9234	2.2153	4.9047	2.1835	0.011
ฝ่ายส่ง	0.6699	1.8711	0.4406	1.2339	3.870*
คะแนนรวม	13.9761	9.1086	14.2878	7.3783	0.237

**p < .01 *p < .05

ในการจำแนกกลุ่มอายุของนักศึกษาสำหรับการวิเคราะห์ในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มอายุโดยใช้อายุเฉลี่ยของนักศึกษาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม และผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ ระหว่างนักศึกษาที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี และนักศึกษาที่มีอายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป พบว่าในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง นักศึกษาที่มีอายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไปมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มนักศึกษาที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองและการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง พบว่า นักศึกษาที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่มีอายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับความแตกต่างในด้านการมีบทบาทในชุมชนการประท้วง การเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง และคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกด้านนั้น ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์นี้แสดงว่า โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองและการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองขึ้นอยู่กับความแตกต่างของกลุ่มอายุของนักศึกษา

ตาราง 8 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ จำแนกตามสถาบันการศึกษา

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน	ม.ธรรมศาสตร์		ม.ศิลปากร		ม.เกษตรศาสตร์		ม.มหิดล		จ.การค้า		จ.กรุงเทพ		จ.ครีปทุม		จ.เทคนิคสยาม		F
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	
เลือกตั้ง	6.067	2.819	5.048	2.953	5.224	2.805	5.238	2.834	4.692	2.506	5.611	2.726	4.733	2.852	5.433	2.750	2.623*
หาเสียง	0.683	1.283	0.676	1.411	0.339	0.830	0.629	1.443	0.667	1.305	0.511	1.114	1.767	2.112	0.800	1.769	4.745**
ชุมชน	1.642	2.045	2.333	2.571	2.061	2.368	1.981	2.394	1.900	1.775	1.556	1.830	3.633	2.735	2.133	1.889	3.726**
ประท้วง	1,167	1.946	1.086	1.907	0.558	1.170	1.076	2.160	0.625	1.403	0.589	1.708	1.833	2.379	1.000	2.319	3.613**
ฝ่ายรับ	5.625	2.366	4.667	2.327	4.970	2.143	4.695	1.957	4.558	1.974	4.744	2.154	5.133	2.569	5.000	2.084	2.784**
ฝ่ายส่ง	0.533	1.402	0.733	1.882	0.297	0.899	0.390	1.444	0.483	1.402	0.333	1.017	1.567	2.595	0.633	1.402	3.612**
คะแนนรวม	15.717	7.961	14.543	9.021	13.448	6.657	14.009	8.655	12.925	7.068	13.344	6.351	18.667	11.071	15.000	8.444	2.957**

**p < .01

*p < .05

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ ระหว่างนักศึกษาที่อยู่สถาบันการศึกษาต่างกัน อันได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐ และวิทยาลัยการค้า วิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาลัยศรีปทุม วิทยาลัยเทคนิคสยาม อันเป็นสถาบันการศึกษาของเอกชนพบว่า สถาบันการศึกษาแตกต่างกันมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุก ๆ ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้นอยู่กับความแตกต่างกันของสถาบันการศึกษาของนักศึกษา

ข้อน่าสังเกตสำหรับผลของการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ก็คือ ถึงแม้ว่าโดยส่วนรวมแล้วนักศึกษาของบางสถาบันการศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศโดยทั่วไปเอื้ออำนวยต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาในสถาบันการศึกษาอื่น แต่ในขณะเดียวกันนักศึกษาของสถาบันการศึกษาที่มีระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในบางด้านต่ำก็มีบทบาทการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในบางด้านสูงกว่านักศึกษาของสถาบันการศึกษาที่มีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศภายในรวมทั้งโอกาสตามความสำนาญพิเศษของสาขาวิชาของสถาบันการศึกษานั้น ๆ เป็นองค์ประกอบเสริมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาด้วย

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าโดยข้อเท็จจริงแล้วตัวแปรสถาบันการศึกษาจะมิใช่ตัวแปรหลักในการศึกษาครั้งนี้ แต่เนื่องจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้บ่งชี้ความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาอย่างเด่นชัดว่า ความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้นอยู่กับความแตกต่างกันของสถาบันการศึกษา ดังนั้น จึงได้นำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมาร่วมประกอบในการศึกษาครั้งนี้ด้วย และได้ใช้ผลการวิเคราะห์โดยภาพรวมอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแทนชื่อของสถาบันการศึกษา

ตาราง 9 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ จำแนกตามสาขาวิชาของนักศึกษา

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน	วิทยาศาสตร์		สังคมศาสตร์		มนุษยศาสตร์		ศึกษาศาสตร์		F
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
เลือกตั้ง	5.3000	2.8005	5.4011	2.8065	5.0909	2.7689	4.5000	2.7761	1.198
หาเสียง	0.4583	1.1381	0.6872	1.3446	0.8678	1.6018	0.2000	0.5509	4.030*
ชุมชน	2.0625	2.3590	1.9144	2.0938	2.0083	2.3220	2.5667	2.5955	0.887
ประท้วง	0.8333	1.7032	0.8770	1.8162	1.0992	1.9765	0.3667	0.9279	1.494
ฝ่ายรับ	4.7542	2.0151	5.0695	2.2499	4.8678	2.2470	4.3333	2.4682	1.779
ฝ่ายส่ง	0.3292	1.1625	0.5214	1.4098	0.8678	2.0039	0.2000	0.5509	4.279**
คะแนนรวม	13.7375	7.4896	14.4706	7.7302	14.8017	9.2436	12.1667	6.6700	1.324

**p < .01

*p < .05

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ พบว่านักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาแตกต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมือง ในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง และการเป็นฝ่ายส่งสื่อสารทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณารายละเอียดของข้อมูล จำแนกตามสาขาวิชาที่มีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง และการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งเป็นด้านที่พบนัยสำคัญแล้วพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง และด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองนั้นนักศึกษาในสาขาวิชามนุษยศาสตร์เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านทั้งสองสูงกว่านักศึกษาในสาขาวิชาอื่น โดยมีนักศึกษาในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และศึกษาศาสตร์ เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งใน 2 ด้านนั้นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ทั้งนี้ การกระจายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 2 ด้านดังกล่าวในแต่ละสาขาวิชาทั้ง 4 สาขานั้นมีลำดับของการกระจายสอดคล้องกัน

ตาราง 10 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ จำแนกตามประเภทของสถาบัน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน	ของรัฐ		ของเอกชน		F
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
เลือกตั้ง	5.3939	2.8641	5.0852	2.6682	2.130
หาเสียง	0.5556	1.2274	0.7519	1.4561	3.907*
ชุมชน	2.0000	2.3500	2.0037	2.0157	0.000
ประท้วง	0.9273	1.7847	0.7889	1.7828	1.051
ฝ่ายรับ	5.0061	2.2265	4.7333	2.1163	2.714
ฝ่ายส่ง	0.4667	1.3978	0.5704	1.5110	0.908
คะแนนรวม	14.3495	7.9775	13.9333	7.7163	0.486

**p < .01

*p < .05

การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่กำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน พบว่า นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีค่าเฉลี่ยในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองสูงกว่ากลุ่มที่กำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านอื่น ๆ และโดยส่วนรวมแล้ว ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์นี้แสดงว่าความแตกต่างของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาไม่ขึ้นอยู่กับการศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาของรัฐหรือของเอกชน ยกเว้นการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองซึ่งกลุ่มนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านนี้สูงกว่ากลุ่มนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ในการศึกษาครั้งนี้ ถึงแม้ว่าตัวแปรด้านประเภทสถาบันการศึกษาจะไม่ใช่ตัวแปรหลักของการศึกษา แต่เนื่องจากยังไม่เคยมีใครได้เคยทำการวิจัยเปรียบเทียบในเรื่องนี้มาก่อน จึงสมควรนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อยืนยันข้อค้นพบดังกล่าว

ตาราง 11 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ จำแนกตามขนาดของสถาบัน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน	ขนาดใหญ่		ขนาดเล็ก		F
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
เลือกตั้ง	5.3697	2.7616	5.1296	2.8640	1.286
หาเสียง	0.5333	1.1322	0.7926	1.5857	6.842**
ชุมชน	1.8283	2.0669	2.3185	2.4906	8.477**
ประท้วง	0.7273	1.5587	1.1556	2.116	10.189**
ฝ่ายรับ	4.9879	2.1912	4.7667	2.1867	1.783
ฝ่ายส่ง	0.4061	1.1882	0.6815	1.7990	6.449**
คะแนนรวม	13.8525	7.1017	14.8444	9.1252	2.772

**p < .01

*p < .05

การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างนักศึกษาในสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่และสถาบันการศึกษาขนาดเล็ก ได้พบว่านักศึกษาที่ศึกษาในสถาบันการศึกษาขนาดเล็กมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง การมีบทบาทในชุมชน การประท้วง และการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่ศึกษาในสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่พบว่า นักศึกษาที่ศึกษาในสถาบันที่มีขนาดของสถาบันการศึกษาต่างกันมีความแตกต่างกันในการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเลือกตั้ง การเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองและโดยคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เช่นเดียวกันกับตัวแปรด้านสถาบันการศึกษาและประเภทของสถาบันการศึกษา ตัวแปรด้านขนาดของสถาบันการศึกษาก็มิใช่ตัวแปรหลักของการศึกษาครั้งนี้ แต่จากผลของการวิเคราะห์ข้อมูลได้พบว่า นอกจากบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองภายในสถาบันการศึกษาแล้ว สถาบันการศึกษาขนาดเล็กยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ลักษณะการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาแตกต่างกัน โดยเฉพาะในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง การมีบทบาทในชุมชนการประท้วง และการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง

ตาราง 12 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ จำแนกตามภูมิลำเนาของนักศึกษา

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน	กรุงเทพมหานคร		ต่างจังหวัด		F
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
เลือกตั้ง	5.4267	2.8166	5.0825	2.7646	2.808
หาเสียง	0.5378	1.2609	0.7492	1.3814	4.813*
ชุมชน	1.7489	2.0103	2.3619	2.4835	14.163**
ประท้วง	0.7711	1.6221	1.0317	1.9854	3.970*
ฝ่ายรับ	4.6711	2.0426	5.2508	2.3480	13.180**
ฝ่ายส่ง	0.4000	1.2197	0.6508	1.6945	5.665**
คะแนนรวม	13.5556	6.9787	15.1270	8.9516	7.424**

**p < .01

*p < .05

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน พบว่ากลุ่มนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ต่างจังหวัดมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่ากลุ่มผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเกือบทุกด้าน เว้นแต่ในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีกลุ่มนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มต่างจังหวัดแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์แสดงว่า ความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้นอยู่กับความแตกต่างกันของภูมิลำเนาของนักศึกษา

ข้อค้นพบดังกล่าวถึงแม้จะไม่สอดคล้องกับข้อค้นพบโดยทั่วไปที่พบว่า ผู้ที่อยู่ในเมืองจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท แต่ก็สามารถอธิบายได้ว่า การที่นักศึกษาที่อยู่ในต่างจังหวัดมักจะมีเวลาว่างที่จะใช้เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมืองต่าง ๆ ได้มากกว่านักศึกษาที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเมื่อเลิกจากการศึกษาแล้วมักจะกลับที่อยู่อาศัยของตนเอง จึงไม่ค่อยมีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

ตาราง 13 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครองของนักศึกษา

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน	ประกอบธุรกิจส่วนตัว		อื่น ๆ		F
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
เลือกตั้ง	5.2865	2.9002	5.2835	2.7037	0.000
หาเสียง	0.7568	1.4540	0.5013	1.1584	7.270**
ชุมชน	2.1703	2.4050	1.8430	2.0565	4.107*
ประท้วง	0.9973	1.9513	0.7671	1.6063	3.190
ฝ่ายรับ	5.0297	2.3712	4.7975	2.0037	2.151
ฝ่ายล่าง	0.6676	1.6886	0.3494	1.1375	9.450**
คะแนนรวม	14.9081	8.9253	13.5418	6.7090	5.774*

**p <

*p <

ในการจำแนกกลุ่มอาชีพของผู้ปกครองนักศึกษาสำหรับการวิเคราะห์ในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มอาชีพของผู้ปกครองนักศึกษาเป็นสองกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องมาจากกลุ่มอาชีพของผู้ปกครองนักศึกษาไม่ได้ประกอบธุรกิจส่วนตัวอันได้แก่ กลุ่มอาชีพ ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และลูกจ้างในบริษัทเอกชนนั้นมีปริมาณที่ไม่เหมาะสมกับการเปรียบเทียบ หากรวมเป็นกลุ่มอาชีพอื่น ๆ เพื่อทำการเปรียบเทียบแล้วจะมีปริมาณที่เหมาะสม นอกจากนั้น ยังเป็นการเปรียบเทียบลักษณะอาชีพที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือ เป็นการเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว และกลุ่มอาชีพที่ไม่ได้ประกอบธุรกิจส่วนตัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ ของกลุ่มนักศึกษาที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน พบว่านักศึกษาที่มีผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านการลงคะแนนเลียงเลือกตั้ง การประท้วง และการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง แต่ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านอื่น ๆ และคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่านักศึกษาที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพส่วนตัวมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักศึกษาที่มีผู้ปกครองประกอบอาชีพอื่น ๆ

ผลการวิเคราะห์นี้แสดงว่า นักศึกษาที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพแตกต่างกันมีลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองต่างกัน

ตาราง 14 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ จำแนกตามจำนวนปีที่ใช้ในการศึกษาของผู้ปกครอง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน	4 ปี		7 ปี		10 ปี		12 ปี		15 ปี		16 ปี		18 ปี		21 ปี		F
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
เลือกตั้ง	5.295	2.962	5.412	2.722	5.294	2.876	5.067	2.698	5.017	2.702	5.458	2.749	4.346	2.976	5.875	3.357	0.734
หาเสียง	0.344	0.925	0.718	1.425	0.548	1.318	0.933	1.695	0.859	1.342	0.594	1.175	0.269	0.667	0.125	0.354	2.359*
ชุมชน	1.729	2.033	2.067	2.283	2.254	2.301	1.640	1.813	2.526	2.323	1.969	2.515	1.615	1.941	1.375	2.504	1.456
ประท้วง	0.746	1.639	0.988	1.864	0.698	1.852	0.947	1.731	1.175	1.881	0.937	1.811	0.461	1.240	0.125	0.354	1.081
ฝ่ายรับ	5.016	2.241	4.957	2.104	4.833	2.081	4.760	2.271	5.158	2.381	4.989	2.369	4.000	2.117	4.625	1.598	0.912
ฝ่ายส่ง	0.336	1.264	0.451	1.269	0.484	1.325	0.707	1.746	0.684	1.627	0.615	1.832	0.500	1.304	0.500	1.414	0.710
คะแนนรวม	13.467	7.331	14.592	7.903	14.111	7.911	14.053	7.539	15.421	8.311	14.562	8.489	11.192	7.808	12.625	7.482	1.058

*p < .05

การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มนักศึกษาของผู้ปกครองแตกต่างกัน พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เว้นแต่ในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์นี้พอจะสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาเกี่ยวข้องกับระดับการศึกษาของผู้ปกครองน้อยมาก

ตาราง 15 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ จำแนกตามรายได้เฉลี่ยของครอบครัว

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน	น้อยกว่า 1,000 บาท		1,001-3,000 บาท		3,001-6,000 บาท		6,001-10,000 บาท		มากกว่า 10,000 บาท		F
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
เลือกตั้ง	5.5385	2.8263	5.1273	2.8057	5.2500	2.7869	5.3590	2.5077	6.1250	2.9534	1.207
หาเสียง	0.6568	1.3542	0.6597	1.3602	0.5541	1.2846	0.3333	0.6623	0.7500	1.2938	0.732
อุ่มชน	2.1538	2.3120	2.0909	2.3617	1.8041	1.9576	1.1026	1.5182	2.1667	1.9262	2.261
ประท้วง	1.0000	1.9911	0.9403	1.8283	0.7027	1.5626	0.5385	1.2533	0.6667	1.4646	1.110
ฝ่ายรับ	5.0769	2.3880	4.7091	2.0700	5.2905	2.2384	4.5641	2.3373	5.1667	1.7611	2.516*
ฝ่ายส่ง	0.5148	1.4438	0.5636	1.5784	0.4257	1.1786	0.2564	1.1634	0.3333	0.7614	0.649
คะแนนรวม	14.9408	8.5723	14.0909	8.0451	14.0270	7.1817	12.1538	6.0721	15.2083	6.6397	1.165

*$p < .05$

การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มนักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวแตกต่างกัน พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เว้นแต่ในด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์นี้พอจะสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาเกี่ยวข้องกับรายได้เฉลี่ยของครอบครัวน้อยมาก

2.2 <u>การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับตัวแปรลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย</u>

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ครั้งนี้ใช้วิธีการหาค่าสหสัมพันธ์ตามวิธีการของเพียร์สัน แต่เนื่องจากค่าการวัดของแต่ละตัวแปรมีลักษณะแตกต่างกัน กล่าวคือ ค่าการวัดตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตัวแปรลักษณะทางปริบท และตัวแปรลักษณะทางจิตวิสัยมีลักษณะเป็นตัวแปรต่อเนื่องทั้งหมด แต่ค่าการวัดของตัวแปรลักษณะทางชีวสังคมมีลักษณะเป็นตัวแปรเชิงคุณลักษณะที่ค่าการวัดไม่ต่อเนื่องหรือเกี่ยวข้องกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเมื่อทำการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ตามวิธีการของเพียร์สันจึงต้องกำหนดค่าคะแนนให้แก่ตัวแปรเป็น dummy variables ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ครั้งนี้พบว่า

2.2.1 ในด้านปัจจัยลักษณะทางชีวสังคมนั้นพบว่า ตัวแปรลักษณะทางชีวสังคมที่นำมาศึกษา 10 ตัวแปรนั้น มีเพียง 6 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรดังกล่าว คือ เพศ อายุ สถาบันการศึกษา ขนาดของสถาบัน การศึกษา ภูมิลำเนา และอาชีพของผู้ปกครอง ส่วนตัวแปรอีก 4 ตัวแปร คือ สาขาวิชา ประเภทของสถาบันการศึกษา จำนวนปีที่ใช้ในการศึกษาของผู้ปกครองและรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของครอบครัวไม่พบนัยสำคัญทางสถิติแต่ประการใด สำหรับตัวแปรที่พบนัยสำคัญทางสถิตินั้นพอจำแนกได้ว่า ตัวแปรด้านเพศมีความสัมพันธ์ในเชิงสถิติกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการมีบทบาทในชุมชน การประท้วง การเป็นฝ่ายรับและการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง และคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง สำหรับตัวแปรด้านอายุมีความสัมพันธ์ในเชิงสถิติเฉพาะกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้งเพียงด้านเดียว ส่วนตัวแปรด้านสถาบันการศึกษามีความสัมพันธ์กับการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองและการประท้วง ตัวแปรด้านขนาดของสถาบันการศึกษามีความสัมพันธ์กับการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง การมีบทบาทในชุมชน การประท้วงและการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง ตัวแปรด้านภูมิลำเนาของนักศึกษามีความสัมพันธ์กับการมีบทบาทในชุมชน การเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองและคะแนนรวมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนตัวแปรด้านอาชีพของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองและการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง

เมื่อพิจารณาในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองจำแนกได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านชีวสังคมในตัวแปรด้านอายุเพียงตัวแปรเดียว ส่วนการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองมีความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านสถาบันการศึกษา ขนาดของสถาบันการศึกษาและอาชีพของผู้ปกครอง ในด้านการมีบทบาทในชุมชนมีความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านเพศ ขนาดของสถาบันการศึกษาและภูมิลำเนาของผู้ปกครอง ด้านการประท้วงพบว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านเพศ สถาบันการศึกษาและขนาดของสถาบันการศึกษา ในด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองพบว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านเพศและภูมิลำเนาของนักศึกษา ส่วนในด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองพบว่า มีความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านเพศ ขนาดของสถาบันการศึกษาและอาชีพของผู้ปกครอง และสำหรับด้านคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองพบว่า มีความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านเพศและภูมิลำเนาของนักศึกษา

2.2.2 ในด้านปัจจัยลักษณะทางปริบทพบว่า ตัวแปรด้านบรรยากาศในชั้นเรียนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองเพียงด้านเดียว ส่วนตัวแปรด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกด้าน และความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในทางบวกและอยู่ในระดับสูง เช่นเดียวกับตัวแปรด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชนที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเกือบทุกด้านยกเว้นเฉพาะด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองเพียงด้านเดียว

และเมื่อพิจารณาในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองจำแนกได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง การมีบทบาทในชุมชน การประท้วง การเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองและคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่างมีความสัมพันธ์กับปัจจัยลักษณะทางปริบทในตัวแปรด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรและด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชน ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองนั้นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยลักษณะทางปริบทในตัวแปรทั้ง 3 ด้าน คือ ตัวแปรด้านบรรยากาศในชั้นเรียน ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร และด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชน

2.2.3 ในด้านปัจจัยลักษณะทางจิตวิสัยพบว่า ตัวแปรด้านสารสนเทศทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเป็นฝ่ายรับการ

สื่อสารทางการเมืองและคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง สำหรับตัวแปรด้านความสำนึกทางการเมืองพบว่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง การประท้วง การเป็นฝ่ายรับและการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง ในตัวแปรด้านความไว้วางใจทางการเมืองพบว่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองเพียงด้านเดียว ส่วนตัวแปรด้านความรู้สึกมีส่วนร่วมทางการเมืองพบว่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง

และเมื่อพิจารณาจากด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองจำแนกได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับปัจจัยลักษณะทางจิตวิสัยด้านสารสนเทศทางการเมือง ความสำนึกทางการเมืองและความรู้สึกมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองมีความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการประท้วงพบว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านความสำนึกทางการเมืองเพียงด้านเดียว สำหรับการมีส่วนร่วมทางด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองพบว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านสารสนเทศทางการเมือง ความสำนึกทางการเมืองและความรู้สึกมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองพบว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านความสำนึกทางการเมืองเพียงด้านเดียว และการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านคะแนนรวมพบว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านสารสนเทศทางการเมืองเพียงด้านเดียว ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการมีบทบาทในยุมชนไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแปรใดในปัจจัยลักษณะทางจิตวิสัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของปัจจัยลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบทและลักษณะทางจิตวิสัยนั้นพบว่า ตัวแปรในปัจจัยลักษณะทางชีวสังคมมีความสัมพันธ์กับตัวแปรในปัจจัยลักษณะทางปริบทและลักษณะทางจิตวิสัยในระดับค่อนข้างต่ำ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวนั้นมีนัยสำคัญทางสถิติเพียงบางด้าน กล่าวคือ ตัวแปรด้านเพศพบนัยสำคัญของความสัมพันธ์กับปัจจัยลักษณะทางปริบทในตัวแปรด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการเปิดรับสื่อสารมวลชนและมีนัยสำคัญ

ของความสัมพันธ์กับปัจจัยลักษณะทางจิตวิสัยในตัวแปรด้านสารสนเทศทางการเมืองและความไว้วางใจทางการเมือง สำหรับตัวแปรด้านประเภทของสถาบันการศึกษาพบนัยสำคัญของความสัมพันธ์กับปัจจัยลักษณะทางปริบทในตัวแปรด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรและมีนัยสำคัญของความสัมพันธ์กับปัจจัยลักษณะทางจิตวิสัยในตัวแปรด้านสารสนเทศทางการเมือง ความสำนึกทางการเมืองส่วนตัวแปรอื่น ๆ นอกเหนือจากตัวแปรด้านเพศและประเภทของสถาบันการศึกษาแล้วพบว่ามีนัยสำคัญของความสัมพันธ์ในเพียงบางด้านเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแปรด้านอายุ ภูมิลำเนาอาชีพของผู้ปกครอง จำนวนปีที่ใช้ในการศึกษาของผู้ปกครอง และรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลภายในครอบครัวของนักศึกษาไม่พบนัยสำคัญทางสถิติของความสัมพันธ์กับตัวแปรในปัจจัยลักษณะทางปริบทและทางจิตวิสัยแต่ประการใด

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในปัจจัยลักษณะทางปริบทและลักษณะทางจิตวิสัยนั้นพบว่าส่วนมากมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกันและมีระดับความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำ สำหรับความสัมพันธ์ที่พบนัยสำคัญนั้นพบว่า ตัวแปรด้านบรรยากาศภายในชั้นเรียนมีนัยสำคัญของความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านความไว้วางใจทางการเมืองในปัจจัยลักษณะทางจิตวิสัยเพียงด้านเดียว ในขณะที่ตัวแปรด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรและตัวแปรด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชนในปัจจัยลักษณะทางปริบทต่างก็มีนัยสำคัญของความสัมพันธ์กับตัวแปรด้านสารสนเทศทางการเมือง ความสำนึกทางการเมืองและความรู้สึกมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมทั้งทิศทางของความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในทางบวก นั่นหมายความว่าตัวแปรด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร การเปิดรับสื่อสารมวลชนซึ่งเป็นตัวแปรในปัจจัยลักษณะทางปริบทกับตัวแทนด้านสารสนเทศทางการเมือง ความสำนึกทางการเมืองและตัวแปรด้านความรู้สึกมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งเป็นตัวแปรในปัจจัยลักษณะทางจิตวิสัยนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนเอื้อซึ่งกันและกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ชุดของตัวแปรในปัจจัยแต่ละปัจจัยมีลักษณะค่อนข้างเป็นอิสระต่อกันถึงแม้ในบางตัวแปรในปัจจัยเหล่านั้น จะมีความสัมพันธ์กันบ้างก็ตามแต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวก็เป็นไปในระดับค่อนข้างต่ำ ดังนั้น ในการนำปัจจัยทั้ง 3 ด้านมาอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ จึงเป็นไปอย่างค่อนข้างมีความเชื่อมั่นได้สูงพอสมควร นอกจากนั้นถึงแม้ว่าตัวแปรแต่ละตัวต่างมีสหสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในด้านที่แตกต่างกันเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อใช้ตัวแปรทุกตัวในแต่ละปัจจัยแล้วก็สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ครบทั้ง 6 ด้าน อนึ่ง สำหรับปัจจัยลักษณะทางชีวสังคมนั้น การใช้ค่าสหสัมพันธ์มาอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นให้ผลการวิเคราะห์ได้ไม่เด่นชัดเท่ากับการใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวน ทั้งนี้เนื่องมาจากค่าการวัดตัวแปรในปัจจัยนี้มีลักษณะการวัดแบบจัดกลุ่มตามลักษณะตัวแปรเป็นส่วนใหญ่

ตาราง 16 ค่าสหสัมพันธ์ในระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา

ตัวแปร		เพศ	อายุ	สถาบัน	สาขา	ประเภท	ขนาด	ภูมิลำเนา	อาชีพ	การศึกษา	รายได้	บรรยากาศ	กิจกรรม	สื่อมวลชน	สาร สนเทศ	สำนึก	ไว้วางใจ	สมรรถนะ
การมีส่วนร่วมทางการเมือง	เลือกตั้ง	.006	.115	-.011	.041	-.053	.041	.061	-.001	-.028	.009	.066	.406	.241	.197	.220	.003	.122
	หาเสียง	.045	-.020	-.114	.046	.071	-.094	-.079	-.097	.026	-.031	.042	.186	.035	-.026	-.175	.105	-.041
	ชุมชน	.118	.061	.014	-.038	.001	-.105	-.135	-.073	.012	-.071	.048	.335	.161	.046	-.038	.072	.048
	ประท้วง	.133	.044	-.094	-.001	-.037	-.115	-.072	-.064	-.002	-.069	-.003	.263	.139	.023	-.125	-.040	.033
	ฝ่ายรับ	.162	.041	.014	.071	-.059	.048	-.130	-.053	-.032	.012	.082	.362	.425	.245	.193	.024	.164
	ฝ่ายส่ง	.114	-.009	-.075	.012	.034	-.091	-.085	-.110	.064	-.043	.113	.184	.128	-.042	-.176	.021	-.086
	คะแนนรวม	.139	.075	-.050	.033	-.025	-.060	-.098	-.086	.000	-.042	.087	.464	.310	.144	.032	.041	.087
ปัจจัยทางชีวสังคม	อายุ	.165																
	สถาบัน	.168	.004															
	สาขา	-.106	.058	-.322														
	ประเภท	-.179	.145	-.387	.585													
	ขนาด	-.099	-.067	.387	.399	.202												
	ภูมิลำเนา	-.082	-.027	.097	.058	.018	.032											
	อาชีพ	-.094	-.008	-.078	.067	.063	.051	.051										
	การศึกษา	-.004	-.035	.036	-.006	-.007	.010	.085	-.430									
	รายได้	-.117	-.010	-.074	.232	.288	.189	.099	.105	.183								
ปัจจัยทางปริบท	บรรยากาศ	-.068	.023	.118	.146	.066	.105	-.005	-.087	.029	.038							
	กิจกรรม	.136	-.011	.097	-.066	-.129	.014	-.053	-.026	.011	-.058	.033						
	สื่อมวลชน	.119	.087	.025	.090	.009	.035	-.009	-.041	.040	.019	.073	.198					
ปัจจัยทางจิตวิสัย	สารสนเทศ	.143	-.044	.083	-.032	-.193	-.011	-.000	-.022	.024	-.043	-.018	.460	.157				
	สำนึก	-.049	.008	.050	.002	-.126	.052	-.011	.033	.003	-.071	.038	.196	.183	.252			
	ไว้วางใจ	.098	.044	.024	-.030	-.005	-.021	-.002	-.120	.014	-.007	.100	.008	-.002	-.009	-.055		
	สมรรถนะ	.008	-.031	-.016	-.063	-.172	-.050	-.056	.014	-.011	-.060	-.024	.132	.114	.186	.286	-.067	
ค่าเฉลี่ย		.412	21.348	.216	.489	.353	.647	.588	.516	9.752	2.168	24.244	7.382	9.638	8.707	53.078	34.816	42.332
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน		.492	1.441	.412	.500	.478	.478	.492	.500	4.349	0.934	4.331	3.622	2.100	2.183	5.882	5.543	4.682

R = .115; p < .01

r = .088; p < .05

2.3 การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักของตัวแปรย่อยในชุดปัจจัยด้านชีวสังคม ด้านปริบท และด้านจิตวิสัยที่ใช้ในการทำนายตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน

2.3.1 การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักในชุดปัจจัยด้านชีวสังคม

เมื่อกำหนดค่าคะแนนให้กับตัวแปรด้านชีวสังคมเป็น dummy variables แล้วนำไปวิเคราะห์การถดถอยพบว่า ตัวแปรด้านประเภทของสถาบัน และตัวแปรด้านขนาดของสถาบันมีลักษณะความเข้มในการใช้ทำนายต่ำมาก จึงได้นำตัวแปรทั้งสองออกจากการสร้างสมการถดถอยทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกด้าน

จากผลการวิเคราะห์สมการถดถอยในการทำนายตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้านโดยใช้ตัวแปรย่อยในชุดของปัจจัยทางชีวสังคม ปรากฏค่าน้ำหนักเบต้าหรือค่าน้ำหนักในรูปคะแนนมาตรฐานในการทำนายดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 17 ค่าน้ำหนักเบต้าของตัวแปรย่อยในชุดปัจจัยทางชีวสังคมในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน	ชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางชีวสังคม								R	R^2	F
	เพศ	อายุ	สถาบัน	สายา	ภูมิลำเนา	อาชีพ	การศึกษา	รายได้			
เลือกตั้ง-	.018	.153**	-.019	.130	.055	-.031	-.033	.018	.227	.053	2.537*
หาเสียง	.038	-.057	-.116	.126	-.083**	-.073	-.001	-.023	.262	.069	3.455**
ชุมชน	.074	.017	-.037	-.092	-.116**	-.037	.011	-.033	.242	.058	2.907*
ประท้วง	.113**	.026	-.099	.128	-.071*	-.041	-.005	-.031	.244	.060	2.967*
ฝ่ายรับ	.151**	.035	.060	.187	-.131**	-.058	-.056	.060	.280	.078	3.972**
ฝ่ายส่ง	.105**	-.055	-.095	.089	-.087**	-.056	.045	-.029	.266	.071	3.552**
คะแนนรวม	.107**	.055	-.060	.138	-.095**	-.069	-.017	-.002	.247	.061	3.039**

**p < .01

*p < .05

เมื่อตรวจสอบนัยสำคัญของค่าน้ำหนักเบต้าในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้านของตัวแปรย่อยในชุดปัจจัยด้านชีวสังคม พบว่า ตัวแปรเพศมีค่าน้ำหนักเบต้าในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดีในด้านการประท้วง ด้านการเป็นฝ่ายรับสื่อสารทางการเมือง การเป็นฝ่ายส่งสื่อสารทางการเมือง และผลรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกด้าน แต่ค่าน้ำหนักเบต้าในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง การมีบทบาทในชุมชนไม่พบนัยสำคัญในการทำนาย ในด้านตัวแปรกลุ่มอายุมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าเบต้าในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองเฉพาะด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

เพียงด้านเดียว และพบว่าค่าน้ำหนักเบต้าในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตัวแปรด้านภูมิลำเนาของนักศึกษามีนัยสำคัญทางสถิติในการทำนายเกือบทุกด้าน เว้นแต่ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพียงด้านเดียวที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สิ่งที่น่าสังเกตในการใช้ตัวแปรภูมิลำเนาทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้ก็คือ ค่าน้ำหนักเบต้าในการทำนายมีค่าเป็นลบ ส่วนค่าน้ำหนักเบต้าในการทำนายของตัวแปรสถาบัน สาขาวิชา อาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครองและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่มีนัยสำคัญทางสถิติไม่ว่าจะนำไปใช้ในการทำนายลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านใดก็ตาม และเมื่อพิจารณาการกำหนดค่าคะแนน dummy valiables ให้แก่ตัวแปร เพศ อายุ ภูมิลำเนาแล้วสรุปได้ว่า โอกาสของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้ที่มีอายุเกิน 21 ปีจะสูงกว่ากลุ่มผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปีลงมา และตัวแปรอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเพศ สถาบัน สาขาวิชา ประเภทของสถาบัน ขนาดของสถาบัน ภูมิลำเนาของนักศึกษา อาชีพของผู้ปกครองจำนวนปีที่ใช้ในการศึกษาของผู้ปกครอง และรายได้เฉลี่ยนั้นค่าน้ำหนักเบต้าไม่เพียงพอที่ใช้ในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง และด้านการมีบทบาทในชุมชนนั้นพบว่า ผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านทั้งสองนี้สูงกว่าผู้ที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานคร และตัวแปรอื่น ๆ มีค่าน้ำหนักไม่เพียงพอในการทำนาย ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านที่เหลือ คือ ด้านการประท้วง ด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง ด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง และผลรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกด้านนั้นพบว่าเพศชายหรือผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านดังกล่าวทั้งสี่สูงกว่าเพศหญิง หรือผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร และตัวแปรอื่น ๆ คือ ด้านอายุ สถาบัน สาขาวิชา ประเภทของสถาบัน ขนาดของสถาบัน อาชีพของผู้ปกครอง จำนวนปีที่ใช้ในการศึกษาของผู้ปกครอง และรายได้เฉลี่ยนั้นมีค่าน้ำหนักไม่เพียงพอในการทำนาย

โดยสรุปแล้วตัวแปรย่อยในปัจจัยด้านชีวสังคมมีความเหมาะสมในการอธิบายความแปรปรวนของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ เพียงสองตัวแปร กล่าวคือ ถ้าหากเพศและภูมิลำเนาแตกต่างกันจะมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน แต่การที่จะเลือกตัวแปรหนึ่งตัวแปรใดในสองตัวนี้เป็นตัวแทนของชุดปัจจัยทางด้านชีวสังคมไม่อาจจะกระทำได้เพราะค่าน้ำหนัก

ในการทำนายของส่องตัวแปรนี้มีทิศทางแตกต่างกัน แต่เมื่อตรวจสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าร้อยละ ของความผันแปรที่เกิดจากการนำชุดตัวแปรในปัจจัยทางชีวสังคมไปอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ แล้วพบว่า สามารถอธิบายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสรุปได้ว่าการวิเคราะห์เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่ว่า นักศึกษาที่มีลักษณะทางชีวสังคมดีกว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีลักษณะทางชีวสังคมด้อยกว่า

2.3.2 การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักในชุดปัจจัยด้านปริบท

จากผลการวิเคราะห์สมการถดถอยในการทำนายตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน โดยใช้ตัวแปรย่อยในชุดของปัจจัยทางปริบทปรากฏค่าน้ำหนักเบต้าหรือค่าน้ำหนักในรูปคะแนนมาตรฐานในการทำนายดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 18 ค่าน้ำหนักเบต้าของตัวแปรย่อยในชุดปัจจัยทางปริบทในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน	ชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางปริบท			R	R^2	F
	บรรยากาศ	กิจกรรม	สื่อมวลชน			
เลือกตั้ง	.042	.372**	.164**	.440	.194	60.972**
หาเสียง	.036	.186**	-.005	.190	.036	9.500**
ชุมชน	.031	.315**	.096**	.350	.122	35.402**
ประท้วง	-.017	.246**	.092**	.279	.078	21.358**
ฝ่ายรับ	.046	.288**	.365**	.513	.263	90.549**
ฝ่ายล่าง	.102**	.163**	.088*	.230	.053	14.151**
คะแนนรวม	.057	.418**	.223**	.518	.268	92.979**

**p < .01 *p < .05

เมื่อได้ตรวจสอบนัยสำคัญของค่าน้ำหนักเบต้าในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละด้านของตัวแปรย่อยในชุดปัจจัยทางปริบท พบว่า ตัวแปรเกี่ยวกับบรรยากาศในห้องเรียนมี

ค่าน้ำหนักเบต้าในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดีเฉพาะในด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองเพียงด้านเดียวเท่านั้น สำหรับตัวแปรเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้นพบว่า ค่าน้ำหนักเบต้าในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกด้าน ส่วนตัวแปรเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อสารมวลชนมีนัยสำคัญทางสถิติในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองเกือบทุกด้านเว้นแต่ด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองเพียงด้านเดียวที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในการทำนายค่า เป็นที่น่าสังเกตว่าค่าน้ำหนักเบต้าในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตัวแปรย่อยเกี่ยวกับบรรยากาศในห้องเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร การเปิดรับสื่อสารมวลชนที่พบนัยสำคัญทางสถิติในการทำนายนั้นทุกค่ามีค่าเป็นบวก ประการที่สำคัญตัวแปรย่อยเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการเปิดรับสื่อสารมวลชนนั้นมีค่าน้ำหนักในการทำนายอยู่ในระดับสูงมาก

เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละด้านจำแนกตามตัวแปรย่อยในชุดปัจจัยทางปริบทพบว่า โอกาสของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นประจำสูงกว่ากลุ่มที่มีปริมาณการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรไม่บ่อยครั้ง และตัวแปรเกี่ยวกับบรรยากาศในห้องเรียน การเปิดรับสื่อสารมวลชนนั้นค่าน้ำหนักเบต้าไม่เพียงพอต่อการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองแต่ประการใด สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การมีบทบาทในชุมชน การประท้วง การเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง และผลรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกด้านนั้นพบว่าผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นประจำหรือผู้ที่ติดตามเปิดรับสื่อสารมวลชนเป็นประจำมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านดังกล่าวทั้งหมดสูงกว่าผู้ที่มีปริมาณการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรไม่บ่อยครั้งหรือมีการเปิดรับสื่อสารมวลชนในปริมาณที่น้อย ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านสุดท้าย คือ ด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองนั้นพบว่า ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นประจำ หรือผู้ที่เปิดรับสื่อสารมวลชนเป็นประจำหรือผู้ที่อยู่ในห้องเรียนที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการเป็นประชาธิปไตยสูงจะมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่ไม่ค่อยเข้าร่วมเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือมีการเปิดรับสื่อสารมวลชนน้อยหรืออยู่ในห้องเรียนที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการเป็นประชาธิปไตยต่ำ

อย่างไรก็ตาม เมื่อตรวจสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าร้อยละของความผันแปรที่เกิดจากการนำชุดตัวแปรปัจจัยทางปริบทไปอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ แล้วพบว่า สามารถนำไปอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ ได้ทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงพอสรุปผลของการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักในชุดปัจจัยทางปริบทได้ว่าเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ กล่าวคือ "นักศึกษาที่มีลักษณะทางปริบทเหมาะสมกว่า จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีลักษณะทางปริบทที่เหมาะสมน้อยกว่า"

2.3.3 การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักในชุดปัจจัยด้านจิตวิสัย

จากผลการวิเคราะห์สมการถดถอยในการทำนายตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้านโดยใช้ตัวแปรย่อยในชุดของปัจจัยทางจิตวิสัยปรากฏค่าน้ำหนักเบต้าหรือค่าน้ำหนักในรูปคะแนนมาตรฐานในการทำนาย ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 19 ค่าน้ำหนักเบต้าของตัวแปรย่อยในชุดปัจจัยทางจิตวิสัยในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน	ชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางจิตวิสัย				R	R^2	F
	สารสนเทศ	สำนึก	ไว้วางใจ	สมรรถนะ			
เลือกตั้ง	.145**	.171**	.017	.017	.268	.072	14.742**
หาเสียง	.017	-.178**	.096**	.013	.211	.040	7.963**
ชุมชน	.051	-.065	.073*	.062	.114	.013	2.525*
ประท้วง	.051	-.159**	-.043	.066	.158	.025	4.851**
ฝ่ายรับ	.198**	.118**	.039	.096**	.297	.088	18.341**
ฝ่ายล่ง	.007	-.166**	.010	-.040	.181	.033	6.415**
คะแนนรวม	.137**	-.021	.046	.071	.165	.027	5.302**

**p < .01

*p < .05

เมื่อตรวจสอบนัยสำคัญของค่าน้ำหนักเบต้าในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละด้านของตัวแปรย่อยในชุดปัจจัยด้านจิตวิสัย พบว่า ตัวแปรเกี่ยวกับสารสนเทศทางการเมืองมีค่าน้ำหนักเบต้าในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดีในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองและผลรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกด้าน สำหรับความสำนึกทางการเมืองนั้นพบว่า ค่าน้ำหนักเบต้าในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีนัยสำคัญทางสถิติเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านการมีบทบาทในชุมชนและผลรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกด้าน สำหรับตัวแปรเกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมืองนั้นพบว่า ค่าน้ำหนักเบต้ามีนัยสำคัญทางสถิติในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองเฉพาะด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองและด้านการมีบทบาทในชุมชนเพียงสองด้านเท่านั้น ส่วนตัวแปรเกี่ยวกับความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองนั้น พบว่าค่าน้ำหนักเบต้ามีนัยสำคัญทางสถิติในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพียงด้านเดียว คือ ด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ ค่าน้ำหนักเบต้าที่พบนัยสำคัญในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองนั้นมีค่าเป็นบวก ส่วนค่าน้ำหนักเบต้าของตัวแปรความสำนึกทางการเมืองที่ใช้ในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองด้านการประท้วงและการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองมีค่าเป็นลบ

เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละด้านจำแนกตามตัวแปรย่อยในชุดปัจจัยทางจิตวิสัยพบว่า โอกาสของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้ที่มีสารสนเทศทางการเมืองในระดับสูง หรือมีความสำนึกทางการเมืองสูงจะมีมากกว่าผู้ที่มีสารสนเทศทางการเมืองในระดับต่ำหรือมีความสำนึกทางการเมืองต่ำ และตัวแปรเกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมืองและความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองนั้นค่าน้ำหนักเบต้าไม่เพียงพอต่อการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแต่ประการใด ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองนั้นพบว่า ผู้ที่มีความสำนึกทางการเมืองต่ำหรือมีความไว้วางใจทางการเมืองสูงมีโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีความสำนึกทางการเมืองสูงหรือมีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำ สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการมีบทบาทในชุมชนพบว่า ผู้ที่มีความไว้วางใจทาง

การเมืองสูงมีโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการมีบทบาทในชุมชนมากกว่าผู้ที่มีความไว้วางใจทางการเมืองต่ำ ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการประท้วงนั้นพบว่าผู้ที่มีความสำนึกทางการเมืองต่ำมีโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางด้านการประท้วงมากกว่าพวกที่มีความสำนึกทางการเมืองสูง ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองนั้นพบว่า ผู้ที่มีสารสนเทศทางการเมืองสูง ความสำนึกทางการเมืองสูงและความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองสูงมีโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีสารสนเทศทางการเมืองต่ำหรือมีความสำนึกทางการเมืองต่ำ หรือความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองต่ำ ส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองนั้นพบว่า ผู้ที่มีความสำนึกทางการเมืองต่ำ มีโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีความสำนึกทางการเมืองสูง สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านผลรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกด้านพบว่า ผู้ที่มีสารสนเทศทางการเมืองสูงมีโอกาสมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านผลรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกด้านมากกว่าผู้ที่มีสารสนเทศทางการเมืองต่ำ

อย่างไรก็ตาม เมื่อตรวจสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าร้อยละของความผันแปรที่เกิดจากการนำชุดตัวแปรปัจจัยทางจิตวิสัยไปอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ แล้วพบว่า สามารถอธิบายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุก ๆ ด้าน จึงพอสรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักในชุดปัจจัยทางด้านจิตวิสัยโดยส่วนรวมเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 ที่ตั้งไว้ กล่าวคือ นักศึกษาที่มีลักษณะทางจิตวิสัยเหมาะสมกว่าจะมีลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีลักษณะทางจิตวิสัยที่เหมาะสมน้อยกว่า

2.4 การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักของตัวแปรย่อยในชุดปัจจัยด้านชีวสังคม ด้านปริบท และด้านจิตวิสัย ที่ใช้ในการทำนายตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อหักชุดตัวแปรย่อยอีกสองชุดออก

2.4.1 การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักในชุดปัจจัยด้านชีวสังคม

เมื่อกำหนดค่าคะแนนให้กับตัวแปรด้านชีวสังคมเป็น dummy variables แล้วนำไปวิเคราะห์การถดถอยพบว่า ตัวแปรด้านประเภทของสถาบันการศึกษาและตัวแปรด้านขนาดของสถาบันการศึกษามีลักษณะความเข้มในการใช้ทำนายต่ำมาก จึงได้นำตัวแปรทั้งสองออกจากการสร้างสมการถดถอยทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกด้าน

จากผลการวิเคราะห์สมการถดถอยของชุดตัวแปรทางชีวสังคม ในการทำนายตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน เมื่อหักชุดตัวแปรด้านปริบท และด้านจิตวิสัยออก ปรากฏค่าน้ำหนักเบต้าหรือค่าน้ำหนักในรูปคะแนนมาตรฐานในการทำนาย ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 20 ค่าน้ำหนักเบต้าของชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางชีวสังคมในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน เมื่อหักความแปรปรวนที่เกิดจากชุดตัวแปรในปัจจัยทางปริบทและทางจิตวิสัยออก

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน	ชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางชีวสังคม								R	R^2	F
	เพศ	อายุ	สถาบัน	สายา	ภูมิลำเนา	อาชีพ	การศึกษา	รายได้			
เลือกตั้ง	.060	-.127**	.028	-.018	-.093*	.028	.063	-.033	.182	.033	3.229**
หาเสียง	-.017	.036	.134**	-.039	.078*	.074	-.010	.042	.182	.033	3.248**
ชุมชน	-.008	-.017	.046	.012	.101**	-.030	.027	.036	.117	.014	1.299
ประท้วง	-.093*	-.024	.149**	.009	.054	.054	.007	.059	.193	.037	3.657**
ฝ่ายรับ	-.099**	.008	.028	-.065	.122**	.067	.089*	-.064	.199	.040	3.886**
ฝ่ายส่ง	-.089*	.041	.112**	.008	.082*	.057	-.055	.055	.189	.036	3.498**
คะแนนรวม	-.063	-.049	.116**	-.022	.079*	.078*	.033	.018	.180	.033	3.180**

**p < .01

*p < .05

เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักเบต้าของชุดตัวแปรทางชีวสังคมในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน เมื่อหักชุดตัวแปรทางปริบทและทางจิตวิสัยออกแล้วพบว่า มีค่านัยสำคัญทางสถิติสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์โดยไม่ได้หักชุดตัวแปรทางปริบทและทางจิตวิสัยออกเป็นส่วนใหญ่ เว้นแต่ตัวแปรด้านสถาบันการศึกษา มีบทบาทในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง ด้านการประท้วงและด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง และอาชีพของผู้ปกครองมีบทบาทในการทำนายคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งในการวิเคราะห์โดยไม่หักชุดตัวแปรทางด้านปริบทและทางจิตวิสัยออก

ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนั้นยังพบว่า ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณโดยชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางชีวสังคมสัมพันธ์กับลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการมีบทบาทในชุมชนอย่างไม่มีค่านัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแตกต่างไปจากเมื่อไม่ควบคุมชุดตัวแปรทางด้านปริบทและด้านจิตวิสัย นั่นแสดงว่าชุดของตัวแปรทางชีวสังคมนี้ ถ้าจะนำมาใช้ในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการมีบทบาทในชุมชนนั้น จะต้องประกอบกับชุดตัวแปรอื่น ๆ

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อตรวจสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าร้อยละของความผันแปรที่เกิดจากการนำชุดตัวแปรในปัจจัยทางชีวสังคมไปอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ แล้วพบนัยสำคัญที่ระดับ .01 ของการนำชุดตัวแปรในปัจจัยทางชีวสังคมไปอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง ด้านการประท้วง ด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง ด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองและคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ไม่พบนัยสำคัญในการนำไปอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพียงด้านเดียว คือ ด้านการมีบทบาทในชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงว่า เมื่อควบคุมลักษณะทางปริบทและลักษณะทางจิตวิสัยแล้ว นักศึกษาที่มีลักษณะทางชีวสังคมที่ดีกว่า จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีลักษณะทางชีวสังคมด้อยกว่า ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4

2.4.2 การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักในชุดปัจจัยด้านปริบท

จากผลการวิเคราะห์สมการถดถอยของชุดตัวแปรด้านปริบทในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้านเมื่อหักชุดตัวแปรด้านชีวสังคมและด้านจิตวิสัยออก ปรากฏค่าน้ำหนักเบต้าหรือค่าน้ำหนักในรูปคะแนนมาตรฐานในการทำนายดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 21 ค่าน้ำหนักเบต้าของชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางปริบทในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้านเมื่อหักความแปรปรวนที่เกิดจากชุดตัวแปรในปัจจัยทางชีวสังคมและทางจิตวิสัยออก

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน	ชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางปริบท			R	R^2	F
	บรรยากาศ	กิจกรรม	สื่อมวลชน			
เลือกตั้ง	-.014	-.304**	-.117**	.348	.121	34.929**
หาเสียง	-.001	-.217**	-.005	.218	.048	12.665**
ชุมชน	-.045	-.275**	-.099**	.316	.100	28.203**
ประท้วง	.028	-.267**	-.094**	.300	.090	25.068**
ฝ่ายรับ	-.039	-.177*	-.321**	.401	.161	48.658**
ฝ่ายล่ง	-.091**	-.188**	-.093**	.248	.062	16.647**
คะแนนรวม	-.039**	-.363**	-.193**	.448	.200	63.578**

**p < .01

*p < .05

เมื่อตรวจสอบนัยสำคัญของค่าน้ำหนักเบต้าในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้านของชุดตัวแปรในปัจจัยด้านปริบทเมื่อหักชุดตัวแปรในปัจจัยด้านชีวสังคมและด้านจิตวิสัยออก พบว่าค่าน้ำหนักเบต้าในการทำนายของตัวแปรย่อยด้านการเข้าร่วมกิจกรรมเล่ริมหลักสูตรมีนัยสำคัญทางสถิติในการทำนายคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งแตกต่างไปจากการวิเคราะห์โดยไม่ได้หักความแปรปรวนที่เกิดจากชุดตัวแปรย่อยด้านชีวสังคมและด้านจิตวิสัย นอกนั้นผลการวิเคราะห์อื่น ๆ เป็นไปในลักษณะเดียวกัน กับการวิเคราะห์เมื่อไม่ได้หักความแปรปรวนที่เกิดจากชุดตัวแปรย่อยด้านชีวสังคมและด้านจิตวิสัย

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อตรวจสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าร้อยละของความผันแปรที่เกิดจากการนำชุดตัวแปรในปัจจัยทางปริบทไปอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ แล้วพบว่า ชุดตัวแปรในปัจจัยทางปริบทสามารถนำไปอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ ทุกด้านได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นั่นแสดงว่าเมื่อควบคุมลักษณะทางชีวสังคมและลักษณะทางจิตวิสัยแล้วนักศึกษาที่มีลักษณะทางปริบทดีกว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีลักษณะทางปริบทด้อยกว่าซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 5

2.4.3 การวิเคราะห์ค่าน้ำหนักในชุดปัจจัยด้านจิตวิสัย

จากผลการวิเคราะห์สมการถดถอยของชุดตัวแปรด้านจิตวิสัยในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน เมื่อหักชุดตัวแปรด้านชีวสังคมและด้านปริบทออก ปรากฏค่าน้ำหนักเบต้าหรือค่าน้ำหนักในรูปคะแนนมาตรฐานในการทำนาย ดังต่อไปนี้

ตาราง 22 ค่าน้ำหนักเบต้าของชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางจิตวิสัยในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้านเมื่อหักความแปรปรวนที่เกิดจากชุดตัวแปรในปัจจัยทางชีวสังคมและทางปรับทออก

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน	ชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางจิตวิสัย				R	R^2	F
	สารสนเทศ	สำนึก	ไว้วางใจ	สมรรถนะ			
เลือกตั้ง	.016	-.120**	-.012	-.047	.137	.019	3.637**
หาเสียง	.072*	.193**	-.095**	-.002	.246	.060	12.183**
ชุมชน	.112**	.105**	-.057	-.033	.176	.031	6.047**
ประท้วง	.074*	.190**	.053	-.053	.215	.046	9.221**
ฝ่ายรับ	-.031	-.060	-.024	-.089*	.133	.018	3.420**
ฝ่ายส่ง	.087*	.192**	.009	.056	.253	.064	13.026**
คะแนนรวม	.083*	.096*	-.032	-.055	.140	.020	3.807**

**p < .01

*p < .05

เมื่อตรวจสอบนัยสำคัญของค่าน้ำหนักเบต้าในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้านของตัวแปรย่อยในชุดปัจจัยด้านจิตวิสัย เมื่อหักชุดตัวแปรในปัจจัยด้านชีวสังคมและด้านปรับทออก พบว่า นัยสำคัญทางสถิติของค่าน้ำหนักเบต้าของตัวแปรสารสนเทศทางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงมาก กล่าวคือ เมื่อไม่ได้หักความแปรปรวนทางด้านชีวสังคมและทางปรับทออก ค่าน้ำหนักเบต้าจะมีนัยสำคัญทางสถิติในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง แต่เมื่อหักความแปรปรวนที่เกิดจากชุดปัจจัยทางด้านชีวสังคมและทางปรับทออก แล้วไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ และยังพบว่า

ค่าน้ำหนักเบต้าในการทำนายการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง ด้านการมีบทบาทในชุมชน ด้านการประท้วง และด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งเดิมไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กลับมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อวิเคราะห์โดยหักความแปรปรวนของชุดตัวแปรด้านชีวสังคมและด้านปริบทออก นอกจากนี้ยังพบว่า ความสำนึกทางการเมืองมีนัยสำคัญทางสถิติในการทำนายคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ปัจจัยทางจิตวิสัยด้านความไว้วางใจทางการเมืองไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในการทำนายการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งแตกต่างไปจากผลการวิเคราะห์เดิม ส่วนผลการวิเคราะห์ด้านอื่น ๆ นั้นได้ผลการวิเคราะห์ เช่นเดียวกันกับการวิเคราะห์โดยมิได้หักความแปรปรวนที่เกิดจากชุดตัวแปรในปัจจัยทางชีวสังคมและทางปริบทออก

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อตรวจสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าร้อยละของความผันแปรที่เกิดจากการนำชุดตัวแปรในปัจจัยทางจิตวิสัยไปอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ แล้วพบว่า ชุดตัวแปรในปัจจัยทางจิตวิสัยสามารถนำไปอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ ทุกด้านได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นั่นแสดงว่าเมื่อควบคุมลักษณะทางชีวสังคมและลักษณะทางปริบทแล้ว นักศึกษาที่มีลักษณะทางจิตวิสัยดีกว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีลักษณะทางจิตวิสัยด้อยกว่า ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 6

2.4.4 สรุปการเปรียบเทียบผลการตรวจสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของบทบาทของตัวแปรในปัจจัยทั้ง 3 ด้านที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ

จากรายละเอียดการประมวลสรุปเปรียบเทียบผลการตรวจสอบบทบาทของตัวแปรในปัจจัยทั้ง 3 ด้านที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ ด้วยวิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ภายใน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวจำแนกตามลักษณะของตัวแปร (เฉพาะในชุดปัจจัยทางชีวสังคม) การวิเคราะห์น้ำหนักเบต้าจำแนกตามปัจจัยแต่ละด้าน และการวิเคราะห์น้ำหนักเบต้าในแต่ละปัจจัยเมื่อหักความแปรปรวนอีกสองกลุ่มที่เหลือออก โดยมีรายละเอียดสรุปปรากฏในตาราง 24 ผลการศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์ทั้ง 4 วิธีดังกล่าวพบว่า โดยส่วนรวมแล้วผลการวิเคราะห์มีความสอดคล้องกันทั้งในแง่การศึกษาค่าน้ำหนักเบต้าหรือบทบาทของตัวแปร

ในแต่ละปัจจัย ตลอดจนในแง่ของการนำตัวแปรในแต่ละปัจจัยไปอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมือง ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างของผลการวิเคราะห์อันเนื่องจากข้อตกลงเบื้องต้นของวิธีการวิเคราะห์แต่ละวิธีอยู่บ้าง แต่ความสอดคล้องของข้อค้นพบดังกล่าวนี้ก็พอเป็นเครื่องยืนยันให้เห็นถึงความแม่นยำ (precision) ของผลการศึกษาครั้งนี้ ข้อค้นพบจากตารางดังกล่าวพอจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้ คือ

1. เมื่อพิจารณาบทบาทของตัวแปรในปัจจัยต่าง ๆ จำแนกข้อสรุปได้ดังนี้

1.1 บทบาทของตัวแปรในปัจจัยทางชีวสังคมที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ พบว่า ตัวแปรด้านภูมิลำเนาเป็นตัวแปรที่มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ ทุกด้าน และมีบทบาทสูงกว่าตัวแปรอื่น ๆ โดยนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัด จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร สำหรับตัวแปรที่มีบทบาทรองลงไปที่มีคุณค่าต่อการพิจารณาก็คือ ตัวแปรด้านเพศ ซึ่งพบความสอดคล้องของการศึกษาบทบาทด้วยวิธีการวิเคราะห์ที่ต่างกันและต่างก็มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองเท่านั้น โดยนักศึกษาเพศชายจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง

ส่วนตัวแปรนอกจากนี้ อันได้แก่ ตัวแปรด้านอายุ สถาบันการศึกษา สาขาวิชา ประเภทของสถาบันการศึกษา ขนาดของสถาบันการศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง จำนวนปีที่ใช้ในการศึกษาของผู้ปกครองและรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลภายในครอบครัวของนักศึกษานั้นมีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญเฉพาะในเพียงบางด้านเท่านั้น กล่าวคือ

1. ผู้ที่มีอายุมากกว่า 21 ปี จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 21 ปี ส่วนผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 21 ปี จะมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองและด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองมากกว่านักศึกษาที่มีอายุมากกว่า 21 ปี

2. นักศึกษาที่อยู่ในสถาบันการศึกษาต่างกันจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ แตกต่างกันกล่าวคือ สภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศภายในรวมทั้งโอกาสตามความชำนาญพิเศษของสาขาวิชาของสถาบันการศึกษามาเป็นปัจจัยเสริมในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา ทั้งนี้

หากพิจารณาระหว่างประเภทสถาบันการศึกษาของรัฐและของเอกชนโดยภาพรวมแล้ว เกือบจะไม่พบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างประเภทของสถาบันการศึกษาเลย และหากพิจารณาด้านขนาดของสถาบันการศึกษาแล้วพบว่า นักศึกษาในสถาบันการศึกษาขนาดเล็กจะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่เรียนในสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่ในแทบทุกด้าน ยกเว้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงและการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง แต่ทั้งนี้ยังต้องขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมรวมทั้งโอกาสตามความชำนาญพิเศษของสาขาวิชาภายในสถาบันการศึกษานั้นอีกด้วย

3. นักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชามนุษยศาสตร์จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองและการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาในสาขาวิชาอื่น ๆ และนักศึกษาสาขาวิชาศึกษาศาสตร์จะมีส่วนร่วมทางการเมืองในเกือบทุกด้านต่ำกว่านักศึกษาสาขาวิชาอื่นยกเว้นด้านการมีบทบาทในชุมชน อย่างไรก็ตามหากพิจารณาโดยทั่วไปแล้วแทบจะไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างนักศึกษาต่างสาขาวิชาในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

4. นักศึกษาที่มีผู้ปกครองประกอบธุรกิจส่วนตัวจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง การเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองและคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพอื่น

5. ในด้านระดับการศึกษาของผู้ปกครองและรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลภายในครอบครัวของนักศึกษานั้นแทบจะไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างนักศึกษาที่ผู้ปกครองมีการศึกษาต่างระดับและนักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลภายในครอบครัวในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเลย

1.2 บทบาทของตัวแปรในปัจจัยทางปริบท พบว่า ตัวแปรที่มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณค่าต่อการพิจารณา คือ ตัวแปรด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรและด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชน โดยบทบาทดังกล่าวเด่นชัดมาก ในขณะที่ตัวแปรด้านบรรยากาศภายในชั้นเรียนมีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยมาก กล่าวคือ นักศึกษาที่เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรมากจะมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุก ๆ ด้านสูงกว่านักศึกษา

ที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรน้อยกว่า และนักศึกษาที่เปิดรับสื่อสารมวลชนมากกว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเกือบทุกด้าน (ยกเว้นด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง) สูงกว่านักศึกษาที่เปิดรับสื่อสารมวลชนน้อยกว่า ส่วนนักศึกษาที่อยู่ในบรรยากาศภายในชั้นเรียนแบบเปิดจะมีส่วนร่วมทางการเมืองเพียงในด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองมากกว่านักศึกษาที่อยู่ในบรรยากาศภายในชั้นเรียนแบบปิด

1.3 บทบาทของตัวแปรในปัจจัยทางจิตวิสัยพบว่า มีความสอดคล้องกันของการศึกษาโดยวิธีการวิเคราะห์ต่าง ๆ พอประมวลได้ว่า ตัวแปรด้านสารสนเทศทางการเมืองและตัวแปรด้านความสำนึกทางการเมืองมีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างเด่นชัด โดยที่ตัวแปรด้านความไว้วางใจทางการเมืองและตัวแปรด้านความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองมีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยมาก กล่าวคือนักศึกษาที่มีสารสนเทศทางการเมืองอยู่ในระดับสูงจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ เกือบทุกด้านมากกว่านักศึกษาที่มีสารสนเทศทางการเมืองระดับต่ำกว่า และนักศึกษาที่มีความสำนึกทางการเมืองสูงกว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองมากกว่านักศึกษาที่มีความสำนึกทางการเมืองต่ำกว่า แต่นักศึกษาที่มีความสำนึกทางการเมืองต่ำกว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง ด้านการมีบทบาทในชุมชนด้านการประท้วงและด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองมากกว่า

สำหรับตัวแปรด้านความไว้วางใจทางการเมืองและความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองนั้น พบว่า นักศึกษาที่มีความรู้สึกไว้วางใจทางการเมืองและความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กล่าวโดยสรุปแล้ว ตัวแปรในปัจจัยต่าง ๆ ที่มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เด่นชัดมากประกอบด้วย ตัวแปรด้านเพศ ด้านภูมิลำเนา ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชน ด้านสารสนเทศทางการเมือง และด้านความสำนึกทางการเมือง

2. เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ พบว่า มีความสอดคล้องของการศึกษาโดยวิธีการวิเคราะห์ที่ต่างกัน โดยจำแนกข้อค้นพบได้ดังนี้ คือ

ตาราง 23 การเปรียบเทียบผลการตรวจสอบนัยสำคัญของบทบาทของตัวแปรในปัจจัยทั้ง 3 ด้านที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ของสหสัมพันธ์ภายใน (r_α) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวจำแนกตามลักษณะของตัวแปร (Δ) การวิเคราะห์น้ำหนักเบต้าจำแนกตามปัจจัยแต่ละด้าน (β_α) การวิเคราะห์น้ำหนักเบต้าในแต่ละปัจจัยเมื่อมีการหักการมแปรปรวนอีกสองกลุ่มที่เหลือ (*)

ตัวแปร		เลือกตั้ง	หาเสียง	ชุมชน	ประท้วง	ฝ่ายรับ	ฝ่ายส่ง	คะแนนรวม
ปัจจัยทางชีวสังคม	เพศ			ΔΔ r.01	ΔΔ * r.01; β.01	ΔΔ ** r.01; β.01	ΔΔ * r.05; β.01	ΔΔ r.01; β.01
	อายุ	ΔΔ ** r.01; β.01	Δ				Δ	
	สถาบัน	Δ	ΔΔ ** -r.05	ΔΔ	ΔΔ ** -r.05	ΔΔ	ΔΔ **	ΔΔ **
	สาขา		Δ				ΔΔ	
	ประเภท		Δ					
	ขนาด	-r.05	ΔΔ -r.05	ΔΔ -r.01	ΔΔ	-r.05	ΔΔ	
	ภูมิลำเนา	*	Δ * -β.01	ΔΔ ** -r.01;-β.01	Δ -β.05	ΔΔ ** -r.01;-β.01	ΔΔ * -β.01	ΔΔ * -r.05; -β.01
	อาชีพ		ΔΔ -r.05				ΔΔ -r.05	Δ *
	การศึกษา		Δ			*		
	รายได้					Δ		
ปัจจัยทางปริบท	บรรยากาศ						-** r.05; β01	-**
	กิจกรรม	-** r.01; β.01	-** r.01; β.01	-** r.01; β.01	-** r.01; β.01	-** r.01; β.01	-** r.01; β.01	-** r.01; β.01
	สื่อมวลชน	-** r.01; β.01		-** r.01; β.01	-** r.01; β.01	-** r.01; β.01	-** r.01; β.01	-** r.01; β.01
ปัจจัยทางจิตวิสัย	สารสนเทศ	r.01; β.01	*	**	*	r.01; β.01	*	* r.01; β.01
	สำนึก	-** r.01; β.01	** -r.01; -β.01	**	** -r.01; -β.01	r.01; β.01	** -r.01; -β01	*
	ไว้วางใจ		-** r.05; β.01	β.01				
	สมรรถนะ	r.01				-* r.01; β.01		

2.1 ในด้านการเลือกตั้งนั้น ตัวแปรที่นำมาอธิบายได้ดีประกอบไปด้วยตัวแปรด้านอายุ ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชน ด้านสารสนเทศทางการเมือง และด้านความสำนึกทางการเมือง

2.2 ในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองพบว่า ตัวแปรที่นำมาอธิบายได้ดีประกอบไปด้วยตัวแปรด้านสถาบันการศึกษา ด้านภูมิลำเนา ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านความสำนึกทางการเมือง และด้านความไว้วางใจทางการเมือง

2.3 ในด้านการมีบทบาทในชุมชนพบว่า ตัวแปรที่นำมาอธิบายได้ดีประกอบด้วยตัวแปรด้านภูมิลำเนา ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรและด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชน

2.4 ในด้านการประท้วงพบว่า ตัวแปรที่นำมาอธิบายได้ดีประกอบด้วยตัวแปรด้านเพศ ด้านสถาบันการศึกษา ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชน และด้านความสำนึกทางการเมือง

2.5 ในด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองพบว่า ตัวแปรที่นำมาอธิบายได้ดีประกอบด้วยตัวแปรด้านเพศ ด้านภูมิลำเนา ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชน ด้านสารสนเทศทางการเมือง ด้านความสำนึกทางการเมือง และด้านความรู้สึกมีส่วนร่วมทางการเมือง

2.6 ในด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองพบว่า ตัวแปรที่นำมาอธิบายได้ดีประกอบด้วยตัวแปรด้านเพศ ด้านภูมิลำเนา ด้านบรรยากาศภายในชั้นเรียน ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชน และด้านความสำนึกทางการเมือง

2.7 ในด้านคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองพบว่า ตัวแปรที่นำมาอธิบายได้ดีประกอบด้วยตัวแปรด้านเพศ ด้านภูมิลำเนา ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชนและด้านสารสนเทศทางการเมือง

3. เมื่อพิจารณาความสามารถในการอธิบายความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุดตัวแปรในปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย จากการตรวจสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าร้อยละของความผันแปรที่เกิดจากการนำ

ชุดตัวแปรจำแนกตามปัจจัยแต่ละด้าน และค่าร้อยละของความผันแปรที่เกิดจากการนำชุดตัวแปรในแต่ละปัจจัยเมื่อหักความแปรปรวนอีกสองปัจจัยที่เหลือออกพบว่า "นักศึกษาที่มีลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัยที่ดีกว่า จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัยด้อยกว่า"

2.5 <u>การวิเคราะห์หาความสามารถในการอธิบายความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุดตัวแปรที่เป็นปัจจัยด้านชีวสังคม ด้านปริบท และด้านจิตวิสัย</u>

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ได้จำแนกออกเป็น 2 แนวทาง คือ จำแนกตามตัวแปรที่เป็นปัจจัยแต่ละด้าน และจำแนกตามตัวแปรแต่ละด้านเมื่อมีการควบคุมตัวแปรอีก 2 ด้าน ผลการวิเคราะห์ปรากฏรายละเอียดในตาราง 24 และตาราง 25 ซึ่งสรุปผลได้ดังต่อไปนี้ คือ

2.5.1 เมื่อจำแนกตามตัวแปรที่เป็นปัจจัยแต่ละด้าน พบว่า ชุดตัวแปรที่เป็นปัจจัยด้านชีวสังคมสามารถอธิบายความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเรียงลำดับความสำคัญในการอธิบายจากสูงไปหาต่ำ ดังนี้ คือ อันดับสูงสุด ได้แก่ ความสามารถอธิบายทางด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง รองลงไปได้แก่ ด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง การเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง การมีบทบาทในชุมชน และทางด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตามลำดับ สำหรับชุดตัวแปรที่เป็นปัจจัยด้านปริบทสามารถอธิบายการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การมีบทบาทในชุมชน การประท้วง การเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง และการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง โดยมีลำดับการอธิบายจากสูงไปหาต่ำตามลำดับ ส่วนชุดตัวแปรที่เป็นปัจจัยด้านจิตวิสัย สามารถอธิบาย การเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง การเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง การประท้วง และการมีบทบาทในชุมชน โดยมีลำดับการอธิบายจากสูงไปหาต่ำตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจำนวนร้อยละที่ชุดตัวแปรที่เป็นปัจจัยด้านต่าง ๆ อธิบายความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว พบว่า ชุดตัวแปรทางด้านปริบทสามารถอธิบายความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้สูงกว่าชุดตัวแปรทางด้าน

ชีวสังคม และชุดตัวแปรทางด้านจิตวิสัย และถ้าเปรียบเทียบระหว่างสองชุดหลังพบว่า ชุดตัวแปรทางด้านชีวสังคมอธิบายความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้สูงกว่าชุดตัวแปรทางด้านจิตวิสัย

เป็นที่น่าสังเกตว่า ถึงแม้ความสามารถในการอธิบายความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุดตัวแปรทั้งสามด้านแตกต่างกันทั้งในภาพรวมหรือลำดับความสำคัญในการอธิบายในแต่ละระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองก็ตาม แต่ตัวแปรทั้งสามชุดต่างก็อธิบายด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองอยู่ในระดับสูงสุดทั้งสามชุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในหัวข้อนี้เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า ชุดตัวแปรทางด้านปริบทมีบทบาทในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าชุดตัวแปรทางด้านชีวสังคมและด้านจิตวิสัย และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองเป็นระดับที่ถูกกระทบจากชุดของตัวแปรทั้งสามสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับระดับทางด้านอื่น ๆ

2.5.2 ความสามารถในการอธิบายความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตัวแปรแต่ละด้านเมื่อมีการควบคุมตัวแปรอีก 2 ด้าน

จากการพิจารณาค่า Unique Variance ของชุดตัวแปรแต่ละด้านโดยอาศัยผลการวิเคราะห์ด้วยวิธี Commonality Analysis พบว่า ความสามารถในการอธิบายความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตัวแปรแต่ละด้านโดยภาพรวมแล้วสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ตามหัวข้อ 2.3.1 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่ว่า ชุดตัวแปรทางด้านปริบทมีบทบาทในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าชุดตัวแปรทางด้านชีวสังคมและด้านจิตวิสัย ข้อค้นพบนี้เป็นเครื่องยืนยันถึงบทบาทของชุดตัวแปรในปัจจัยด้านปริบทที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ตามหัวข้อ 2.2 ด้วยเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตที่น่าสนใจดังนี้ คือ ประการที่หนึ่ง ลำดับความสำคัญในการอธิบายระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตัวแปรแต่ละชุดแตกต่างไปจากผลการวิเคราะห์ตามหัวข้อ 2.5.1 ประการที่สอง จำนวนร้อยละที่ชุดตัวแปรด้านต่าง ๆ อธิบายความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีค่าเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างเห็นชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุด

ของตัวแปรด้านจิตวิสัยที่มีการเปลี่ยนแปลงค่าในปริมาณค่อนข้างมากทั้งในทางบวกและทางลบ อาทิเช่น การอธิบายด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ลดลงจากร้อยละ 7.2 เหลือเพียง 1.3 เป็นต้น ที่สำคัญเมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงค่าร้อยละของการอธิบายของชุดตัวแปรทั้งสามประกอบกัน พบว่าในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งค่าร้อยละของการอธิบายลดลงทั้งสามชุด ในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง ค่าร้อยละของการอธิบายเกือบไม่มีการเปลี่ยนแปลงในชุดตัวแปรชีวสังคม แต่มีค่าเพิ่มขึ้นในชุดตัวแปรปริบทและจิตวิสัยเช่นเดียวกับในด้านการมีบทบาทในชุมชน ส่วนในด้านการประท้วงนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลงในชุดตัวแปรชีวสังคม แต่มีการเพิ่มในด้านจิตวิสัยโดยมีการลดในด้านปริบท ในด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองนั้นค่าร้อยละของการอธิบายลดลงทั้งสามชุดและลดลงในปริมาณที่มาก สำหรับในด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองนั้นปรากฏว่ามีการลดในด้านชีวสังคมโดยไปเพิ่มในปริบทและด้านจิตวิสัยในปริมาณที่มาก

2.5.3 การวิเคราะห์น้ำหนักความสำคัญของกลุ่มตัวแปรที่ใช้ในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้านเมื่อหักความแปรปรวนที่เกิดจากชุดตัวแปรอีกสองกลุ่มออก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดปรากฏในตาราง 25 พบว่า ความสามารถในการอธิบายความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตัวแปรแต่ละด้านมีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ตามหัวข้อ 2.5.2 ทั้งในแง่ของลำดับความสำคัญในการอธิบายระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตัวแปรแต่ละชุด ตลอดจนค่าร้อยละของการอธิบาย

ผลการวิเคราะห์ตามหัวข้อ 2.5.1, 2.5.2 และ 2.5.3 ชี้ให้เห็นว่า ในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ชุดตัวแปรด้านปริบทมีส่วนในการอธิบายสูงกว่าเมื่อเทียบกับชุดตัวแปรด้านชีวสังคมและด้านจิตวิสัย และเมื่อนำชุดตัวแปรทั้งสามด้านมาประกอบกันในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้วชุดตัวแปรปริบทก็ยังมีบทบาทในการอธิบายสูงกว่าชุดตัวแปรด้านอื่น โดยชุดตัวแปรด้านชีวสังคมและด้านจิตวิสัยเป็นตัวเสริมในการอธิบาย ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวนี้เห็นเด่นชัดเมื่อพิจารณาจากจำนวนร้อยละที่ตัวแปรสองชุดร่วมกันอธิบาย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาการวิจัยดังได้กล่าวมาแล้วนั้นสรุปได้ว่าเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ทั้งหมด

ตาราง 24 การเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของความแปรปรวนในตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ เมื่อใช้ตัวแปรทำนายต่างกันทั้งสามชุด

ตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมือง	จำนวนร้อยละที่ตัวแปร			จำนวนร้อยละร่วมที่ตัวแปร				UNIQUE VARIANCE			COMMON VARIANCE
	ฐานะทางสังคมและอาชีพ	ปริมาณรายได้	สถิติการศึกษา	ฐานะทางสังคมและปริมาณรายได้	ฐานะทางสังคมและสถิติการศึกษา	ปริมาณรายได้และสถิติการศึกษา	จำนวนร้อยละร่วมที่ตัวแปรทั้งสามกลุ่มอธิบายได้	ของตัวแปรฐานะทางสังคม	ของตัวแปรปริมาณรายได้	ของตัวแปรสถิติการศึกษา	ของทั้งสามกลุ่มตัวแปร
YY_1	5.1	19.4	7.2	24.3	12.3	20.9	25.6	4.7	13.3	1.3	-0.2
YY_2	6.9	3.6	4.0	11.4	9.7	9.9	16.7	6.8	7.0	5.3	0.2
YY_3	5.8	12.2	1.3	18.2	6.9	15.4	21.1	5.7	14.2	2.9	-0.1
YY_4	6.0	7.8	2.5	13.8	8.1	12.8	18.9	6.1	10.8	5.1	0.5
YY_5	7.8	26.3	8.8	31.3	15.9	27.6	32.4	4.8	16.5	1.1	0.5
YY_6	7.1	5.3	3.3	11.9	9.3	12.2	17.9	5.7	8.6	6.0	0.2
SUM Y	6.1	26.8	2.7	32.2	8.6	28.6	33.9	5.3	25.3	1.7	0.2

ตาราง 25 น้ำหนักความสำคัญของกลุ่มตัวแปรที่ใช้ในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน เมื่อหักความแปรปรวนที่เกิดจากชุดตัวแปรอีกสองกลุ่มออก

การมีส่วนร่วมทางการเมือง		กลุ่มของตัวแปรที่ใช้ในการอธิบาย		
		กลุ่มตัวแปรทางชีวสังคม	กลุ่มตัวแปรทางปริบท	กลุ่มตัวแปรทางจิตวิสัย
เลือกตั้ง	R	.18178	.34794	.13705
	R^2	.03304	.12106	.01878
หาเสียง	R	.18228	.21807	.24547
	R^2	.03323	.04755	.06025
ชุมชน	R	.11645	.31632	.17563
	R^2	.01356	.10006	.03085
ประท้วง	R	.19301	.29989	.21514
	R^2	.03725	.08993	.04629
ฝ่ายรับ	R	.19875	.40118	.13297
	R^2	.03950	.16095	.01768
ฝ่ายส่ง	R	.18892	.24816	.25329
	R^2	.03569	.06158	.06416
คะแนนรวม	R	.18042	.44767	.14016
	R^2	.03255	.20041	.01965

2.6 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคัล

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีลักษณะเป็นตัวแปรซับซ้อนที่มีองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรย่อยต่าง ๆ ในชุดของปัจจัยทางชีวสังคม ปัจจัยทางปริบทและปัจจัยทางจิตวิสัย พบว่า ตัวแปรย่อยแต่ละตัวในปัจจัยทั้งสามมีลักษณะเป็นอิสระแก่กันและกัน จึงทำการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคัลต่อไปเพื่อให้ภาพของการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยชุดของตัวแปรย่อย ในปัจจัยทั้งสามได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคัลพบว่ามีค่าสหสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญสามารถสร้างเป็นสมการในการทำนายได้ 5 สมการ คือ สมการแรกมีค่าสหสัมพันธ์เป็น .618 และสมการ 2, 3, 4 และ 5 มีค่าสหสัมพันธ์เป็น .472, .353, .256 และ .212 ตามลำดับ ซึ่งค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคัลในสมการแรกมีความเข้มของความสัมพันธ์สูงกว่าค่าสหสัมพันธ์พหุคูณที่ได้กล่าวมาแล้ว (ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรย่อยทั้งหมดในปัจจัยทั้งสามกับคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าเป็น .582) โดยลักษณะของผลการวิเคราะห์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าแม้ว่าตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีลักษณะเป็นตัวแปรที่ไม่ใช่ตัวแปรมิติเดียว แต่การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณก็ให้ผลแตกต่างจากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคัลไม่มากนัก และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคัลจะใช้ได้ดีกว่าการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณเพียงสมการเดียว ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรแต่ละตัวในการทำนายโดยการใช้สหสัมพันธ์คาโนนิคัลสำหรับสมการดังกล่าว ต่อไปนี้

ตาราง 26 ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรแต่ละตัวในชุดตัวแปรทางชีวสังคม ทางปริบท และทางจิตวิสัยในการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคัล

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์
เพศ	-0.05870
อายุ	-0.12821
สถานภาพ	0.01840
สาขา	-0.16624
ภูมิลำเนา	0.09518
อุปนิสัย	0.07029
การศึกษา	0.10507
รายได้	-0.07356
บรรยากาศ	-0.02704
กิจกรรม	-0.67197
สื่อมวลชน	-0.48362
สารสนเทศ	0.03893
สำนึก	-0.09712
ไว้วางใจ	-0.00576
สมรรถนะ	-0.11327

ตาราง 27 ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้านในการวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคัล

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์
เลือกตั้ง	-0.42217
หาเสียง	0.14207
ชุมชน	-0.22784
ประท้วง	-0.14640
ฝ่ายรับ	-0.60295
ฝ่ายส่ง	-0.01375

บทที่ 5

การศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษ

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะรายงานข้อมูลเกี่ยวกับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีคะแนนรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงเป็นพิเศษ จำนวน 8 คน และมีคะแนนรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำเป็นพิเศษ จำนวน 8 คน จากจำนวนแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้รับคืน 765 ฉบับ ผู้วิจัยใช้คะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกนักศึกษาที่มีคะแนนสูงและต่ำเป็นพิเศษ โดยไม่คำนึงถึงคะแนนย่อยของการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 6 ด้าน นักศึกษาที่ผู้วิจัยคัดเลือกมาศึกษาเป็นกรณีพิเศษได้แก่ ผู้ตอบแบบสอบถามหมายเลข 104, 114, 136, 158, 221, 263, 366, 444, 446, 451, 461, 542, 552, 669, 718 และ 726 การศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษในบทนี้ทำขึ้นเพื่อเปรียบเทียบดูว่า ข้อมูลนี้สอดคล้องหรือเสริมผลการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งใช้การวิเคราะห์ทางสถิติเพียงไร โดยที่การวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งใช้สถิติพิจารณาเฉพาะค่าเฉลี่ยและความแปรปรวนของข้อมูลเท่านั้น การศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษจึงเป็นการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมและผลจากการรายงานข้อมูลเฉพาะกรณีพิเศษนี้ทำให้ทราบข้อมูลเชิงคุณภาพนอกเหนือไปจากที่ได้เสนอไว้แล้ว ข้อมูลโดยสรุปของนักศึกษาทั้ง 16 คนนี้ ผู้วิจัยนำเสนอไว้ในตาราง 12 - 13 ภาคผนวก ข. ส่วนการเสนอรายงานผลการศึกษาวิเคราะห์ในบทนี้ ผู้วิจัยเสนอในรูปรายงานเปรียบเทียบกลุ่มกรณีพิเศษกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยทางสถิติ และผลการวิจัยที่ได้รายงานไว้ในตอนต้นของปริญญานิพนธ์

ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 4 ตอนที่ว่าด้วยสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 6 ด้านกับคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองปรากฏว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ถ้าผลการวิเคราะห์นี้เป็นจริงทุกกรณีรวมทั้งกรณีพิเศษนี้ด้วย นักศึกษาที่มีคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงควรจะมีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 6 ด้านในระดับสูงด้วย

ในทำนองเดียวกันคนที่มีคะแนนรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ ควรจะมีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 6 ด้านในระดับต่ำด้วย

เมื่อพิจารณานักศึกษาเฉพาะกรณีพิเศษที่มีคะแนนรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุด จำนวน 8 คนพบว่า นักศึกษาทั้ง 8 คนมีกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองในรูปของการติดตามข่าวสารจากสื่อสารมวลชน ติดตามฟังคำปราศรัยหาเสียง เข้าร่วมฟังการประชุม กลุ่มการเมืองและการสนทนาทางการเมืองกับผู้อื่นในระดับสูง เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการมีบทบาทในชุมชนปรากฏว่านักศึกษา 7 คนในจำนวน 8 คนที่มีบทบาทในชุมชนสูงทั้งในรูปการเป็นสมาชิก การตั้งกลุ่มทำงาน การมีส่วนร่วมในการทำงานรวมทั้งการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาชุมชน ยกเว้นนักศึกษาหมายเลข 718 ซึ่งเป็นนักศึกษาคนเดียวที่มีบทบาทในชุมชนต่ำกว่านักศึกษาคนอื่นในกลุ่มนี้ อาจจะเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจสังคมไม่เอื้ออำนวย เพราะครอบครัวของนักศึกษาผู้นี้มีรายได้เฉลี่ย 1,000 บาทต่อเดือนในขณะที่นักศึกษาอีก 7 คน มีรายได้ของครอบครัวตั้งแต่ 1,500 บาทขึ้นไป การที่รายได้ของครอบครัวต่ำอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาผู้นี้ต้องทำงานหารายได้เพิ่มขึ้นและมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาชุมชนน้อยลงก็เป็นได้ นอกจากนั้นยังมีข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ นักศึกษาผู้นี้ได้รายงานว่าตนมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง มีส่วนทำงานให้พรรคการเมือง รวมทั้งการรณรงค์หาเสียงด้วย ดังนั้นอาจเป็นไปได้ที่ว่าการหารายได้เพิ่มขึ้นของนักศึกษาผู้นี้เป็นการไปทำงานเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง ซึ่งสนองความสนใจทางการเมืองของตนและสนองความต้องการในการหารายได้อีกทางหนึ่งด้วย

ในด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองของนักศึกษาทั้ง 8 คน ปรากฏว่าอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ยกเว้นนักศึกษาหมายเลข 669 ซึ่งเป็นนักศึกษาเพศหญิง มีกิจกรรมการเขียนบทความ จดหมายลิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่และมีการส่งข่าวสาร สนับสนุน แสดงความคิดเห็น แสดงข้อเรียกร้องกับกลุ่มการเมืองหรือนักการเมืองสูงที่สุด นักศึกษาผู้นี้ศึกษาในวิทยาลัยเอกชนขนาดเล็ก สาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า นักศึกษาผู้นี้ทำงานหารายได้พิเศษเป็นผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์และได้มีกิจกรรมดังกล่าวจริง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการประท้วง อันประกอบด้วยการแสดงออกเพื่อประท้วงความไม่เป็นธรรมของสังคม การปฏิบัติงานที่ไม่ถูกต้องของรัฐบาล กฎหมายระเบียบข้อบังคับที่ไม่ยุติธรรมหรือการใช้กฎหมายนั้น ปรากฏว่า นักศึกษา 4 คนจากจำนวน 8 คน แสดงเจตจำนงในการประท้วงอย่างแข็งขัน นักศึกษาทั้ง 4 คนนี้ประกอบด้วยนักศึกษาเพศหญิงจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐขนาดเล็ก สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ จำนวน 2 คน เพศชายจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐขนาดเล็ก สาขาวิชามนุษยศาสตร์ 1 คน และนักศึกษาชายจากสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนขนาดเล็ก สาขาวิชาสังคมศาสตร์ 1 คน ส่วนนักศึกษาอีก 4 คนที่ไม่แสดงออกถึงการประท้วงนั้นเป็นนักศึกษาเพศหญิงจากวิทยาลัยเอกชนขนาดใหญ่ สาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ 2 คน นักศึกษาเพศชายจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐขนาดใหญ่ สาขาวิทยาศาสตร์ 1 คน และนักศึกษาเพศชายจากสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนขนาดเล็ก สาขาสังคมศาสตร์ 1 คน แสดงให้เห็นว่า สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน ขนาดใหญ่มีความตื่นตัวที่จะแสดงออกในการประท้วงในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมภายในสถาบันการศึกษาเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางด้านนี้ด้วย

เมื่อพิจารณากลุ่มนิสิต 8 คนที่มีคะแนนรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำเป็นพิเศษ ปรากฏว่ามีกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง การมีบทบาทในชุมชน การเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองและการประท้วงในระดับต่ำสุด มีกิจกรรมด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองบ้างเล็กน้อย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่นักศึกษากระทำมากที่สุด สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เวอร์บ้า และ นาย (Verba and Nie. 1972) อย่างไรก็ตามผลการศึกษาวิเคราะห์กรณีพิเศษ แสดงให้เห็นชัดว่า นักศึกษาที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ว่าสูงหรือต่ำจะมีกิจกรรมทั้ง 2 ด้าน คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง ส่วนนักศึกษาที่มีเจตน์จำนงค์ในการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองสูง จะมีกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงใน 4 ด้าน คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การมีบทบาทในชุมชน การประท้วงและการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง มีนักศึกษาบางคนเท่านั้นที่มีบทบาทในการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองและการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองสูงเป็นกรณีพิเศษ ข้อค้นพบนี้

ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา ควรศึกษาครอบคลุมอย่างน้อย 4 ด้าน คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การมีบทบาทในชุมชน การประท้วงและการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง ส่วนกิจกรรมอีก 2 ด้านมีความสำคัญระดับรองสำหรับนักศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา

<u>ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองจำแนกตามตัวแปรย่อยด้านต่าง ๆ ในปัจจัยทางชีวสังคม</u>

จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวจำแนกตามลักษณะของตัวแปรในบทที่ 4 นักศึกษาที่มีลักษณะทางชีวสังคมอันได้แก่ เพศ สถาบันการศึกษา ภูมิลำเนา อาชีพของผู้ปกครอง แตกต่างกัน จะมีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน กล่าวคือ นักศึกษาเพศชาย มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดและผู้ปกครองประกอบธุรกิจส่วนตัว มีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ส่วนนักศึกษาเพศหญิง มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานครและผู้ปกครองไม่ได้ประกอบธุรกิจส่วนตัวมีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ ส่วนลักษณะทางชีวสังคมด้านอายุ ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง สาขาวิชาที่เรียน ประเภทและขนาดของสถาบันการศึกษา และรายได้เฉลี่ยของครอบครัวที่แตกต่างกันไม่ทำให้คะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันแต่อย่างใด

ข้อมูลจากการศึกษาเฉพาะกรณีพิเศษของนักศึกษาที่มีคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุด จำนวน 8 คนพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษมิได้เป็นไปตามผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติทั้งหมด กล่าวคือ ในกลุ่มนักศึกษาที่มีความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุดทั้ง 8 คนนี้ เป็นนักศึกษาชาย 4 คน นักศึกษาหญิง 4 คน ถึงแม้ว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ แสดงว่าโดยเฉลี่ยแล้ว นักศึกษาชายละเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาหญิง แต่มิได้หมายความว่าจะไม่มีนักศึกษาหญิงที่มีความตั้งใจจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง ข้อมูลจากการศึกษาวิเคราะห์กรณีพิเศษชี้ให้เห็นเด่นชัดเจนว่า ยังมีนักศึกษาเพศหญิงที่มีความตั้งใจในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองระดับสูงจำนวนเท่าเทียมกับนักศึกษาเพศชาย

เมื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนักศึกษาที่ได้คะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำสุด จำนวน 8 คน พบว่าให้ผลตรงกันข้ามกับนักศึกษาที่ได้คะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุดเพราะลักษณะทางชีวสังคมด้านเพศเป็นไปตามผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ กล่าวคือ นักศึกษาทั้ง 8 คนเป็นนักศึกษาเพศหญิงทั้งสิ้น

ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ทางสถิติของการวิจัยนี้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเพศและการมีส่วนร่วมทางการเมืองสอดคล้องกับผลการวิจัยที่มีมาแล้วกล่าวคือ โดยทั่วไป เพศชายจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง เนื่องจากขนบธรรมเนียมประเพณีส่วนใหญ่เน้นว่าการเมืองเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับเพศชายผูกพันกับเพศชายมากกว่าเพศหญิง (Almond. 1963; Agger. 1964) แต่การศึกษาวิเคราะห์กรณีพิเศษแสดงให้เห็นชัดว่า นักศึกษาที่มีส่วนร่วมทางการเมืองสูงก็มีเพศหญิงรวมอยู่ด้วย มิใช่มีแต่เพศชาย ส่วนนักศึกษาที่มีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำนั้นพบแต่นักศึกษาเพศหญิง ไม่มีนักศึกษาเพศชายรวมอยู่ด้วยเลย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะส่วนตัวของนักศึกษาและสภาพแวดล้อมภายในสถาบันการศึกษาซึ่งแตกต่างไปจากสังคมภายนอกทำให้นักศึกษาเพศหญิงมีความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น แม้นักศึกษาเพศหญิงส่วนใหญ่จะยังไม่สู้มีบทบาททางการเมืองนักก็ตาม

สำหรับลักษณะทางชีวสังคมด้านภูมิลำเนาของนักศึกษาของนักศึกษา จากการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษนี้พบว่า ในกลุ่มนักศึกษาที่ได้คะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุด 8 คน เป็นนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัด 6 คน และกรุงเทพมหานคร 2 คน ส่วนในกลุ่มนักศึกษาที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำสุด 8 คน เป็นนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร 5 คน และอยู่ต่างจังหวัด 3 คน แสดงว่า โดยทั่วไปแล้วการวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษนี้มีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติที่พบว่า นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัดจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยที่มีมาแล้วกล่าวคือ ชาวชนบทจะมีความกระตือรือล้นทางการเมืองน้อยกว่าคนในเมือง (Berelson. 1954 : Campbell. 1962) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครมักจะใช้เวลาอยู่กับครอบครัวซึ่งอยู่ในกรุงเทพมหานครอยู่แล้ว ในขณะที่นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัดส่วนใหญ่ต้องอาศัยบ้านพักหรือหอพักต่าง ๆ และมีเวลาว่างที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษาที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร นอกจากนั้น จากการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษนี้ก็ไม่ได้พบว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัดจะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่อยู่ใน

กรุงเทพมหานคร หรือนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครจะมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำกว่าผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัดทุกคน ทั้งนี้อาจต้องขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่จะเอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ ด้วย

ในลักษณะทางชีวสังคมด้านอาชีพของผู้ปกครองนั้น จากการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติพบว่า นักศึกษาที่ผู้ปกครองประกอบธุรกิจส่วนตัวหรือประกอบอาชีพอิสระจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง ด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง และด้านคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง สูงกว่านักศึกษาที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพอย่างอื่นนั้น ในการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษทั้งในกลุ่มนักศึกษาที่มีคะแนนการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุดและต่ำสุดได้ข้อค้นพบที่ไม่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ กล่าวคือ ในกลุ่มนักศึกษาที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุด ผู้ปกครองประกอบอาชีพแตกต่างกันไปตั้งแต่ไม่ได้ประกอบอาชีพ จนถึงการทำงานรัฐวิสาหกิจระดับสูง ในขณะที่กลุ่มนักศึกษาที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำสุด มีผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว 5 คน รับราชการทหารชั้นนายพล 1 คน รับราชการพลเรือนระดับ 4 - 6 1 คน และทำงานรัฐวิสาหกิจระดับกลาง 1 คน จะเห็นได้ว่า การวิเคราะห์โดยวิธีนี้ไม่ปรากฏความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้ปกครองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ส่วนลักษณะทางชีวสังคมด้านอายุ ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง สาขาวิชาที่เรียน ประเภทและขนาดของสถาบันการศึกษาและรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลภายในครอบครัวของนักศึกษานั้น ผลการวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษได้ข้อค้นพบที่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ กล่าวคือ ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับลักษณะทางชีวสังคมดังกล่าวในขั้นสูง ถึงแม้ว่าลักษณะของข้อมูลจะบ่งบอกถึงความสัมพันธ์อยู่บ้างเล็กน้อย เช่น ในด้านอายุ ลักษณะของข้อมูล ชี้ให้เห็นว่าผู้ที่มีอายุมากกว่ามีแนวโน้ม จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า แต่ก็ไม่ถึงขั้นที่แตกต่างกันถึงขั้นจะระบุความแตกต่างได้อย่างเด่นชัด เช่นเดียวกันกับด้านระดับการศึกษาของผู้ปกครอง นักศึกษาที่รายงานว่าได้เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองระดับสูงสุดมีผู้ปกครองที่จบการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ถึงระดับปริญญาตรี และนักศึกษา

ที่รายงานว่าได้เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองระดับต่ำสุดมีผู้ปกครองที่จบการศึกษาตั้งแต่ระดับต่ำกว่าประถมศึกษาขั้นปีที่ 4 ถึงระดับปริญญาโท กล่าวคือ ระดับการศึกษาของผู้ปกครองไม่ได้ทำให้นักศึกษาเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

สำหรับลักษณะทางชีวสังคมด้านสาขาวิชาที่เรียนพบว่า ถึงแม้นักศึกษาในกลุ่มผู้มีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุดจะประกอบด้วยนักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาทางวิทยาศาสตร์ 3 คน สาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ 4 คน และสาขาวิชาทางมนุษยศาสตร์ 1 คน แต่ในกลุ่มนักศึกษาที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำสุดก็ประกอบด้วยนักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาทางวิทยาศาสตร์ 3 คน สังคมศาสตร์ 2 คน มนุษยศาสตร์ 2 คน และศึกษาศาสตร์ 1 คน ข้อข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติ กล่าวคือ ไม่พบความสัมพันธ์จนถึงขั้นก่อให้เกิดความแตกต่างของนักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาต่างกันจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม มีข้อที่น่าสังเกตว่า นักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาทางศึกษาศาสตร์ 1 คนนั้นเป็นบุคคลที่อยู่ในกลุ่มที่มีคะแนนรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับต่ำสุดแต่ไม่ปรากฏในกลุ่มที่มีคะแนนสูงสุด ทั้งนี้หากได้นำข้อค้นพบดังกล่าวไปร่วมพิจารณากับข้อมูลจากการวิเคราะห์ทางสถิติ จะพบว่า มีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ นักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาทางศึกษาศาสตร์มีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยกว่านักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาอื่นเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านการมีบทบาทในชุมชนที่นักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาทางศึกษาศาสตร์มีบทบาทมากที่สุด ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าวน่าจะสอดคล้องกับความเป็นจริง เพราะสาขาวิชาทางศึกษาศาสตร์จะเป็นสาขาวิชาชีพหนึ่งที่ต้องการบุคลากรที่มีบุคลิกลักษณะเป็นปูชนียบุคคลและพร้อมที่จะบริการชุมชน ดังนั้นในกระบวนการถ่ายทอดภายในสถาบันการศึกษาที่มีต่อนักศึกษากลุ่มดังกล่าวจึงอาจกระทำให้นักศึกษาเหล่านั้นมีบทบาทการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ ต่ำ ยกเว้นด้านการมีบทบาทในชุมชน

สำหรับลักษณะทางชีวสังคมด้านสถาบันการศึกษา รวมทั้งประเภทและขนาดของสถาบันการศึกษา จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลกรณีพิเศษและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติมีความสอดคล้องกันในข้อที่ว่า โดยส่วนรวมแล้วนักศึกษาที่ศึกษาทั้งในสถาบันการศึกษาของเอกชน

และของรัฐ ทั้งในสถาบันการศึกษาขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ไม่มีความแตกต่างกันในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง หากมีความแตกต่างกันก็จะขึ้นอยู่กับสถาบันการศึกษาใดสถาบันการศึกษาหนึ่งที่มีสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศเอื้ออำนวยให้นักศึกษาเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉพาะอยู่แล้ว โดยมิได้เกี่ยวข้องกับขนาดหรือประเภทของสถาบันการศึกษา

ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลภายในครอบครัวของนักศึกษาก็เช่นเดียวกันกับลักษณะทางชีวสังคมบางด้านที่ไม่พบความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งโดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษ กล่าวคือ ไม่ว่ารายได้เฉลี่ยต่อบุคคลภายในครอบครัวของนักศึกษาจะสูงหรือต่ำ ก็ไม่ทำให้นักศึกษาเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

กล่าวโดยสรุป ข้อค้นพบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับลักษณะทางชีวสังคมนี้ ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า ลักษณะทางชีวสังคมที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาอย่างเด่นชัดก็คือ เพศและภูมิลำเนาของนักศึกษา ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกันทั้งโดยการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติและการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษ

<u>ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองจำแนกตามตัวแปรย่อยด้านต่าง ๆ ในปัจจัยทางปริบท</u>

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 4 พบว่า ลักษณะทางปริบทที่มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณค่าต่อการพิจารณาก็คือ ลักษณะทางปริบทด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรและด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชน โดยบทบาทดังกล่าวเด่นชัดมาก ในขณะที่ลักษณะทางปริบทด้านบรรยากาศภายในห้องเรียนมีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยมาก

จากการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษนี้พบว่า โดยส่วนรวมแล้วสอดคล้องกับข้อค้นพบจากผลการวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติในบทที่ 4 กล่าวคือ ลักษณะทางปริบทด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรและด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเด่นชัด ในขณะที่ลักษณะทางปริบทด้านบรรยากาศภายในห้องเรียนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยมาก แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในรายละเอียดเป็นรายบุคคลแล้วพบว่า ถึงแม้กลุ่มนักศึกษาที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุดทั้ง 8 คน จะมีคะแนนการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร

สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรของกลุ่มตัวอย่าง แต่นักศึกษาที่มีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำสุดบางคน คือ หมายเลข 114 และหมายเลข 446 ก็มีคะแนนการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งมีคะแนนเท่ากับนักศึกษากลุ่มที่มีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุดหมายเลข 451 ด้วย ซึ่งจากการพิจารณาในรายละเอียดลักษณะทางชีวสังคมและจิตวิสัยทุก ๆ ด้านแล้ว ไม่พบความสัมพันธ์ใด ๆ ที่มีความสำคัญพอจะนำมาอธิบายเป็นสาเหตุของการเข้าร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนักศึกษาทั้งสองรายนี้ได้ ยกเว้นแต่ลักษณะทางปรับทัศน์ด้านบรรยากาศภายในห้องเรียนที่ตนเองประสบมาว่า อยู่ในบรรยากาศแบบเปิดหรือบรรยากาศแบบประชาธิปไตยในระดับสูงกว่านักศึกษาที่มีคะแนนการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำสุดด้วยกัน จากการศึกษากรณีพิเศษนี้ ชี้ให้เห็นว่า ถึงแม้กิจกรรมเสริมหลักสูตรจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาอยู่มาก แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาโดยความเป็นจริงแล้ว ยังคงต้องขึ้นอยู่กับลักษณะหรือปัจจัยทางด้านอื่นอยู่อีกเช่นกัน

ลักษณะทางปรับทัศน์อีกด้านหนึ่งซึ่งได้ข้อค้นพบโดยวิธีการทางสถิติและการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษสอดคล้องกันก็คือ ลักษณะทางปรับทัศน์ด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชนซึ่งพบว่า การเปิดรับสื่อสารมวลชนต่างกันจะเข้ามีส่วนช่วยทางการเมืองต่างกันโดย กลุ่มนักศึกษาที่เปิดรับสื่อสารมวลชนมากกว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่ากลุ่มนักศึกษาที่เปิดรับสื่อสารมวลชนน้อยกว่า ทั้งนี้หากจะมีข้อสังเกตจากการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษนี้อยู่บ้างก็เฉพาะกรณีนักศึกษาที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองกลุ่มสูงสุดหมายเลข 542 อยู่เพียง 1 คนที่มีคะแนนการเปิดรับสื่อสารมวลชนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างอยู่เพียงเล็กน้อย แต่หากพิจารณาจากคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองแล้ว นักศึกษาผู้นี้เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองในระดับสูงมาก ซึ่งอาจแสดงว่า นักศึกษาผู้นี้มีโอกาสได้รับข้อมูล ข่าวสารหรือความรู้ทางการเมืองจากแหล่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่จากการเปิดรับสื่อสารมวลชนเพียงประการเดียวเท่านั้น จึงทำให้เป็นผู้ที่มีคะแนนสารสนเทศทางการเมืองหรือความรู้ในข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับสูงเช่นกัน

ส่วนลักษณะทางปริบทด้านบรรยากาศภายในห้องเรียน ข้อค้นพบโดยวิธีการวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษก็มีความสอดคล้องกับวิธีการทางสถิติเช่นกัน กล่าวคือ ไม่ว่าบรรยากาศภายในห้องเรียนจะเป็นแบบใดก็ไม่ทำให้นักศึกษาเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน ดังจะเห็นได้ว่า นักศึกษาที่รายงานว่า ตนอยู่ในบรรยากาศภายในห้องเรียนแบบเปิดก็อาจเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย หรือนักศึกษาที่รายงานว่า ตนอยู่ในบรรยากาศภายในห้องเรียนแบบปิดก็อาจเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้มาก

กล่าวโดยสรุป ลักษณะทางปริบทที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเด่นชัดทั้งโดยวิธีการวิเคราะห์ทางสถิติและวิธีการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษก็คือ ลักษณะทางปริบทด้านการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการเปิดรับสื่อสารมวลชน แต่ทั้งนี้จากการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษได้บ่งชี้เพิ่มเติมว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษานั้นมิได้ขึ้นอยู่กับลักษณะหรือปัจจัยตัวใดตัวหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ลักษณะจากข้อค้นพบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมดังกล่าวก็มีความสำคัญในกรณีที่เป็นลักษณะสำคัญประเภทหนึ่งที่เอื้อต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง

<u>ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองจำแนกตามตัวแปรย่อยด้านต่าง ๆ ในปัจจัยทางจิตวิสัย</u>

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในบทที่ 4 พบว่า นักศึกษาที่มีสารสนเทศทางการเมืองอยู่ในระดับสูงจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ เกือบทุกด้านมากกว่านักศึกษาที่มีสารสนเทศในระดับต่ำกว่า และนักศึกษาที่มีความสำนึกทางการเมืองสูงกว่าจะเข้ามีส่วนร่วทางการเมืองในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองมากกว่านักศึกษาที่มีความสำนึกทางการเมืองต่ำกว่า แต่นักศึกษาที่มีความสำนึกทางการเมืองต่ำกว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง ด้านการมีบทบาทในชุมชน ด้านการประท้วง และด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองมากกว่า สำหรับนักศึกษาที่มีความรู้สึกไว้วางใจทางการเมืองและความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

ข้อมูลจากการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษของนักศึกษาที่มีคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุดและต่ำสุดมีทั้งที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติดังนี้ คือ ในลักษณะทางจิตวิสัยด้านสารสนเทศทางการเมือง เมื่อศึกษาข้อมูลจากกลุ่มนักศึกษาที่ได้คะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุดจำนวน 8 คน พบว่าให้ผลสอดคล้องกับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ กล่าวคือ นักศึกษาทั้ง 8 คนนี้มีคะแนนด้านสารสนเทศทางการเมืองสูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทุกคน แต่ในกลุ่มนักศึกษาที่ได้คะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำสุดจำนวน 8 คนเช่นกัน พบว่าโดยส่วนใหญ่มีคะแนนด้านสารสนเทศทางการเมืองต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ยกเว้นนักศึกษาหมายเลข 104, 114 และ 136 ซึ่งมีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างอยู่เล็กน้อย จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าลักษณะทางจิตวิสัยด้านสารสนเทศทางการเมืองหรือการมีความรู้ในข้อมูลหรือข่าวสารทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่มาก ถึงแม้จะมีนักศึกษาที่มีสารสนเทศทางการเมืองสูงบางคนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำอยู่บ้าง ก็อาจเนื่องมาจากลักษณะอย่างอื่นที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเด่นชัดมากกว่า เช่น เพศของนักศึกษา เป็นต้น และจากการศึกษากรณีพิเศษนี้ นักศึกษา 3 คนที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในกลุ่มต่ำสุด แต่มีสารสนเทศทางการเมืองสูงก็เป็นเพศหญิงทั้งสิ้น ดังนั้น โดยข้อมูลและข้อค้นพบส่วนใหญ่แล้วอาจกล่าวได้ว่า ผลการวิเคราะห์โดยวิธีการทั้ง 2 วิธีให้ผลที่สอดคล้องกัน

สำหรับลักษณะทางจิตวิสัยด้านความสำนึกทางการเมือง เพื่อศึกษาข้อมูลจากกลุ่มนักศึกษาที่ได้คะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุดพบว่า มีนักศึกษาจำนวน 3 คนใน 8 คน คือ หมายเลข 718, 542 และ 726 มีคะแนนด้านความสำนึกทางการเมืองต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนด้านความสำนึกทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง และก็มีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ ทุกด้านอยู่ในระดับสูง และในกลุ่มนักศึกษาที่ได้คะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำสุดก็มีนักศึกษาจำนวน 2 คนใน 8 คน คือ หมายเลข 552 และ 366 ที่มีคะแนนด้านความสำนึกทางการเมืองสูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ข้อค้นพบดังกล่าวมิได้เป็นไปตามข้อค้นพบโดยวิธีการทางสถิติซึ่งพบว่า นักศึกษาที่มีความสำนึกทางการเมืองสูงกว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลง

คะแนนเลียงเลือกตั้งและด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองมากกว่านักศึกษาที่มีความสำนึกทางการเมืองต่ำกว่า และนักศึกษาที่มีความสำนึกทางการเมืองต่ำกว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง ด้านการมีบทบาทในชุมชน ด้านการประท้วง และด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองมากกว่านักศึกษาที่มีความสำนึกทางการเมืองสูงกว่า ทั้งนี้จึงไม่อาจสรุปได้ว่า นักศึกษาที่มีความสำนึกทางการเมืองต่างกันจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกัน

ส่วนลักษณะทางจิตวิสัยด้านความรู้สึกไว้วางใจและด้านความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองนั้น ข้อค้นพบโดยวิธีการวิเคราะห์กรณีพิเศษนี้ก็มีความสอดคล้องกับวิธีการทางสถิติเช่นกัน กล่าวคือ นักศึกษาที่มีความรู้สึกไว้วางใจทางการเมืองและมีความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน ดังจะเห็นได้ว่า ในลักษณะทางจิตวิสัยด้านความรู้สึกไว้วางใจทางการเมืองนั้น กลุ่มนักศึกษาที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุดมีผู้มีความรู้สึกไว้วางใจทางการเมืองต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างอยู่ 5 คน และในกลุ่มนักศึกษาที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำสุดมีผู้มีความรู้สึกไว้วางใจทางการเมืองสูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างอยู่ 5 คนเช่นกัน ถึงแม้โดยคะแนนรวมของความรู้สึกไว้วางใจทางการเมืองอาจชี้ได้ว่า ผู้ที่มีความรู้สึกไม่ไว้วางใจทางการเมืองจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า แต่ก็ไม่อาจบ่งชี้ได้อย่างชัดเจนหรือสรุปเช่นนั้นได้ สำหรับลักษณะทางจิตวิสัยด้านความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง ข้อค้นพบจากการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษพบว่า คะแนนความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างปรากฏในนักศึกษากลุ่มที่มีคะแนนรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุด 4 คน และในกลุ่มที่มีคะแนนรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำสุด 3 คน ซึ่งก็เป็นเครื่องบ่งชี้ได้อย่างชัดเจนว่า นักศึกษาที่มีความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองต่างกัน จะมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกันเลย

จากผลการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษดังได้นำเสนอในรูปรายงานเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติ พอจะประมวลสรุปได้ว่า

1. ข้อค้นพบจากการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับข้อค้นพบโดยวิธีการวิเคราะห์ทางสถิติ กล่าวคือ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้แก่ ลักษณะทางชีวสังคมด้านเพศและด้านภูมิลำเนา ลักษณะทางปริบทด้านกิจกรรม

เล่ริมหลักสูตรและด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชน และลักษณะทางจิตวิสัยด้านสารสนเทศทางการเมือง ส่วนข้อค้นพบที่มีความขัดแย้งกับข้อค้นพบโดยวิธีการวิเคราะห์ทางสถิติอย่างเด่นชัด คือ ลักษณะทางจิตวิสัยด้านความสำนึกทางการเมือง

2. ในขณะที่ข้อค้นพบโดยส่วนรวมจากวิธีการวิเคราะห์ทั้ง 2 วิธีจะมีความสอดคล้องกัน แต่ลักษณะของข้อมูลในกรณีพิเศษนี้ก็ได้ชี้ให้เห็นเด่นชัดว่า กลุ่มนักศึกษากรณีพิเศษนี้มีลักษณะพิเศษกว่านักศึกษาโดยส่วนรวมอย่างเด่นชัด เช่น จะมีนักศึกษาเพศหญิง มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร บางคนที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับสูงเช่นกัน ซึ่งข้อค้นพบนี้แตกต่างไปจากข้อค้นพบโดยส่วนรวม เป็นต้น

3. ถึงแม้ข้อค้นพบจะบ่งชี้ว่า มีตัวแปรใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้เห็นเด่นชัดนั้น จำเป็นจะต้องอาศัยตัวแปรหลาย ๆ ตัว มาร่วมกันอธิบาย

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองและปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยอาศัยทฤษฎีและผลงานวิจัยทางรัฐศาสตร์ สังคมวิทยา และการศึกษาในลักษณะสหวิทยาการ

กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้จัดกระทำกับกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายระดับตามลำดับขั้นจากนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่ศึกษาในชั้นปีที่ 3 - 4 ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร ไม่รวมมหาวิทยาลัยเปิด ได้แก่ สถาบันการศึกษาของรัฐ 4 แห่ง และสถาบันการศึกษาของเอกชน 4 แห่ง จำนวนทั้งหมด 765 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยนำเครื่องมือสำหรับวัดตัวแปรแต่ละตัวซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยอาศัยทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรนั้น ๆ แล้วนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้ประกอบด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรทางด้านชีวสังคมและแบบวัดตัวแปรต่าง ๆ รวมเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ถิ่นที่อยู่อาศัย อาชีพของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว สถาบันการศึกษา สาขาวิชาที่เรียน

ตอนที่ 2 เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมใกล้ตัวของกลุ่มตัวอย่างหรือลักษณะทางปริบท อันประกอบด้วย การรับรู้บรรยากาศในห้องเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร และสภาพการเปิดรับสื่อสารมวลชน

ตอนที่ 3 เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลลักษณะทางจิตวิสัยของกลุ่มตัวอย่าง อันประกอบด้วย สารสนเทศทางการเมือง ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง และความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง

ตอนที่ 4 เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดลักษณะและความถี่ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ

<u>การวิเคราะห์ข้อมูล</u>

1. ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบในการวิเคราะห์โครงสร้างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบโปรดักโมเมนท์ในการศึกษาความสัมพันธ์ทั้งภายในระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรเกณฑ์

3. ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อตรวจสอบความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาจำแนกตามตัวแปรด้านต่าง ๆ ในชุดปัจจัยทางชีวสังคม และใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การวิเคราะห์คอมมอนนาลิตี้ และการวิเคราะห์คาโนนิคัลในการศึกษาความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยใช้ตัวแปรย่อยและชุดตัวแปรของปัจจัยทางด้านชีวสังคม ด้านปริบท และด้านจิตวิสัย

<u>สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล</u>

จากการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังปรากฏรายละเอียดในบทที่ 4 พอประมวลสรุปข้อค้นพบประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ คือ

1. โครงสร้างตัวแปรเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีลักษณะเป็นตัวแปรที่ซับซ้อน กล่าวคือ

เป็นตัวแปรที่ประกอบด้วยองค์ประกอบใหญ่ 6 องค์ประกอบ ซึ่งได้แก่ องค์ประกอบเกี่ยวกับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง การมีบทบาทในชุมชน การประท้วง การเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง และการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง

2. ตัวแปรแต่ละตัวในปัจจัยด้านชีวสังคม ด้านปริบทและด้านจิตวิสัยมีความสัมพันธ์ภายในปัจจัยและระหว่างปัจจัยค่อนข้างต่ำ แต่ตัวแปรย่อยแต่ละตัวในแต่ละชุดของตัวแปรทั้ง 3 ปัจจัยต่างมีสหสัมพันธ์และมีความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านที่แตกต่างกันเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น การอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยใช้ตัวแปรของแต่ละปัจจัยนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ตัวแปรเกือบทั้งหมดในแต่ละชุดปัจจัย

3. ในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตัวแปรแต่ละตัวของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองพบว่า ตัวแปรที่มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเด่นชัดมาก ประกอบด้วย ตัวแปรด้านเพศ ด้านภูมิลำเนา ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชน ด้านสารสนเทศทางการเมือง และด้านความสำนึกทางการเมือง

4. ในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ควรใช้ตัวแปรในปัจจัยทั้ง 3 ด้านประกอบกัน เพราะแม้ว่าความสามารถในการอธิบายความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุดตัวแปรแต่ละปัจจัยจะมีค่าสูง โดยเฉพาะความสามารถในการอธิบายของชุดตัวแปรในปัจจัยด้านปริบท แต่เมื่อมีชุดตัวแปรจากปัจจัยด้านอื่นมาประกอบในการอธิบายร่วมด้วยแล้ว การอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากชุดตัวแปรด้านหนึ่งด้านใดที่มีชุดตัวแปรด้านอื่น ๆ มาประกอบร่วมด้วยนั้นจะเด่นชัดมากยิ่งขึ้น

<u>อภิปรายผล</u>

1. โครงสร้างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การศึกษาครั้งนี้พบว่า โครงสร้างของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีลักษณะเป็นหลายองค์ประกอบ โดยจำแนกได้เป็น 6 องค์ประกอบ กล่าวคือ

1.1 องค์ประกอบด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ประกอบด้วย 4 ตัวแปรย่อย คือ

1.1.1 การเลือกตั้งภายในสถาบันการศึกษา

1.1.2 การเลือกตั้งระดับชาติ

1.1.3 การชักชวนให้ผู้อื่นเลือกตั้ง

1.1.4 การแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้ง

1.2 องค์ประกอบด้านการเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง กลุ่มการเมือง การระดมหาเสียง ประกอบด้วย 3 ตัวแปรย่อย คือ

1.2.1 การช่วยโฆษณาหาเสียง

1.2.2 การเข้าร่วมกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง

1.2.3 การช่วยทำงานให้กลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง

1.3 องค์ประกอบด้านการมีบทบาทในชุมชน ประกอบด้วย 4 ตัวแปรย่อย คือ

1.3.1 การตั้งกลุ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน

1.3.2 การเป็นสมาชิกที่มีบทบาท

1.3.3 การเข้าร่วมทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน

1.3.4 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาชุมชน

1.4 องค์ประกอบด้านการประท้วง ประกอบด้วย 4 ตัวแปรย่อย คือ

1.4.1 การประท้วงความไม่เป็นธรรมในสังคม

1.4.2 การประท้วงการกระทำของรัฐ

1.4.3 การประท้วงกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

1.5 องค์ประกอบด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง ประกอบด้วย 4 ตัวแปรย่อย

1.5.1 การเข้าร่วมฟังการประชุมของกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง

1.5.2 การรับฟังข่าวสารจากสื่อสารมวลชน

1.5.3 การชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง

1.5.4 การฟังคำปราศรัยหาเสียง

1.6 องค์ประกอบด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง ประกอบด้วย 4 ตัวแปรย่อย คือ

1.6.1 การเขียนบทความทางการเมืองลงสิ่งพิมพ์

1.6.2 การเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการ

1.6.3 การส่งข่าวสนับสนุนหรือคัดค้านผู้นำกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง

1.6.4 การแสดงความคิดเห็นหรือข้อเรียกร้องต่อกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ มิลแบรธ และ โกเอล (Milbrath and Goel. 1977 : 12 - 13) ที่พบว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีลักษณะโครงสร้าง เป็นตัวแปรซับซ้อนที่ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน การติดต่อกับทางราชการ การเป็นผู้ประท้วง และการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบที่ค้นพบกับองค์ประกอบจากการศึกษาของ มิลแบรธ และ โกเอล สอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ เว้นแต่องค์ประกอบด้านการสื่อสารทางการเมือง และองค์ประกอบด้านการติดต่อกับทางราชการเท่านั้นที่แตกต่างกัน กล่าวคือ องค์ประกอบด้านการสื่อสารทางการเมืองนั้น ข้อค้นพบของ มิลแบรธ และ โกเอล ได้รวมลักษณะการเป็นฝ่ายรับและฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองเป็นองค์ประกอบเดียวกัน แต่การศึกษาครั้งนี้พบว่าลักษณะการเป็นฝ่ายรับและการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองเป็นองค์ประกอบคนละองค์ประกอบที่เป็นอิสระต่อกัน ส่วนข้อความที่ใช้วัดลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองในองค์ประกอบด้านการติดต่อกับทางราชการนั้น จากการวิเคราะห์องค์ประกอบพบว่ามีค่าน้ำหนักขององค์ประกอบที่ไม่เด่นชัดในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง แต่มีค่าน้ำหนักสูงในองค์ประกอบต่าง ๆ ถึง 4 องค์ประกอบ โดยลักษณะนี้แสดงว่า การติดต่อกับทางราชการเป็นองค์ประกอบร่วมขององค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบเหล่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่าข้อความที่ใช้วัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเข้าร่วมอภิปรายทางการเมืองตามสถานที่ต่าง ๆ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับการติดต่อกับทางราชการโดยมีค่าน้ำหนักสูงในทุกองค์ประกอบ และแม้ว่าจะมีค่าสูงสุดในองค์ประกอบด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง

แต่ก็มีค่าไม่สูงนักเมื่อเทียบกับค่าน้ำหนักของข้อความอื่น ๆ ที่วัดองค์ประกอบด้านนี้ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ในการวัดลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อทดสอบสมมติฐานจึงไม่ใช้ค่าการวัดที่ได้จาก 2 ข้อความนี้

การที่ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้แตกต่างไปจากการศึกษาของ มิลแบรธ และ โกเอล ในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวมานั้นอาจเป็นผลเนื่องมาจากลักษณะทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาครั้งนี้ แตกต่างไปจากการศึกษาของ มิลแบรธ และ โกเอล กล่าวคือ ในสังคมไทยนั้นการแสดงออกทางการเมืองนั้นเป็นไปในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับระบบราชการเป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้น การติดต่อกับทางราชการจึงมีค่าน้ำหนักสูงในเกือบทุกองค์ประกอบดังกล่าว ส่วนการศึกษาของ มิลแบรธ และ โกเอล นั้นเป็นการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างในสังคมอเมริกันซึ่งบทบาทหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ได้ขึ้นอยู่กับระบบราชการหรือรัฐบาลไม่ได้เป็นผู้กำหนดบทบาททางการเมืองของประชาชน จึงทำให้การศึกษาของ มิลแบรธ และ โกเอล พบว่าการติดต่อกับทางราชการเป็นองค์ประกอบที่สำคัญองค์ประกอบหนึ่งอย่างเด่นชัดของการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ไม่เป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับการศึกษาครั้งนี้ และการที่ มิลแบรธ และ โกเอล พบว่า การเป็นฝ่ายรับและการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองเป็นองค์ประกอบเดียวกัน แต่การศึกษาครั้งนี้จำแนกออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ การเป็นฝ่ายรับองค์ประกอบหนึ่งและการเป็นฝ่ายส่งอีกหนึ่งองค์ประกอบนั้นอาจเป็นผลเนื่องมาจากเหตุผลเดียวกัน กล่าวคือ ในสังคมอเมริกันนั้น ประชาชนมีโอกาสของการแสดงออกทางการเมืองได้อย่างเสรีทั้งในลักษณะการเป็นฝ่ายรับและการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง และการแสดงออกทางการเมืองในสังคมอเมริกันนั้นมักจะได้รับการตอบสนองจากทางรัฐบาลอย่างรวดเร็ว ซึ่งแตกต่างจากสังคมไทยที่ทำการตอบสนองของรัฐที่มีต่อการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนที่ดำเนินตามขั้นตอนนั้นมักจะเป็นการล่าช้าหรือแทบจะไม่ได้รับทราบการตอบสนอง เว้นแต่การแสดงออกที่เป็นไปในลักษณะที่รุนแรง จึงจะได้รับการตอบสนองอย่างรวดเร็ว อีกทั้งข่าวสารทางการเมืองที่ประชาชนได้รับมักจะเป็นข่าวสารที่หาข้อสรุปที่แน่นอนไม่ได้ โดยมักจะขัดแย้งกันระหว่างข่าวสารของทางรัฐบาลและข่าวสารที่ได้รับจากสื่อสารมวลชนต่าง ๆ ฉะนั้น จึงเป็นไปได้ที่ทำให้การศึกษาครั้งนี้พบว่าองค์ประกอบทางด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองและการเป็นฝ่ายส่งการ

สื่อสารทางการเมืองเป็นองค์ประกอบคนละด้านและไม่ขึ้นต่อกัน แต่อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวแปรเกณฑ์ประกอบในการศึกษาอีกทางหนึ่ง ทั้งนี้เพราะองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบดังกล่าวต่างมีส่วนสัมพันธ์ภายในซึ่งกันและกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นแสดงว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจพิจารณาได้ทั้งในแง่ที่เป็นตัวแปรซับซ้อนหรือตัวแปรหลายมิติหรืออาจพิจารณาจัดเป็นตัวแปรมิติเดียว ซึ่งโดยข้อมูลเชิงประจักษ์ของการศึกษาในต่างประเทศก็พบความสอดคล้องดังกล่าวเช่นกัน (Verba, Nie and Kim. 1971 : 24 - 25)

2. โครงสร้างของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง

โดยสาเหตุที่ผู้วิจัยประสงค์จะตรวจสอบลักษณะและทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัวระหว่างปัจจัย และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง หากตัวแปรอิสระที่วัดลักษณะเดียวกันมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ผู้วิจัยจะพิจารณาสร้างตัวแปรใหม่จากตัวแปรเหล่านั้น ซึ่งปรากฏข้อค้นพบว่า ตัวแปรแต่ละตัวในปัจจัยทางชีวสังคม ทางปริบท และทางจิตวิสัยมีความสัมพันธ์ภายในปัจจัยและระหว่างปัจจัยค่อนข้างต่ำ นอกจากนั้นตัวแปรแต่ละตัวในแต่ละชุดของตัวแปรทั้ง 3 ปัจจัย ต่างมีสหสัมพันธ์และมีความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านที่แตกต่างกันเป็นส่วนใหญ่ นั่นแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรย่อยในปัจจัยแต่ละปัจจัยมีลักษณะเป็นอิสระต่อกันเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ไม่สามารถสร้างตัวแปรใหม่หรือกำหนดตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละชุดปัจจัยได้ และสามารถใช้ตัวแปรแต่ละตัวของแต่ละปัจจัยไปอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีความเชื่อมั่นในระดับค่อนข้างสูง เพราะจะไม่เกิดปัญหาในลักษณะของ multicollinearity ในชุดของตัวแปรในแต่ละปัจจัย

3. การอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตัวแปรแต่ละตัวของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในการตรวจสอบการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตัวแปรแต่ละตัวของปัจจัยที่คาดว่าจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยทางชีวสังคม

ปัจจัยทางปริบท และปัจจัยทางจิตวิสัย ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรในแต่ละชุดปัจจัยที่มีค่าน้ำหนักส่วนทบเพียงพอในการอธิบายลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีดังนี้ คือ

1. ปัจจัยทางชีวสังคม ได้แก่

1.1 เพศ

1.2 อายุ

1.3 สถาบันการศึกษา

1.4 สาขาวิชา

1.5 ภูมิลำเนาของนักศึกษา

1.6 อาชีพของผู้ปกครอง

1.7 การศึกษาของผู้ปกครอง

1.8 รายได้เฉลี่ยของครอบครัว

2. ปัจจัยทางปริบท ได้แก่

2.1 การรับรู้บรรยากาศในห้องเรียน

2.2 การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.3 การเปิดรับสื่อสารมวลชน

3. ปัจจัยทางจิตวิสัย ได้แก่

3.1 สารสนเทศทางการเมือง

3.2 ความสำนึกทางการเมือง

3.3 ความไว้วางใจทางการเมือง

3.4 ความรู้สึกมีส่วนร่วมทางการเมือง

สำหรับผลการตรวจสอบเปรียบเทียบความมีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตัวแปรแต่ละตัวของปัจจัยต่าง ๆ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ทั้ง 4 วิธี ดังปรากฏตามหัวข้อ 2.4.4 บทที่ 4 พอจะสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้ คือ

3.1 การอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตัวแปรในปัจจัยทางชีวสังคมพบว่า ตัวแปรด้านภูมิลำเนาเป็นตัวแปรที่มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ ทุกด้าน

และมีบทบาทสูงกว่าตัวแปรอื่น ๆ ในปัจจัยนี้ โดยนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัด จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร แม้ผลการศึกษาครั้งนี้จะไม่สอดคล้องกับข้อค้นพบของนักรัฐศาสตร์หลายท่าน (Berelson. 1954; Campbell. 1962) ซึ่งพบว่า ผู้ที่อยู่ในเมืองจะมีความใกล้ชิดกับสมาคมหรือกลุ่มต่าง ๆ ทางการเมืองมากกว่าชาวชนบทซึ่งมักมีความกระตือรือล้นทางการเมืองน้อยกว่าคนในเมือง แต่ก็อาจอธิบายได้ว่ากลุ่มประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้เป็นนิสิตนักศึกษาในสถานศึกษาภายในกรุงเทพมหานคร นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัดส่วนใหญ่จึงมักอาศัยอยู่ตามหอพักและมีโอกาสที่จะติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมือง และเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ มากกว่านักศึกษาที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเมื่อเลิกจากการศึกษาแล้วมักจะต้องกลับที่พักอาศัยของผู้ปกครองที่มีอยู่แล้วในกรุงเทพมหานคร จึงทำให้ไม่ค่อยมีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเท่ากับนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัด

สำหรับตัวแปรที่มีบทบาทรองลงไปที่มีคุณค่าต่อการพิจารณาก็คือ ตัวแปรเพศ โดยนักศึกษาเพศชายจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเพศหญิงมีความรู้สึกผูกพันต่อสถานการณ์ในสังคมรอบตัวน้อยกว่าเพศชาย และถึงแม้ตัวบทกฎหมายจะให้สิทธิต่าง ๆ อย่างเสมอภาคกัน แต่ตามสภาพความเป็นจริง เพศชายจะมีโอกาสและมีบทบาทในสังคมที่เป็นอิสระมากกว่าเพศหญิง

ส่วนตัวแปรอื่น ๆ ในปัจจัยทางชีวสังคม อันได้แก่ ตัวแปรด้านอายุ สถาบันการศึกษา สาขาวิชา อาชีพของผู้ปกครอง จำนวนปีที่ใช้ในการศึกษาของผู้ปกครองและรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลภายในครอบครัวของนักศึกษานั้นมีบทบาทในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญเฉพาะในเพียงบางด้านเท่านั้น

1. ผู้ที่มีอายุมากกว่า 21 ปี จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 21 ปี ส่วนผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 21 ปี จะมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองและด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองมากกว่านักศึกษาที่มีอายุมากกว่า 21 ปี

2. นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาต่างกันจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ แตกต่างกัน กล่าวคือ สภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศภายใน รวมทั้งโอกาสตามความชำนาญพิเศษของส่วนตัวเรา ของสถาบันการศึกษา จะเป็นปัจจัยเสริมในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา ทั้งนี้หากพิจารณาระหว่างประเภทสถาบันการศึกษาของรัฐและของเอกชนโดยภาพรวมแล้ว เกือบจะไม่พบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างประเภทของสถาบันการศึกษาเลย และหากพิจารณาด้านขนาดของสถาบันการศึกษาแล้วพบว่า นักศึกษาในสถาบันการศึกษาขนาดเล็กจะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่เรียนในสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่ในแทบทุกด้าน ยกเว้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียงและการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง แต่ทั้งนี้ยังต้องขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมรวมทั้งโอกาสตามความชำนาญพิเศษของสาขาวิชาภายในสถาบันการศึกษานั้นอีกด้วย

3. นักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชามนุษยศาสตร์จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมืองและการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาในสาขาวิชาอื่น ๆ และนักศึกษาสาขาวิชาศึกษาศาสตร์จะมีส่วนร่วมทางการเมืองในเกือบทุกด้านต่ำกว่านักศึกษาสาขาวิชาอื่น ยกเว้นด้านการมีบทบาทในชุมชน อย่างไรก็ตามหากพิจารณาโดยทั่วไปแล้วแทบจะไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างนักศึกษาต่างสาขาวิชาในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

4. นักศึกษาที่มีผู้ปกครองประกอบธุรกิจส่วนตัวจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง การเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองและคะแนนรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพอื่น

5. ในด้านระดับการศึกษาของผู้ปกครองและรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลภายในครอบครัวของนักศึกษานั้นแทบจะไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างนักศึกษาที่ผู้ปกครองมีการศึกษาต่างระดับ และนักศึกษาที่มีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลภายในครอบครัวในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเลย

3.2 การอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตัวแปรในปัจจัยทางปริบทพบว่า ตัวแปรที่มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณค่าต่อการพิจารณา คือ ตัวแปรด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรและด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชน โดยบทบาทดังกล่าวเด่นชัดมาก ในขณะที่ตัวแปรด้านบรรยากาศภายในชั้นเรียนมีส่วนในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยมาก กล่าวคือ นักศึกษาที่เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรมากจะมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุก ๆ ด้านสูงกว่านักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรน้อยกว่า ทั้งนี้เพราะกิจกรรมเสริมหลักสูตรในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การกีฬา การดนตรี การละคร การโต้วาที เป็นต้น เป็นกิจกรรมที่สร้างความฝาบชื้งและความสามารถในการดำรงชีวิต ตลอดจนการทำงานร่วมกับสมาชิกอื่น ๆ ของสังคม ซึ่งเป็นการเตรียมประสบการณ์ที่จะทำให้นักศึกษาสามารถมีส่วนร่วมในการปกครอง (Smith and others. 1969 : 347) ส่วนนักศึกษาที่เปิดรับสื่อสารมวลชนมากกว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่เปิดรับสื่อสารมวลชนน้อยกว่า ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าสื่อสารมวลชนเป็นแหล่งกระตุ้นทางการเมืองที่อาจจะยกระดับกิจกรรมทางการเมืองของปัจเจกบุคคลได้อย่างดี (Milbrath. 1965 : 40) ทั้งนี้เพราะสื่อสารมวลชนแหล่งสำคัญในการให้ข้อมูลข่าวสาร ข้อคิดและความรู้ เป็นฝ่ายที่คอยทักท้วงผู้มีอำนาจเป็นฝ่ายเชื่อมความสำนึกของความเป็นชาติและเป็นจักรกลของกระบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (กมล สมวิเชียร 2515 : 94 - 99)

3.3 การอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตัวแปรในปัจจัยทางจิตวิสัยพบว่า ตัวแปรด้านสารสนเทศทางการเมืองและตัวแปรด้านความสำนึกทางการเมืองสามารถอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างค่อนข้างเด่นชัด โดยที่ตัวแปรด้านความไว้วางใจทางการเมืองและตัวแปรด้านความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองสามารถอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้น้อยมาก กล่าวคือ นักศึกษาที่มีสารสนเทศทางการเมืองมากกว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่ไม่รู้สารสนเทศทางการเมืองหรือน้อยกว่า (Barber. 1969 : 38) ทั้งนี้เพราะสารสนเทศทางการเมืองจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างมากกับความสนใจและความกระตือรือล้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนนักศึกษาที่มีความสำนึกทางการเมืองสูงก็จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองมากกว่านักศึกษาที่มีความ

สำนึกทางการเมืองต่ำกว่า แต่นักศึกษาที่มีความสำนึกทางการเมืองต่ำกว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง ด้านการมีบทบาทในชุมชน ด้านประท้วงและด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองมากกว่า ข้อค้นพบดังกล่าวขัดแย้งกับข้อค้นพบของเวอร์บา นาย และ คิม (Verba, Nie and Kim. 1971) เกือบสิ้นเชิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมของระบบการเมืองไทยที่ไม่ค่อยเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอ มีการเปลี่ยนแปลงและความผันผวนของระบบการเมืองอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ได้ทำให้กลุ่มนักศึกษาที่มีบทบาททางการเมืองสูงต้องหลบหนีเข้าป่าไปเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงอาจทำให้นักศึกษาที่มีความสำนึกทางการเมืองสูงเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเพียงด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง

กล่าวโดยสรุป ตัวแปรในปัจจัยต่าง ๆ ที่มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เด่นชัดมากประกอบด้วย ตัวแปรด้านเพศ ด้านภูมิลำเนา ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการเปิดรับสื่อสารมวลชน ด้านสารสนเทศทางการเมือง และด้านความสำนึกทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความสามารถในการอธิบายความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุดตัวแปรในปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย จากการตรวจสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าร้อยละของความผันแปรที่เกิดจากการนำชุดตัวแปรจำแนกตามปัจจัยแต่ละด้านและค่าร้อยละของความผันแปรที่เกิดจากการนำชุดตัวแปรในแต่ละปัจจัยเมื่อหักความแปรปรวนอีกสองปัจจัยที่เหลืออออกไปพบว่า "นักศึกษาที่มีลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบทและลักษณะทางจิตวิสัยที่ดีกว่า จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัยด้อยกว่า" ซึ่งมีความสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยทั้ง 6 ข้อทุกประการ

4. การอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยใช้ชุดของตัวแปรทั้ง 3 ปัจจัย

แม้ว่าความสามารถในการอธิบายความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุดตัวแปรแต่ละปัจจัยจะมีค่าสูง โดยเฉพาะความสามารถในการอธิบายของชุดตัวแปรในปัจจัยด้านปริบทซึ่งเป็นชุดของตัวแปรที่สามารถอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดีกว่าชุดของตัวแปร

ในปัจจัยอื่น แต่การค้นพบดังกล่าวมิได้หมายความว่าชุดของตัวแปรในปัจจัยทางชีวสังคมและปัจจัยทางจิตวิสัยไม่มีความสำคัญหรือไม่มีบทบาทในการอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะชุดของตัวแปรในปัจจัยทั้งสองนี้ก็สามารถที่จะอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง แม้ว่าจะอธิบายได้ไม่ดีเท่ากับชุดตัวแปรในปัจจัยทางปริบทซึ่งเมื่อนำชุดของตัวแปรในปัจจัยทางชีวสังคมและจิตวิสัยไปประกอบกับชุดของตัวแปรในปัจจัยทางปริบทไปอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้วทำให้อธิบายได้ดียิ่งขึ้น ผลการศึกษาดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการศึกษาของนักรัฐศาสตร์หลายท่าน เช่น อัลมอนด์ และ เวอร์บ้า แมคคลอสกี้ เวอร์บ้า และ นาย มิลแบรธ และ โกเอล ซึ่งพบว่า ปัจจัยสำคัญ ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีอยู่ 4 ประการ คือ

1. สภาพแวดล้อมทางการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องถึงระบบการเมืองของแต่ละประเทศว่ามีลักษณะอย่างไร

2. ลักษณะทางชีวสังคม (demographic variables) ซึ่งรวมถึง เพศ อายุ ถิ่นที่อยู่อาศัย อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ ซึ่งมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล

3. ลักษณะทางปริบท (contextual variables) ซึ่งรวมทั้งสภาพแวดล้อมทางสังคมในครอบครัว สถาบันการศึกษา การเปิดรับสื่อสารมวลชน ตลอดจนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง

4. ลักษณะทางจิตวิสัย (affective variables) และบุคลิกภาพ (personality) ของแต่ละบุคคล เช่น เจตคติทางการเมือง ความรู้สึกและความเชื่อมั่นทางการเมือง ความรู้สึกชอบพอหรือเกลียดชังทางการเมือง ความไว้วางใจหรือระแวงสงสัยทางการเมือง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

1. จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมืองและการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองเป็นคนละองค์ประกอบกัน ซึ่งแตกต่างไปจากการศึกษาของ มิลแบรธ และ โกเอล ที่พบว่า การเป็นฝ่ายรับและการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมืองเป็นองค์ประกอบเดียวกัน จากความแตกต่างของข้อค้นพบนี้พอจะสรุป

เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการสื่อสารทางการเมืองในสังคมไทยว่า อาจจะต้องทำการศึกษาซ้ำเพื่อยืนยันข้อค้นพบดังกล่าวหรืออาจทำการศึกษาเพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุของความแตกต่างดังกล่าวนั้น

2. การใช้ชุดปัจจัยต่าง ๆ อธิบายความแปรปรวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า เมื่อจำแนกการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 6 องค์ประกอบแล้ว ชุดของปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้นต่างอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน ทั้งในด้านสัดส่วนและทิศทางในการอธิบาย และเมื่อนำชุดตัวแปรเหล่านั้นไปอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะรวม (ใช้คะแนนรวมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเกณฑ์) ก็พบว่า การอธิบายดังกล่าวไม่ได้สอดคล้องกับการอธิบายเฉพาะองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง อันเป็นข้อยืนยันว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นตัวแปรที่มีลักษณะซับซ้อนและมีลักษณะมากกว่า 1 องค์ประกอบ ฉะนั้น การลงสรุปเพื่อการวิจัยหรือการนำไปใช้ จึงต้องพิจารณาถึงลักษณะความซับซ้อนของตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองประกอบด้วย

อนึ่ง ในการพิจารณาข้อความที่ใช้วัดตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละข้อความเมื่อทำการวิเคราะห์องค์ประกอบแล้วพบว่า ข้อความที่ใช้วัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อกับทางราชการและด้านการเข้าร่วมอภิปรายทางการเมืองตามสถานที่ต่าง ๆ มีค่าน้ำหนักสูงในทุกองค์ประกอบ ซึ่งแสดงว่า ข้อความทั้ง 2 นั้น อาจใช้แทนลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทั่วไปในลักษณะรวมได้ ซึ่งถ้าหากจะทำการศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้โดยการยอมรับว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวแปร 1 องค์ประกอบหรือเป็นตัวแปรที่มีลักษณะเป็นเอกภาพ ควรใช้ข้อความทั้ง 2 ข้อความนี้เป็นกรอบสำคัญสำหรับการสร้างเครื่องมือด้วย

3. จากผลการศึกษาที่พบว่า ชุดปัจจัยแต่ละชุดสามารถอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุดตัวแปรปัจจัยทางปริบทซึ่งสามารถอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ในสัดส่วนที่สูงและมีทิศทางเป็นบวก ซึ่งเมื่อพิจารณารายละเอียดของตัวแปรในชุดปัจจัยทางด้านปริบทแล้วจะเห็นว่า เป็นตัวแปรที่เกี่ยวเนื่องกับกระบวนการจัดการศึกษาของแต่ละสถาบันการศึกษา ข้อค้นพบดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่า การที่จะพัฒนาหรือเสริมสร้างลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้เกิดขึ้นกับนักศึกษานั้น จะต้องส่งเสริมหรือปรับปรุงลักษณะทางปริบท

ของสถาบันการศึกษาให้มีลักษณะที่เหมาะสม เช่น การสนับสนุนการก่อตั้งชมรมหรือชุมชนเกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษา การให้รางวัลหรือวุฒิบัตรแก่นักศึกษาที่ทำคุณประโยชน์ในการทำกิจกรรมพัฒนาสังคม เป็นต้น

4. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจเพื่ออธิบายความผันแปรของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะสหสัมพันธ์เป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้น ข้อสรุปบางประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะทางปริบทและลักษณะทางจิตวิสัยจึงเป็นข้อสรุปที่ไม่ชัดเจนเพียงพอ ดังจะเห็นได้จากตัวแปรด้านบรรยากาศภายในชั้นเรียน ความสำนึกทางการเมือง และความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง ฉะนั้น เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนเกี่ยวกับการนำปัจจัยทางด้านปริบทและทางด้านจิตวิสัยไปอธิบายความผันแปรของการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงควรที่จะทำการวิจัยเชิงทดลองโดยการพิจารณาอัตราการเปลี่ยนแปลงของลักษณะทางปริบทและทางจิตวิสัยว่ามีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเช่นไร เช่น หากนักศึกษามีความสำนึกทางการเมืองเพิ่มขึ้นหรือลดลงจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเช่นไร เป็นต้น

5. จากการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีพิเศษ เมื่อพิจารณาลักษณะของตัวแปรในชุดปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ยังไม่อาจยืนยันเป็นข้อยุติได้ว่าตัวแปรใดที่จะส่งผลต่อความรุนแรงหรือความเฉื่อยชาในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเด่นชัด ฉะนั้น การอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยชุดปัจจัยต่าง ๆ ของการศึกษาครั้งนี้ จึงเป็นไปได้เฉพาะกรณีรวม ๆ หรือลักษณะทั่วไปของกลุ่มนักศึกษาเท่านั้น อนึ่ง ขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้จำกัดกลุ่มประชากรเฉพาะนักศึกษาที่สังกัดสถาบันการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ดังนั้น การนำผลการวิจัยอ้างอิงไปยังกลุ่มประชากรนอกเหนือจากขอบเขตดังกล่าวนั้นพึงต้องระมัดระวังอย่างยิ่ง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กมล สมวิเชียร ประชาธิปไตยกับสังคมไทย โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช 2520, 154 หน้า

_____ "วัฒนธรรมการเมืองไทยกับการพัฒนาทางการเมือง" ใน วรรณไวทยากร : รัฐศาสตร์ หน้า 33 - 70 ไทยวัฒนาพานิช 2514

เจตน์ศักดิ์ แสงสิงแก้ว ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับกระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองของประชาชนในท้องที่บางขัน เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524, 299 หน้า อัดสำเนา

จรูญ สุภาพ บรรณาธิการ การพัฒนาประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522, 435 หน้า

ชิรี มีสุข และ พลศักดิ์ ชิรไกรศิริ รายงานการวิจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เกี่ยวกับสิทธิประชาธิปไตยและคอมมิวนิสต์ ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2521, 143 หน้า

ชัยอนันต์ สมุทวณิช การเมือง-การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย สำนักพิมพ์บรรณกิจ 2523, 200 หน้า

_____ "จริงหรือที่ประชาชนยังไม่พร้อมที่จะเป็นประชาธิปไตย" สยามรัฐ 6 - 8 ตุลาคม 2519

_____ ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย สำนักพิมพ์บรรณกิจ 2523, 337 หน้า

_____ "การเมืองเปรียบเทียบ : วิวัฒนาการและแนวการศึกษา" รัฐศาสตร์ : สถานภาพและพัฒนาการ หน้า 66 - 108 สมบัติ จันทรวงศ์ บรรณาธิการ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 2521

เชิดศักดิ์ โฆวาสินรุ์ การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ โอเดียนสโตร์ 2522, 206 หน้า

ณรงค์ สินสวัสดิ์ จิตวิทยาการเมือง โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2522, 163 หน้า

ณรงค์ สินสวัสดิ์ และ รอส พริสเซีย อุปสรรคของระบอบประชาธิปไตยไทย โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2517, 136 หน้า

ทินพันธุ์ นาคะตะ "ประชาธิปไตย : ความหมาย ปัจจัยเอื้ออำนวยและการสร้างจิตใจ" วารสารธรรมศาสตร์ 3(2) : 10 - 11 กุมภาพันธ์ 2517

_____ "การพัฒนาทางการเมือง : บทวิเคราะห์และสำรวจเอกสารทางวิชาการ" พัฒนบริหารศาสตร์ 14 : 79 - 90 มกราคม 2516

ทิพาพร พิมพิสุทธิ์ พัฒนาทางการเมือง โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2521, 216 หน้า

ทิพาพร พิมพิสุทธิ์ และ อนุสรณ์ ลิ่มมณี พฤติกรรมทางการเมือง โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2522, 235 หน้า

ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ ประชาธิปไตยสำหรับคนไทย สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 2518, 100 หน้า

ประณต นันทิยะกุล บรรณาธิการ การเมืองและสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2520, 608 หน้า

_____ บรรณาธิการ พัฒนาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525, 304 หน้า

ปิยนาถ บุนนาค และ จันทรา บูรณฤกษ์ บทบาทของการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทย (พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2516) สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522, 224 หน้า

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว "กรอบการมองพฤติกรรมการเมือง" วารสารสังคมศาสตร์ 17 : 76 - 99 มกราคม - มีนาคม 2523

_____ รายงานการวิจัยเรื่องข่าวสารการเมืองของคนไทย คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523, 166 หน้า

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ บรรณาธิการ วัฒนธรรมทางการเมืองไทย โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์ 2524, 301 หน้า

พลศักดิ์ จิรไกรศิริ พรรคและกลุ่ม โรงพิมพ์แสงรุ้งการพิมพ์ 2524, 425 หน้า

พรชุลี อาชวอำรุง บรรณาธิการ นิสิตนักศึกษา : หลักการ ปัญหา และแนวทางปฏิบัติ สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ 2525, 318 หน้า

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ "กิจกรรมอันพึงปรารถนาในขั้นมหาวิทยาลัย" สังคมศาสตร์ฉบับนิสิตนักศึกษา 5 : 27 - 29 กุมภาพันธ์ 2511

มานะศรี ยงเจริญ การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยรามคำแหง วิทยานิพนธ์ ร.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523, 281 หน้า อัดสำเนา

ยุทธรีวัลย์ วนิชจินดา ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษากับผลการสำเร็จในการเรียนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยม วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2513, 105 หน้า อัดสำเนา

ลิขิต ธีรเวคิน เมืองไทยกับประชาธิปไตย โรงพิมพ์พิมเณศ 2516, 188 หน้า

_____ บรรณาธิการ การพัฒนาการเมืองไทย แพร่พิทยา 2519, 430 หน้า

วิสุทธิ์ โพธิแท่น "ความคิดเกี่ยวกับการให้ความรู้ในทางการเมืองเพื่อการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพในประเทศไทย" รัฐศาสตร์สาร 3(3) : 32 - 66 สิงหาคม 2519

ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ และ ศิริลักษณ์ ผดุงจันทร์ หลักระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2523, 240 หน้า

สุจิต บุญบงการ "นิสิตนักศึกษากับการพัฒนาทางการเมืองของไทย" ใน วรรณไวทยากร : รัฐศาสตร์ หน้า 1 - 30 ไทยวัฒนาพานิช 2514

_____ "การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับเสถียรภาพทางการเมืองของไทย" ใน การพัฒนาประเทศ หน้า 41 - 50 จรูญ สุภาพ บรรณาธิการ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ธวัชชัย อาทรธุระสุข และ พิสิฐ ตู้กรียพงศ์ ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ม.ป.ท. 2523, 219 หน้า อัดสำเนา

สิทธิพันธุ์ พุทธหุน การพัฒนาการเมือง โรงพิมพ์ราษฎร์ 2525, 265 หน้า

สมบัติ จันทรวงศ์ บรรณาธิการ รัฐศาสตร์ : สถานภาพและการพัฒนาการ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 2521, 320 หน้า

สมบูรณ์ สุขสำราญ "ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเลือกตั้ง" ใน การเมืองและสังคม หน้า 109 - 150 ประณต นันทิยะกุล บรรณาธิการ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2520

_____ "การเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย" ใน พัฒนาการเมืองการปกครอง หน้า 1 - 10 ประณต นันทิยะกุล บรรณาธิการ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525

Almond, Gabriel A. and James S. Coleman. eds. The Politics of the Developing Areas. Princeton, Princeton University Press, 1960. 591 p.

Almond, Gabriel A. Sidney Verba. The Civic Culture : Political Attitudes and Democracy in Five Nations. Boston, Little, Brown and Comapny, 1965. 379 p.

Barber, James D. Citizen Politics : An Introduction to Political Behavior. Chicago, Markham Publishing, 1969. 224 p.

Beck, Paul Allen and M. Kent Jennings. "Pathways to Participation," in American Political Science Review. 76(1) : 94 - 108, March, 1982.

Bennett, Lance W. The Political Mind and the Political Environment. Lexington, D.C. Health and Company, 1975. 207 p.

Boonbongkarn, Suchit. "Thai Students: Political Interest and Attitude," The Journal of Social Science. 6 : 164 - 187, October, 1969.

Booth, John A. and Mitchell A. Seligson. eds. Political Participation in Latin America Vol. I: Citizen and State. New York, Homes and Meier Publishers, Inc., 1978. 258 p.

Bullock, Allan and Oliver Stallybrass. eds. The Harper Dictionary of Modern Thought. New York, Harper and Row Publisher, 1977.

Campbell, Augus, G. Gurin and W.E. Miller. The Voter Decides. Evanston I11., Row, Peterson, 1954. 242 p.

Campbell, Augus and others. "Political Efficancy," in Measures of Political Attitudes. p. 459 - 460, ed., by John P. Robinson, Jerrold G. Rusk and Kendra B. Head. Ann Arbor, Michican, The Institute for Social Research, The University of Michan, 1973.

Campbell, Augus. "Sense of Citizen Duty," in Measures of Political Attitudes. p. 461 - 464, ed., by John P. Robinson, Jerrold G. Rusk and Kendra and Head. Ann Arbor, Michican, The Institute for Social Research, The University of Michican, 1973.

Coleman, James S., ed. Education and Political Development. Princeton, Princeton University Press, 1965. 620 p.

Dahl, Robert A. Who Governs? Democracy and Power in an American City. New Haven, Yale University Press, 1961. 355 p.

_____ Modern Political Analysis. Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall, 1970. 118 p.

Easton, David E. A Framework for Political Analysis. Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall, 1965. 143 p.

Ehman, Lee H. "Change in High School Students' Political Attitudes as a Function of Social Studies Classroom Climate," American Educational Research Journal. 17(2) : 253 - 265, Summer, 1980.

_____ "The American School in the Political Socialization Process," Review of Educational Research. 50(1) : 99 - 199, Spring, 1980.

Fowlkes, Diane Lowe. The Relative Effects of the Family, the School, Peer Groups, and the Mass Media on the Political Socialization of High School Seniorsin the United States. Doctoral's Thesis, Emory University, 1974. 213 p.

Hawkins, B.W. and others. "Efficancy, Mistrust and Political Participation Findings from Additional Data and Indicators," Journal of Politics. 33 : 1130 - 1136, 1971.

Hindley, Donald. "Thailand: The Politics of Passivity," in Political Modernization. p. 83 - 96, ed., by Claude E. Welch, Jr. California, Wadsworth Publishing Company, Inc., 1971.

Huntington, Samuel P. Political Order in Changing Societies. New Haven, Yale University Press, 1968. 488 p.

Huntington, Samuel P. and Joan M. Nelson. No Easy Choice: Political Participation in Developing Countries. Massachusetts, Harvard University Press, 1976. 202 p.

Inkeles, Alex. "Participant Citizenship in Six Developing Countries," American Political Science Review. 63 : 1120 - 1141, 1969.

Jaros, Dean. Socialization to Politics. Praeger Publisher, Inc., 1973. 160 p.

Lane, Robert E. and David A. Sears. Public Opinion. Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall, 1964. 120 p.

Lane, Robert E. Political Life: Why People Get Involved in Politics. New York, The Free Press, 1969. 374 p.

Lazarsfeld, Paul, Bernard Berelson and Hazel Gaudet. The People's Choice. New York, Columbia University Press, 1944. 178 p.

Massialas, Byron G. Education and the Political System. Massachusetts, Addison-Wesley Publishing Company, 1969. 219 p.

McClosky, Herbert. "Political Participation," in International Encyclopedia of the Social Sciences. vol. 12, p. 252 - 265, ed., by David L. Sills, New York, Macmillan, 1968.

Mezey, Susan Gluck. "Political Socialization and Participation among University Students in Thailand," Asian Survey. XV : 499 - 509, June, 1975.

Milbrath, L.W. "The Nature of Political Beliefs and the Relationship of the Individual to the Government," American Behavioral Scientist. 12(2) : 28 - 36, 1968.

_____ "Individuals and the Government," in Politics in the American States: A Comparative Analysis. p. 27 - 81, eds., by Herbert Jacob and Kenneth N. Vines., Boston, Little, Brown, 1971.

Milbrath, Lester W. and M.L. Goel. Political Participation: How and Why Do People Get Involved in Politics? 2nd. ed., Chicago, Rand McNally College Publishing Company, 1977. 223 p.

Nakata, Thinapan. The Problem of Democracy in Thailand, A Study of Political Culture and Socialization of College Students. Praepitaya, 1975. 305 p.

Nie, Norman H., G.B. Powell and Kenneth Prewitt. "Social Structure and Political Participation, Developmental Relationships Part I and II," American Political Science Review. 63 : 361 - 378 and 808 - 832, 1969.

Nie, Norman H. and Sidney Verba. "Political Participation," in Handbook of Political Science: Non Governmental Politics. eds., by Fred I. Greenstein and Nelson W. Polsby, Massachusetts, Addison Wesley Publishing, Co., 1975.

Nie, Norman H. and others. SPSS: Statistical Package for the Social Sciences. 2nd. ed., New York, McGraw-Hill Book, Co., 1975. 675 p.

Prewitt, Kenneth. "Political Efficacy," in International Encyclopedia of the Social Sciences. 12 : 225 - 228, ed., by David L. Sills, New York, Macmillan, 1968.

Prizzia, Ross and Narong Sinsawasdi. Thailand: Student Activism and Political Change. Bangkok, Duang Kamol, 1974. 222 p.

Pye, Lucian W., ed., Communication and Political Development. Princeton, Princeton University Press, 1972. 381 p.

Robinson, John P., Jerrold G. Rusk and Kendra B. Head. Measure of Political Attitudes. Ann Arbor, Michican, the Institute for Social Research, The University of Michican, 1973. 703 p.

Rusk, Jerrold G. "Political Participation in America: A Review Essay," The American Political Science Review. LXX(2) : 583 - 591, June, 1976.

Salisbury, Robert H. "The Workshop Research on Political Participation," American Journal of Political Science. XIX : 323 - 341, May, 1975.

Thompson, Dennis F. The Democratic Citizen: Social Science and Democratic. Theory in the 20th Century, Cambridge, Cambridge University Press, 1970. 271 p.

Verba, Sidney, Norman H. Nie and Jae-on Kim. The Modes of Democratic Participation: A Cross-National Comparison. Beverly Hills, California, Sage Publications, 1971. 79 p.

Verba, Sidney and Norman H. Nie. Participation in America: Political Democracy and Social Dquality. New York, Harper and Row, 1972. 428 p.

Weiner, Myron. "Political Participation: Crisis of the Political Process," in Crisis on Sequences in Political Development. p. 159 - 204, eds., by Leonard Binder and others, Princeton, Princeton University Press, 1971.

Woodward, J.L. and Elino Roper. "Political Activity of American Citizens," American Political Sciences Review. 44 : 872 - 885, 1950.

ภาคผนวก

เรียน นิสิตและนักศึกษาทุกท่าน

ด้วยข้าพเจ้ามีความประสงค์ที่จะทำการศึกษา เรื่อง "ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา" เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาในอนาคต จึงได้เลือกท่านทั้งหลายเป็นตัวแทนนิสิตนักศึกษาในสถานศึกษา เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

ดังนั้น จึงขอความร่วมมือจากท่านในการกรอกแบบสอบถามนี้ตามความรู้สึกและสภาพที่เป็นจริงของท่านมากที่สุด ผู้ตอบแต่ละคนจะตอบแตกต่างกันไปตามความรู้สึกนึกคิดและประสบการณ์เฉพาะตัว กรุณาตอบทุกข้อและทุกตอน เพราะถ้าคำตอบของท่านไม่ครบถ้วน จะนำไปใช้ประโยชน์ไม่ได้เลย

โปรดเข้าใจว่า คำตอบของท่านสำคัญมากและมีประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างยิ่ง คำตอบของทุกคนจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ ไม่มีการนำไปเปิดเผยแก่ผู้อื่นทราบ ดังนั้นขอให้ท่านตอบแบบสอบถามนี้ด้วยความสบายใจตามความเป็นจริง ผลการศึกษาค้นคว้าจะสรุปออกมาเป็นส่วนรวมไม่เฉพาะเจาะจงถึงใครโดยเฉพาะ จึงไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่านเลย

ขอขอบคุณอย่างสูง

ชัชัย จงลือพันธ์

(นายชัชัย จงลือพันธ์)

นิสิตปริญญาเอก การศึกษาดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ตอนที่ 1 ลักษณะทางชีวสังคม

คำถามตอนนี้เกี่ยวข้องกับตัวท่าน ครอบครัวของท่านและสถาบันการศึกษาที่ท่านศึกษาอยู่ โปรดเติมตัวเลขหรือข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้ หรือเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุ.....ปี

3. รายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษาในสถาบันการศึกษาที่ท่านกำลังศึกษาอยู่

3.1 ชื่อสถาบันการศึกษา.....

3.2 คณะวิชา.....

3.3 สาขาวิชา.....

3.4 วิชาเอก.....

3.5 วิชาโท.....

3.6 หลักสูตร ☐ 4 ปี ☐ 5 ปี ☐ 6 ปี

3.7 ปัจจุบันเรียนอยู่ชั้นปีที่

☐ ชั้นปีที่ 3 ☐ ชั้นปีที่ 4

4. ถิ่นที่อยู่อาศัย (ภูมิลำเนา)

☐ กรุงเทพมหานคร

☐ ต่างจังหวัดในเขตเมือง

☐ ต่างจังหวัดในเขตชนบท

5. อาชีพของบิดาหรือผู้ปกครอง (ผู้ให้ความอุปการะ)

- ☐ ไม่ได้ทำงาน
- ☐ รับราชการทหาร ชั้นนายพลขึ้นไป
- ☐ รับราชการทหาร ชั้นนายร้อย นายพัน
- ☐ รับราชการทหาร ต่ำกว่าสัญญาบัตร
- ☐ รับราชการตำรวจ ชั้นนายพลขึ้นไป
- ☐ รับราชการตำรวจ ชั้นนายร้อย นายพัน
- ☐ รับราชการตำรวจ ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร
- ☐ รับราชการพลเรือน ระดับ ซี 7 ขึ้นไป
- ☐ รับราชการพลเรือน ระดับ ซี 4 - 6
- ☐ รับราชการพลเรือน ระดับต่ำกว่าซี 4
- ☐ ทำงานรัฐวิสาหกิจ หรือธุรกิจเอกชน ระดับบริหารชั้นสูง
- ☐ ทำงานรัฐวิสาหกิจ หรือธุรกิจเอกชน ระดับบริหารชั้นกลาง
- ☐ ทำงานรัฐวิสาหกิจ หรือธุรกิจเอกชน ระดับเสมียนพนักงานหรือระดับคนงาน
- ☐ เป็นเกษตรกร เจ้าของที่นา
- ☐ เป็นเกษตรกร เช่าที่นาทำ
- ☐ เป็นกรรมกร (รับจ้างทั่วไป ไม่สังกัดบริษัทใด)
- ☐ ประกอบกิจการค้าส่วนตัว (ที่ไม่ได้รับราชการหรือทำงานรัฐวิสาหกิจ)
- ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....

6. สภาพสมรสของบิดาหรือผู้ปกครอง (ผู้ให้ความอุปการะ)

- ☐ โสด
- ☐ แต่งงานและอยู่ด้วยกัน
- ☐ แต่งงานและแยกกันอยู่
- ☐ หย่า
- ☐ เป็นหม้าย (คู่สมรสถึงแก่กรรม)
- ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....

7. การศึกษาสูงสุดของบิดาหรือผู้ปกครอง (ผู้ให้ความอุปการระ)

- ☐ ต่ำกว่าประถมปีที่ 4
- ☐ ประถมปีที่ 4 - ประถมปีที่ 7
- ☐ มัธยมศึกษาปีที่ 6 (มศ.3) ขึ้นไป แต่ไม่ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 8 (มศ.5)
- ☐ มัธยมศึกษาปีที่ 8 (มศ.5) หรือเทียบเท่า
- ☐ อนุปริญญา หรือเทียบเท่า
- ☐ ปริญญาตรี
- ☐ ปริญญาโท
- ☐ ปริญญาเอก
- ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....

8. ในครอบครัวของท่าน มีรายได้จากด้านต่าง ๆ ของทุกคนในครอบครัว รวมทั้งสิ้นประมาณเดือนละ.....บาท

9. รายได้ตามข้อ 8 ใช้เลี้ยงคนในครอบครัวทั้งหมด.....คน

ตอนที่ 2 ลักษณะทางปริบท

คำถามตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ ที่ใกล้ตัวผู้ตอบ อันประกอบด้วย การรับรู้บรรยากาศในห้องเรียน การเข้าร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร และสภาพการเปิดรับสื่อมวลชน โดยจะแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามนี้ประสงค์จะถามสภาพการเรียนการสอนภายในชั้นเรียนของท่านว่า มีลักษณะเช่นใด โดยจะมีข้อความเกี่ยวกับลักษณะการเรียนการสอนให้ไว้ในตอนแรก ให้ท่านพิจารณาว่าสภาพการเรียน การสอนทั่วไปภายในชั้นเรียนของท่านสอดคล้องกับลักษณะการเรียนการสอนดังกล่าวนั้นเช่นใด ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความสอดคล้องนี้

ตัวอย่าง

สภาพการเรียนการสอน	มาก	ปาน กลาง	น้อย
(0) ผู้สอนใช้เสียงดัง ..... แสดงว่า สภาพการเรียนการสอนในชั้นเรียนของท่าน ผู้สอนใช้เสียงดังมาก	✓		

สภาพการเรียนการสอน	มาก	ปาน กลาง	น้อย
1. การเรียนการสอนในชั้นเรียน ผู้สอนส่วนใหญ่ยึดผู้เรียนเป็นหลัก			
2. ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ			
3. ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนขวนขวายแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง			
4. ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดหลากหลาย			

สภาพการเรียนการสอน	มาก	ปาน กลาง	น้อย
5. ผู้สอนใช้หลักเหตุผลในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน			
6. ผู้สอนใช้เสียงส่วนใหญ่ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน			
7. ผู้เรียนร่วมกำหนดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน			
8. ผู้เรียนร่วมกำหนดการประเมินผลการเรียนการสอน			
9. ผู้สอนให้โอกาสผู้เรียนร่วมแสดงความคิดเห็น			
10. ผู้สอนคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น			
11. ผู้สอนยอมรับพิจารณาข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาของผู้เรียน			
12. ผู้เรียนรู้สึกอิสระในการแสดงความคิดเห็น			

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามนี้ จะเกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร ขอให้ท่านพิจารณาข้อความเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรภายในสถาบันการศึกษาประเภทต่าง ๆ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบซึ่งแบ่งเป็น 4 ช่องต่อหนึ่งข้อความ ตามความเป็นจริงที่ท่านเคยร่วมในกิจกรรมประเภทนั้น

ข้อความ	ไม่เคย เลย	นาน ๆ ครั้ง	บ่อย ครั้ง	เป็น ประจำ
ตัวอย่าง (0) การเป็นตัวแทนของสถาบันการศึกษาในด้านกีฬา				✓
....แสดงว่า ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยการเป็นตัวแทนของสถาบันการศึกษาในด้านกีฬาเป็นประจำ				

ข้อความ	ไม่เคยเลย	นาน ๆ ครั้ง	บ่อยครั้ง	เป็นประจำ
คำถาม				
1. การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งภายในสถาบันการศึกษา เช่นการเลือกกรรมการหรือผู้ดำเนินการชมรม สโมสร องค์การสภานิสิตนักศึกษา เป็นต้น				
2. การเข้าร่วมรณรงค์หาเสียงให้แก่กลุ่มต่าง ๆ ในการเลือกตั้งภายในสถาบันการศึกษา เช่น การชักชวนให้บุคคลไปลงคะแนนเสียง การแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้ง การโฆษณาหาเสียงเป็นต้น				
3. การเข้าร่วมและสนับสนุนกลุ่มกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การเป็นสมาชิกหรือกรรมการของชมรม เป็นต้น				
4. การเข้าร่วมฟังการประชุมของกลุ่มกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การประชุมสภา การปราศรัยหาเสียง เป็นต้น				
5. การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการพัฒนา เช่น การพัฒนาบริเวณภายในสถาบันหรือการออกค่ายเพื่อการพัฒนาสังคม เป็นต้น				
6. การร่วมประชุมคัดค้านระเบียบข้อบังคับของสถาบันการศึกษาที่ไม่ยุติธรรม				

ข้อความ	ไม่เคยเลย	นาน ๆ ครั้ง	บ่อยครั้ง	เป็นประจำ
7. การเข้าพบหรือติดต่อกับผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ของสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร				
8. การแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับการบริหารงานของนิสิตนักศึกษาภายในสถาบันการศึกษา เช่น การเขียนบทความหรือการเขียนจดหมายแสดงความคิดเห็น เป็นต้น				

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามนี้ จะเกี่ยวข้องกับการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ให้ท่านเติมตัวเลขลงในช่องว่างที่เว้นไว้หรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าคำตอบตามความเป็นจริง

1. ท่านเคยได้รับข่าวสารทางการเมืองต่อไปนี้ซึ่งเป็นเหตุการณ์ หรือปัญหาทางการเมืองที่สำคัญในรอบ 1 - 2 เดือนมานี้ จากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ หรือไม่

ก. การยิงเครื่องบินโดยสารของสายการบินเกาหลีใต้

ข. การพิจารณางบประมาณของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ค. การประชุมพิจารณาค่าแรงขั้นต่ำ

ง. การเสนอญัตติเพื่อเปิดอภิปรายทั่วไปลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

จ. การเดินทางไปดูงานของ พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา

ฉ. การเลือกตั้งซ่อมที่จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดมุกดาหาร

ช. การรอบสังหารนาย เบนิโญ อาควิโน ผู้นำฝ่ายค้านในฟิลิปปินส์

ซ. การเยือนประเทศไทยของประธานาธิบดีเรแกน

ฌ. ร่างพระราชบัญญัติการพิมพ์ฉบับแก้ไขใหม่ ของกระทรวงมหาดไทย

ญ. การแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการระดับสูงของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ

☐ ไม่เคย ☐ เคย (ถ้าเคยโปรดระบุจำนวน.....ข่าว)

2. ท่านติดตามอ่านข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์บ่อยเพียงไร

☐ ไม่เคยอ่านเลย ☐ ติดตามอ่านเฉพาะข่าวที่น่าสนใจ

☐ ติดตามอ่านเป็นประจำ

3. ท่านติดตามอ่านข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนประเภทวารสารบ่อยเพียงใด

☐ ไม่เคยอ่านเลย ☐ ติดตามอ่านเฉพาะข่าวที่น่าสนใจ

☐ ติดตามอ่านเป็นประจำ

4. ท่านติดตามฟังรายการที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนประเภทวิทยุบ่อยเพียงใด

☐ ไม่เคยฟังเลย ☐ ติดตามฟังเฉพาะข่าวที่น่าสนใจ

☐ ติดตามฟังเป็นประจำ

5. ในการฟังรายการเกี่ยวกับข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนประเภทวิทยุ ท่านจะกระทำเมื่อใด

☐ เมื่อมีผู้ร่วมฟังด้วย

☐ บางครั้งต้องการให้ผู้อื่นร่วมฟังด้วย

☐ เมื่อต้องการติดตามข่าวสาร โดยไม่สนใจว่าจะมีผู้ร่วมฟังอยู่ด้วยหรือไม่

6. ท่านติดตามชมรายการที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์บ่อยเพียงใด

☐ ไม่เคยชมเลย ☐ ติดตามชมเฉพาะข่าวที่น่าสนใจ

☐ ติดตามชมเป็นประจำ

7. ในการชมรายการเกี่ยวกับข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์ ท่านจะกระทำเมื่อใด

☐ เมื่อมีผู้ร่วมชมอยู่ด้วย

☐ บางครั้งต้องการให้ผู้อื่นร่วมชมด้วย

☐ เมื่อต้องการติดตามข่าวสาร โดยไม่สนใจว่าจะมีผู้ร่วมชมอยู่ด้วยหรือไม่

ตอนที่ 3 ลักษณะทางจิตวิสัย

คำถามตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับส่วนเกี่ยวทางการเมือง ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง และสมรรถนะทางการเมือง โดยจะแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามส่วนนี้จะเกี่ยวกับความรู้ข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเมือง การปกครองของท่าน ให้ท่านพิจารณาข้อคำถามเกี่ยวกับการเมืองการปกครองที่ให้ไว้ แล้วเติมข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้หรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเข้าใจของท่านเพียงช่องเดียว

1. รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้บัญญัติให้สิทธิเสรีภาพข้อใดแก่ประชาชนไทย

   ☐ สิทธิในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

   ☐ สิทธิในการเสนอขอแก้ไขรัฐธรรมนูญ

   ☐ เสรีภาพในการโฆษณาคู่ต่อสู้ทางการเมือง

   ☐ เสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย

2. ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่อะไรบ้างตามรัฐธรรมนูญ

   ☐ ติดต่อสื่อสารกับทางราชการ

   ☐ รับการศึกษาอบรม

   ☐ เสนอเรื่องราวร้องทุกข์กับรัฐบาล

   ☐ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

3. ในปัจจุบันประธานรัฐสภาของไทย คือบุคคลที่ดำรงตำแหน่งใดดังต่อไปนี้

   ☐ นายกรัฐมนตรี

   ☐ ประธานวุฒิสภา

   ☐ ประธานสภาผู้แทนราษฎร

   ☐ เลขาธิการรัฐสภา

4. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะประกอบด้วยบุคคลที่ได้มาจากทางใด

- [ ] จากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน
- [ ] จากการเลือกตั้งโดยอ้อมของประชาชน
- [ ] จากการเลือกตั้งส่วนหนึ่งและจากการแต่งตั้งส่วนหนึ่ง
- [ ] จากการแต่งตั้งทั้งหมด

5. ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อฝ่ายใด

- [ ] สภาผู้แทนราษฎร
- [ ] วุฒิสภา
- [ ] พระมหากษัตริย์
- [ ] พรรคการเมืองที่สังกัด

6. การเลือกตั้งที่สังหวัดบุรีรัมย์ในวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2526 เป็นการเลือกตั้งแบบใด

- [ ] แบ่งเขต เบอร์เดียว
- [ ] แบ่งเขต หลายเบอร์
- [ ] รวมเขต เบอร์เดียว
- [ ] รวมเขต หลายเบอร์

7. ความแตกต่างพื้นฐานระหว่างพรรคการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองคืออะไร

- [ ] กลุ่มผลประโยชน์มีสมาชิกที่เอาจริงเอาจังกว่า
- [ ] กลุ่มผลประโยชน์สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายได้ง่ายกว่า
- [ ] พรรคการเมืองต้องการเวลาในการพัฒนามากกว่า
- [ ] พรรคการเมืองประสงค์ที่จะเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดและควบคุมนโยบายของรัฐ แต่กลุ่มผลประโยชน์ไม่ต้องการมีบทบาทเช่นนั้นโดยตรง

8. ปัจจุบันสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยมีสมาชิกประมาณกี่คน

- [ ] 101 - 200 คน
- [ ] 201 - 300 คน
- [ ] 301 - 400 คน
- [ ] 401 - 500 คน

9. บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นบุคคลที่สังกัดพรรคการเมืองใด

- [ ] กิจสังคม
- [ ] ชาติไทย
- [ ] ประชาธิปัตย์
- [ ] ไม่สังกัดพรรคการเมืองใด

10. ประธานรัฐสภาคนปัจจุบันชื่ออะไร

- [ ] นายอุทัย พิมพ์ใจชน
- [ ] นายปิยะรัฐ วัชราภรณ์
- [ ] นายจารุบุตร เรืองสุวรรณ
- [ ] พล.อ.อ.หะริน หงสกุล

11. คำสั่งที่ 66/2523 และ 65/2525 เป็นคำสั่งของฝ่ายใด

- [ ] นายกรัฐมนตรี
- [ ] สำนักนายกรัฐมนตรี
- [ ] กระทรวงกลาโหม
- [ ] กระทรวงมหาดไทย

12. อัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำในเขตกรุงเทพมหานครปัจจุบันคือเท่าไร

- [ ] 56 บาท
- [ ] 59 บาท
- [ ] 60 บาท
- [ ] 64 บาท

13. ประเทศไทยมีลักษณะของรัฐประเภทใด

- [ ] เอกรัฐหรือรัฐเดี่ยว
- [ ] สหพันธ์รัฐ
- [ ] สมาพันธ์รัฐ
- [ ] สาธารณรัฐ

14. ท่านรู้จักชื่อบุคคลที่ร่วมเป็นคณะรัฐมนตรีของไทยในปัจจุบันนี้หรือไม่

☐ ไม่รู้จัก ☐ รู้จัก (ถ้ารู้จักโปรดกรุณาระบุชื่อบุคคลนั้นสัก 2 ชื่อ)

1.....

2.....

15. ท่านรู้จักชื่อบุคคลที่เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในปัจจุบันนี้หรือไม่

☐ ไม่รู้จัก ☐ รู้จัก (ถ้ารู้จักโปรดกรุณาระบุชื่อบุคคลนั้นสัก 2 ชื่อ)

1.....

2.....

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามส่วนนี้ จะเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดโดยทั่ว ๆ ไปของท่าน ให้ท่านพิจารณาข้อความหน้าคำตอบ แล้วทำเครื่องหมาย ลงในช่องคำตอบซึ่งแบ่งเป็น 6 ช่อง ต่อหนึ่งข้อความ ตามระดับความสอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ โดยมีเกณฑ์ดังนี้

1. หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. หมายถึง เห็นด้วย
3. หมายถึง ค่อนข้างเห็นด้วย
4. หมายถึง ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
5. หมายถึง ไม่เห็นด้วย
6. หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตัวอย่าง

ข้อความ	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
(0) พรรคการเมืองส่วนใหญ่ตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ของประชาชนมากกว่าเพื่อประโยชน์ของนักการเมือง ....แสดงว่า ท่านเห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความดังกล่าว	✓					

1. เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2. เห็นด้วย 3. ค่อนข้างเห็นด้วย

4. ค่อนข้างไม่เห็นด้วย 5. ไม่เห็นด้วย 6. ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อความ	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1. การรณรงค์หาเสียงของนักการเมือง หรือพรรคการเมืองต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ประชาชนควรติดตามโดยตลอด						
2. ประชาชนทุกคนไม่จำเป็นต้องไปเลือกตั้ง หากทราบแน่นอนว่าผู้สมัครคนใดคนหนึ่งจะได้รับเลือกตั้งอย่างแน่นอน						
3. การไปเป็นพยานให้กับผู้ที่ไม่ได้กระทำผิด ทั้ง ๆ ที่ผู้นั้นไม่ได้รู้จักกับตนเป็นการกระทำที่โง่เขลาอย่างยิ่ง						
4. การติดตามความเป็นไปของรัฐบาล และกิจการสาธารณะเป็นหน้าที่ของพลเมืองทุกคน						
5. ตราบใดที่ผู้ปกครองไม่สามารถขจัดปัญหาต่าง ๆ ของประชาชนได้สำเร็จ ประชาชนก็ไม่ควรสนใจว่าใครจะมาเป็นผู้ปกครอง						
6. การประชุมสภาผู้แทนราษฎรควรมีการถ่ายทอดวิทยุให้ประชาชนได้ฟังโดยทั่วกัน						
7. บุคคลที่พยายามปกปิดการกระทำผิดกฎหมายของผู้อื่นเป็นบุคคลที่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม						
8. นิสิตนักศึกษาควรอยู่ดูหนังสือเตรียมตัวสอบ หากจะมีการเลือกตั้งก่อนการสอบปลายเทอม 1 วัน						
9. ข่าวการปฏิบัติงานของสถาบันตุลาการในการพิพากษาคดีเป็นสิ่งน่าติดตาม						
10. ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ใช่คนดีเพียงพอ (ในสายตาของท่าน) แล้ว การพลาดโอกาสในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็ไม่ใช่สิ่งที่น่าเสียใจ						

1. เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2. เห็นด้วย 3. ค่อนข้างเห็นด้วย
4. ค่อนข้างไม่เห็นด้วย 5. ไม่เห็นด้วย 6. ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อความ	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
11. ประชาชนในท้องถิ่นควรมีหน้าที่ในการแก้ปัญหาท้องถิ่น						
12. โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์มีลักษณะที่จะร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกันและกัน						
13. การวิจารณ์บุคคลอื่นในสถานการณ์ปัจจุบันมักก่อให้เกิดศัตรูเสมอ						
14. คนส่วนใหญ่มักจะมีความโน้มเอียงที่จะช่วยคนอื่นมากกว่าที่จะเห็นแก่ตัว						
15. ประกาศ ระเบียบ คำสั่งของทางราชการจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ปวงชน						
16. ในสังคมปัจจุบันหากท่านไม่ระมัดระวังเกี่ยวกับตัวเองให้ดี บุคคลอื่นจะคอยหาประโยชน์จากท่าน						
17. คณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่ในปัจจุบันเป็นบุคคลที่สมควรจะได้รับความไว้วางใจในการบริหารราชการแผ่นดิน						
18. ข้าราชการส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการบริหารงาน						
19. เจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนใหญ่มีความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติราชการ						
20. ข้าราชการคือเครื่องมือของรัฐในการรับใช้ประชาชน						
21. พรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาลชุดปัจจุบันมาจากกลุ่มผลประโยชน์ใหญ่ ๆ เพียงไม่กี่กลุ่มที่คำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าที่จะทำเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่						

1. เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2. เห็นด้วย 3. ค่อนข้างเห็นด้วย
4. ค่อนข้างไม่เห็นด้วย 5. ไม่เห็นด้วย 6. ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อความ	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
22. ข้าราชการมักจะให้ความสนใจต่อผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม เช่น นักธุรกิจ ผู้มีอิทธิพล เป็นต้น						
23. ประชาชนคนไทยควรมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศ						
24. หากประเทศไทยได้ผู้นำที่สามารถนำทางประชาชนไปสู่การมีชีวิตที่ดีที่มีความสุขได้ ประชาชนควรมอบอำนาจในการแก้ไขปัญหาของประเทศให้กับบุคคลผู้นั้น						
25. นิสิตนักศึกษาควรปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งหากผู้บริหารของสถาบันการศึกษาไม่ยอมรับข้อเรียกร้องที่ชอบด้วยเหตุผลของนิสิตนักศึกษา						
26. ความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือนโยบายหรือการกระทำใด ๆ ของรัฐบาลหรือของผู้นำท้องถิ่นจะทำให้ผู้นั้นได้รับความเดือดร้อน						
27. ภาษิตที่ว่า "อย่าเอาไม้ซีกไปงัดไม้ซุง" ยังเป็นข้อความที่มีความเป็นจริงอยู่ในสังคมไทย						
28. ระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมายใด ที่ขัดต่อความรู้สึกของคนทั่วไปควรได้รับการต่อต้าน						
29. ในภาวะปัจจุบันสิ่งที่ประเทศชาติต้องการมากที่สุดยิ่งกว่าโครงการหรือพระราชบัญญัติต่าง ๆ คือการมีผู้นำที่มีความสามารถ เข้มแข็ง เสียสละ เพื่อที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาประเทศแทนประชาชน						

1. เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2. เห็นด้วย 3. ค่อนข้างเห็นด้วย
4. ค่อนข้างไม่เห็นด้วย 5. ไม่เห็นด้วย 6. ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อความ	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
30. การเมืองเป็นเรื่องของบุคคลที่เป็นรัฐบาลหรือข้าราชการหรือบุคคลในวงการบริหารประเทศเท่านั้น ไม่ใช่เรื่องสำหรับประชาชนทั่วไป						
31. การที่รัฐบาลตัดสินปัญหาโดยการใช้มติมหาชนนั้นเป็นการเสี่ยงต่อความผิดพลาดได้ง่าย						
32. ปัญหาทุกปัญหาควรคลี่คลายด้วยตัวของมันเอง ฉะนั้นการวางเฉยต่อเหตุการณ์จึงเป็นการแก้ปัญหาที่ดี						
33. การเคลื่อนไหวของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ย่อมไม่มีผลอันใดในการกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐบาล						

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมทางการเมือง

คำถามตอนนี้จะเกี่ยวกับลักษณะและความถี่ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของท่าน ขอให้ท่านพิจารณาข้อความเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองประเภทต่าง ๆ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบซึ่งแบ่งเป็น 4 ช่องต่อหนึ่งข้อความ ตามความเป็นจริงที่ท่านได้เคยร่วมในกิจกรรมทางการเมืองประเภทนั้น

ข้อความ	ไม่เคยเลย	นาน ๆ ครั้ง	บ่อยครั้ง	เป็นประจำ
ตัวอย่าง (0) การติดต่อกับทางราชการเกี่ยวกับปัญหาชุมชนใกล้ตัวท่าน			✓	
คำถาม				
1. การเลือกตั้งภายในสถาบันการศึกษา เช่น การเลือกนายกองค์การนิสิต เป็นต้น				
2. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร				
3. การชักชวนให้ผู้อื่นลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง				
4. การแนะนำให้ผู้อื่นลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มการเมืองใดกลุ่มการเมืองหนึ่ง				
5. การช่วยโฆษณาหาเสียง เช่น ปิดโปสเตอร์ แจกนามบัตร เป็นต้น ให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง				
6. การเข้าร่วมและสนับสนุนกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง เช่นการเป็นสมาชิกเป็นต้น				
7. การเข้าร่วมฟังการประชุมทางการเมืองของกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง				

ข้อความ	ไม่เคยเลย	นาน ๆ ครั้ง	บ่อยครั้ง	เป็นประจำ
8. การทำงานให้แก่กลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง เช่น เป็นกรรมการ อนุกรรมการเฉพาะกิจ ฯลฯ				
9. การตั้งกลุ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชนใกล้ตัวท่าน เช่น ปัญหาเกี่ยวกับการสาธารณูปโภค ปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ				
10. การเป็นสมาชิกที่มีบทบาทในกลุ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชนใกล้ตัวท่าน				
11. การร่วมทำงานกับคนอื่น ๆ ในกลุ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชนใกล้ตัวท่าน				
12. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาชุมชนใกล้ตัวท่าน เช่น การติดต่อกับเจ้าหน้าที่อำเภอ				
13. การติดต่อกับทางราชการโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น เขียนจดหมาย การติดต่อแสดงความคิดเห็นเป็นต้น เกี่ยวกับปัญหาสังคมทั่วไป				
14. การประท้วงกรณีความไม่เป็นธรรมทางสังคม เช่น การกระจายรายได้ สวัสดิการทางสังคมเป็นต้น				
15. การประท้วงกรณีการกระทำที่ไม่ถูกต้องของรัฐบาล เช่น การเลือกตั้งสกปรก ผลการประชุมคณะรัฐมนตรีที่ไม่ถูกต้องเป็นต้น				
16. การประท้วงกรณีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่ไม่ยุติธรรม				
17. การประท้วงกรณีการใช้กฎหมายหรือการกระทำของกลุ่มคนที่กระทำไม่ถูกต้อง เช่น กรณีการหยุดงานประท้วงที่ไม่ถูกต้องเป็นต้น				

ข้อความ	ไม่เคยเลย	นาน ๆ ครั้ง	บ่อยครั้ง	เป็นประจำ
18. การรับฟังข่าวสารทางการเมืองจากวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์หรือวารสาร				
19. การชักชวนผู้อื่นให้สนทนาเรื่องราวทางการเมือง				
20. การเข้าร่วมอภิปรายทางการเมืองตามสถานที่ต่าง ๆ				
21. การฟังคำปราศรัยหาเสียงของนักการเมือง กลุ่มการเมือง หรือพรรคการเมือง				
22. การเขียนบทความทางการเมืองไปลงสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ				
23. การเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการเกี่ยวกับเรื่องการเมือง				
24. การส่งข่าวสารสนับสนุนหรือคัดค้านผู้นำทางการเมือง กลุ่มการเมือง หรือพรรคการเมือง				
25. การติดต่อแสดงความคิดเห็นหรือข้อเรียกร้องต่อนักการเมือง กลุ่มการเมือง หรือพรรคการเมือง				

ภาคผนวก ข.

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	315	41.2
หญิง	450	58.8
อายุ		
19 ปี	22	2.9
20 ปี	187	24.4
21 ปี	252	32.9
22 ปี	198	25.9
23 ปี	63	8.3
24 ปี	19	2.5
25 ปี	11	1.4
มากกว่า 25 ปี	13	1.7
สถาบันการศึกษา		
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	120	15.7
มหาวิทยาลัยศิลปากร	105	13.7
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	165	21.6
มหาวิทยาลัยมหิดล	105	13.7
วิทยาลัยการค้า	120	15.7
วิทยาลัยกรุงเทพ	90	11.8
วิทยาลัยศรีปทุม	30	3.9
วิทยาลัยเทคนิคสยาม	30	3.9

ตาราง 1 (ต่อ)

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
สาขาวิชา		
วิทยาศาสตร์	240	31.4
สังคมศาสตร์	375	49.0
มนุษยศาสตร์	120	15.7
ศึกษาศาสตร์	30	3.9
ประเภทของสถาบันการศึกษา		
ของรัฐ	495	64.7
ของเอกชน	270	35.3
ขนาดของสถาบันการศึกษา		
ขนาดใหญ่ (มธ./มก./มศ./มท.)	495	64.7
ขนาดเล็ก (มศก./มม./วศป./วทส.)	270	35.3
ภูมิลำเนา		
กรุงเทพมหานคร	450	58.8
ต่างจังหวัดในเมือง	201	26.3
ต่างจังหวัดในชนบท	114	14.9
อาชีพของผู้ปกครอง		
ไม่ได้ทำงาน	35	4.6
รับราชการทหาร ชั้นนายพลขึ้นไป	8	1.0
รับราชการทหาร ชั้นนายพัน นายร้อย	29	3.8
รับราชการทหาร ต่ำกว่าสัญญาบัตร	4	0.5
รับราชการตำรวจ ชั้นนายพลขึ้นไป	2	0.3
รับราชการตำรวจ ชั้นนายพัน นายร้อย	15	2.0
รับราชการตำรวจ ต่ำกว่าสัญญาบัตร	2	0.3

ตาราง 1 (ต่อ)

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการพลเรือน ระดับ ซี 7 ขึ้นไป	31	4.1
รับราชการพลเรือน ระดับ ซี 4 - 6	58	7.6
รับราชการพลเรือน ระดับต่ำกว่า ซี 4	9	1.2
ทำงานรัฐวิสาหกิจหรือธุรกิจเอกชน ระดับบริหารชั้นสูง	18	2.4
ทำงานรัฐวิสาหกิจหรือธุรกิจเอกชน ระดับกลาง	58	7.6
ทำงานรัฐวิสาหกิจหรือธุรกิจเอกชน ระดับต่ำกว่าชั้นกลาง	15	2.0
เกษตรกร เจ้าของที่นา	53	6.9
เกษตรกร เช่าที่นาทำ	8	1.0
กรรมกร (รับจ้างทั่วไป ไม่สังกัดบริษัทใด)	18	2.4
ประกอบกิจการค้าส่วนตัว	402	52.5
การศึกษาของผู้ปกครอง		
ต่ำกว่าประถมปีที่ 4	122	15.9
ประถมปีที่ 4 - ประถมปีที่ 7	255	33.3
ม. 6 หรือ มศ. 3 ขึ้นไป แต่ไม่ถึง ม. 8 หรือ มศ. 5	126	16.5
ม. 8 หรือ มศ. 5 หรือเทียบเท่า	75	9.8
อนุปริญญา/หรือเทียบเท่า	57	7.5
ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	96	12.5
ปริญญาโท	26	3.4
ปริญญาเอก	8	1.0
รายได้ของครอบครัว		
(รายได้เฉลี่ยต่อบุคคล = รายได้จริงของครอบครัว ÷ จำนวนบุคคลในครอบครัว)		
(ได้ค่าตั้งแต่ 145 บาท 75,000 บาท)		

ตาราง 2 ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยทางปริบท และปัจจัยทางจิตวิสัย

ปัจจัยทางปริบท และทางจิตวิสัย	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ปัจจัยทางปริบท		
การรับรู้บรรยากาศในห้องเรียน	24.24	4.33
การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร	7.38	3.62
การเปิดรับสื่อสารมวลชน	9.64	2.10
ปัจจัยทางจิตวิสัย		
สารสนเทศทางการเมือง	8.71	2.18
ความสำนึกทางการเมือง	53.08	5.88
ความไว้วางใจทางการเมือง	34.82	5.54
สมรรถนะทางการเมือง	42.33	4.68

ตาราง 3 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละรายข้อ

ข้อ	เนื้อหา	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1.	การเลือกตั้งภายในสถาบันการศึกษา	1.871	0.992
2.	การเลือกตั้งระดับชาติ	1.208	1.215
3.	การชักชวนให้ผู้อื่นเลือกตั้ง	1.376	1.014
4.	การแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้ง	0.827	0.925
5.	การช่วยโฆษณาหาเสียง	0.272	0.613
6.	การเข้าร่วมกลุ่มการเมือง พรรคการเมือง	0.208	0.551
7.	การเข้าร่วมฟังประชุมของกลุ่มฯหรือพรรคการเมือง	0.663	0.790
8.	การช่วยทำงานให้กลุ่มหรือพรรคการเมือง	0.145	0.438
9.	การตั้งกลุ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน	0.288	0.577
10.	การเป็นสมาชิกที่มีบทบาทในการแก้ปัญหาชุมชน	0.488	0.737
11.	การเข้าร่วมทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน	0.684	0.787
12.	การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาชุมชน	0.542	0.701
13.	การติดต่อกับทางราชการเพื่อแก้ปัญหาชุมชน	0.319	0.574
14.	การประท้วงความไม่เป็นธรรมในสังคม	0.259	0.559
15.	การประท้วงการกระทำของรัฐ	0.213	0.530
16.	การประท้วงกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม	0.240	0.567
17.	การประท้วงการใช้กฎหมู่	0.166	0.488
18.	การรับฟังข่าวสารจากสื่อมวลชน	2.095	0.796
19.	การชักชวนผู้อื่นให้สนทนาเรื่องการเมือง	1.184	0.746
20.	การเข้าร่วมอภิปรายทางการเมือง	0.336	0.591

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อ	เนื้อหา	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
21	การฟังคำปราศรัยหาเสียง	0.967	0.791
22.	การเขียนบทความทางการเมืองลงสิ่งพิมพ์	0.122	0.421
23.	การเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการ	0.110	0.404
24.	การส่งข่าวสนับสนุนหรือค้านผู้นำกลุ่มฯหรือพรรค	0.115	0.399
25.	การแสดงความคิดเห็นหรือข้อเรียกร้องต่อกลุ่มฯหรือพรรคฯ	0.157	0.492

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	5.28	2.80
การเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง	0.62	1.31
การมีบทบาทในชุมชน	2.00	2.24
การประท้วง	0.88	1.78
การเป็นฝ่ายรับสื่อสารทางการเมือง	4.91	2.19
การเป็นฝ่ายส่งสื่อสารทางการเมือง	0.50	1.44
คะแนนรวมการมีส่วนร่วมทางการเมือง	14.20	7.88

ตาราง 5 ค่า Communality ในการจัดองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ข้อ	ก่ารมีส่วนร่วมทางการเมือง	ค่า Communality
1.	การเลือกตั้งภายในสถาบันการศึกษา	0.18583
2.	การเลือกตั้งระดับชาติ	0.17259
3.	การชักชวนให้ผู้อื่นเลือกตั้ง	0.40896
4.	การแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้ง	0.32290
5.	การช่วยโฆษณาหาเสียง	0.43239
6.	การเข้าร่วมกลุ่มการเมือง พรรคการเมือง	0.46010
7.	การเข้าร่วมฟังประชุมของกลุ่มฯหรือพรรคการเมือง	0.38664
8.	การช่วยทำงานให้กลุ่มหรือพรรคการเมือง	0.44630
9.	การตั้งกลุ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน	0.46595
10.	การเป็นสมาชิกที่มีบทบาทในการแก้ปัญหาชุมชน	0.56753
11.	การเข้าร่วมทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน	0.54795
12.	การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาชุมชน	0.32735
13.	การติดต่อกับทางราชการเพื่อแก้ปัญหาชุมชน	0.44305
14.	การประท้วงความไม่เป็นธรรมในสังคม	0.53438
15.	การประท้วงการกระทำของรัฐ	0.58053
16.	การประท้วงกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม	0.54309
17.	การประท้วงการใช้กฎหมู่	0.50982
18.	การรับฟังข่าวสารจากสื่อมวลชน	0.25049
19.	การชักชวนผู้อื่นให้สนทนาเรื่องการเมือง	0.35277
20.	การเข้าร่วมอภิปรายทางการเมือง	0.29291

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อ	เนื้อหา	ค่า Communality
21.	การฟังคำปราศรัยหาเสียง	0.39844
22.	การเขียนบทความทางการเมืองลงสิ่งพิมพ์	0.53764
23.	การเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการ	0.57860
24.	การส่งข่าวฯสนับสนุนหรือค้านผู้นำกลุ่มฯหรือพรรค	0.56729
25.	การแสดงความคิดเห็นหรือข้อเรียกร้องต่อกลุ่มหรือพรรค	0.51480

ตาราง 6 ค่า Eigenvalue ในการจัดองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ข้อ	เนื้อหา	ค่า Eigenvalue
1.	การเลือกตั้งภายในสถาบันการศึกษา	7.76863
2.	การเลือกตั้งระดับชาติ	2.44328
3.	การชักชวนให้ผู้อื่นเลือกตั้ง	1.64553
4.	การแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้ง	1.24586
5.	การช่วยโฆษณาหาเสียง	1.07565
6.	การเข้าร่วมกลุ่มการเมือง พรรคการเมือง	1.06201
7.	การเข้าร่วมฟังประชุมของกลุ่มฯหรือพรรคการเมือง	0.94738
8.	การช่วยทำงานให้กลุ่มหรือพรรคการเมือง	0.81133
9.	การตั้งกลุ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน	0.77787
10.	การเป็นสมาชิกที่มีบทบาทในการแก้ปัญหาชุมชน	0.77018
11.	การเข้าร่วมทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน	0.72190
12.	การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาชุมชน	0.54704
13.	การติดต่อกับทางราชการเพื่อแก้ปัญหาชุมชน	0.51784
14.	การประท้วงความไม่เป็นธรรมในสังคม	0.50290
15.	การประท้วงการกระทำของรัฐ	0.48232
16.	การประท้วงกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม	0.46808
17.	การประท้วงการใช้กฎหมู่	0.45346
18.	การรับฟังข่าวสารจากสื่อมวลชน	0.43102
19.	การชักชวนผู้อื่นให้สนทนาเรื่องการเมือง	0.40079
20.	การเข้าร่วมอภิปรายทางการเมือง	0.38287

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อที่	เนื้อหา	ค่า Eigenvalue
21.	การฟังคำปราศรัยหาเสียง	0.35391
22.	การเขียนบทความทางการเมืองลงสิ่งพิมพ์	0.33799
23.	การเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการ	0.30899
24.	การส่งข่าวฯสนับสนุนหรือค้านผู้นำกลุ่มฯหรือพรรค	0.28323
25.	การแสดงความคิดเห็นหรือข้อเรียกร้องต่อกลุ่มฯหรือพรรคฯ	0.25987

ตาราง 7 ค่า factor loading ของตัวแปรด้านต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ก่อนการหมุนแกน

ข้อที่	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4	Factor 5	Factor 6
1.	.073	.406	.159	.015	.074	-.014
2.	.212	.252	.163	-.022	.024	.160
3.	.298	.637	.242	.204	-.004	.361
4.	.319	.307	.254	.179	-.109	.173
5.	.579	-.064	.031	.238	-.379	-.041
6.	.587	-.145	-.050	.181	-.397	-.065
7.	.527	.237	.025	.025	-.121	-.306
8.	.616	-.209	.025	.079	-.195	.116
9.	.597	.070	-.331	.016	-.014	.053
10.	.538	.209	-.582	.039	.125	.061
11.	.504	.241	-.610	.021	.111	.098
12.	.532	.104	-.260	.013	-.040	-.032
13.	.656	-.005	-.027	-.011	-.023	-.086
14.	.687	-.046	.083	-.322	-.039	.026
15.	.669	-.142	.139	-.434	-.060	.092
16.	.666	-.044	.118	-.366	.078	.148
17.	.657	-.208	.033	-.246	-.081	.070
18.	.057	.470	.060	-.122	.044	-.200
19.	.362	.440	.172	.012	.059	-.080
20.	.498	.019	.065	.059	.070	.009

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อที่	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4	Factor 5	Factor 6
21.	.445	.443	.103	-.114	.032	-.346
22.	.643	-.268	.139	.219	.276	.004
23.	.651	-.304	.136	.223	.248	-.062
24.	.687	-.257	.134	.148	.163	-.101
25.	.662	-.189	.140	.140	.95	-.189

ตาราง 8 ค่า factor loading ของตัวแปรต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อมีการหมุนแกนแบบ Varimax

ข้อที่	factor 1	factor 2	factor 3	factor 4	factor 5	factor 6
1.	-.025	-.035	.003	-.076	.338	.282
2.	.047	.138	.036	.000	.360	.096
3.	.020	-.007	.135	.059	.826	.148
4.	.123	.057	.009	.214	.509	.105
5.	.268	.157	.149	.636	.127	.049
6.	.252	.204	.194	.647	.018	.021
7.	.206	.156	.194	.330	.110	.468
8.	.351	.342	.177	.436	.093	-.103
9.	.218	.237	.554	.230	.076	.077
10.	.146	.108	.798	.079	.062	.109
11.	.087	.103	.818	.062	.081	.091
12.	.184	.196	.458	.233	.063	.155
13.	.364	.324	.278	.283	.078	.196
14.	.274	.637	.185	.188	.094	.168
15.	.248	.759	.108	.162	.062	.086
16.	.296	.681	.180	.049	.164	.093
17.	.309	.597	.180	.251	.005	.011
18.	-.131	-.001	.057	-.085	.200	.466
19.	.129	.099	.109	.053	.391	.413
20.	.352	.210	.171	.152	.166	.111

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อที่	factor 1	factor 2	factor 3	factor 4	factor 5	factor 6
21.	.129	.174	.153	.103	.203	.646
22.	.739	.203	.137	.130	.077	-.025
23.	.753	.199	.121	.172	.018	.003
24.	.685	.268	.126	.229	.015	.075
25.	.648	.264	.144	.170	.101	.051

ตาราง 9 โครงสร้างของตัวแปรที่รวมกลุ่มตามผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ

factor 1	factor 2	factor 3	factor 4	factor 5	factor 6
22	14	9	5	1	7
23	15	10	6	2	18
24	16	11	8	3	19
25	17	12		4	21

ตาราง 10 ค่าสหสัมพันธ์ภายในระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านต่าง ๆ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองด้าน	เลือกตั้ง	หาเสียง	ชุมชน	ประท้วง	ฝ่ายรับ	ฝ่ายส่ง	คะแนนรวม
เลือกตั้ง		.172	.187	.199	.437	.152	.631
หาเสียง			.433	.524	.255	.556	.641
ชุมชน				.445	.356	.396	.694
ประท้วง					.336	.589	.712
ฝ่ายรับ						.244	.697
ฝ่ายส่ง							.643
คะแนนรวม							

r = .115 p < .01

r = .088 p < .05

ตาราง 11 ค่าสหสัมพันธ์ในระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา

ตัวแปร		เพศ	อายุ	สถาบัน	สาขา	ประเภท	ขนาด	ภูมิลำเนา	อาชีพ	การศึกษา	รายได้	บรรยากาศ	กิจกรรม	สื่อมวลชน	สารสนเทศ	สำนึก	ไว้วางใจ	สมรรถนะ
การมีส่วนร่วมทางการเมือง	เลือกตั้ง	.006	.115	-.011	.041	-.053	.041	.061	-.001	-.028	.009	.066	.406	.241	.197	.220	.003	.122
	หาเสียง	.045	-.020	-.114	.046	.071	-.094	-.079	-.097	.026	-.031	.042	.186	.035	-.026	-.175	.105	-.041
	ชุมชน	.118	.061	.014	-.038	.001	-.105	-.135	-.073	.012	-.071	.048	.335	.161	.046	-.038	.072	.048
	ประท้วง	.133	.044	-.094	-.001	-.037	-.115	-.072	-.064	-.002	-.069	-.003	.263	.139	.023	-.125	-.040	.033
	ฝ่ายรับ	.162	.041	.014	.071	-.059	.048	-.130	-.053	-.032	.012	.082	.362	.425	.245	.193	.024	.164
	ฝ่ายส่ง	.114	-.009	-.075	.012	.034	-.091	-.085	-.110	.064	-.043	.113	.184	.128	-.042	-.176	.021	-.086
	คะแนนรวม	.139	.075	-.050	.033	-.025	-.060	-.098	-.086	.000	-.042	.087	.464	.310	.144	.032	.041	.087
ปัจจัยทางชีวสังคม	อายุ	.165																
	สถาบัน	.168	.004															
	สาขา	-.106	.058	-.322														
	ประเภท	-.179	.145	-.387	.585													
	ขนาด	-.099	-.067	.387	.399	.202												
	ภูมิลำเนา	-.082	-.027	.097	.058	.018	.032											
	อาชีพ	-.094	-.008	-.078	.067	.063	.051	.051										
	การศึกษา	-.004	-.035	.036	-.006	-.007	.010	.085	-.430									
	รายได้	-.117	-.010	-.074	.232	.288	.189	.099	.105	.183								
ปัจจัยทางปริบท	บรรยากาศ	-.068	.023	.118	.146	.066	.105	-.005	-.087	.029	.038							
	กิจกรรม	.136	-.011	.097	-.066	-.129	.014	-.053	-.026	.011	-.058	.033						
	สื่อมวลชน	.119	.087	.025	.090	.009	.035	-.009	-.041	.040	.019	.071	.198					
ปัจจัยทางจิตวิสัย	สารสนเทศ	.143	-.044	.083	-.032	-.193	-.011	-.000	-.022	.024	-.043	-.018	.460	.157				
	สำนึก	-.049	.008	.050	.002	-.126	.052	-.011	.033	.003	-.071	.038	.196	.183	.252			
	ไว้วางใจ	.098	.044	.024	-.030	-.005	-.021	-.002	-.120	.014	-.007	.100	.008	-.002	-.009	-.055		
	สมรรถนะ	.008	-.031	-.016	-.063	-.172	-.050	-.056	.014	-.011	-.060	-.024	.132	.114	.186	.286	-.067	
ค่าเฉลี่ย		.412	21.348	.216	.489	.353	.647	.588	.516	9.752	2.168	24.244	7.382	9.638	8.707	53.078	34.816	42.332
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน		.492	1.441	.412	.500	.478	.478	.492	.500	4.349	0.934	4.331	3.622	2.100	2.183	5.882	5.543	4.682

R = .115; p < .01

r = .088; p < .05

ตาราง 12 รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท ลักษณะทางจิตวิสัย และลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของกลุ่มนักศึกษาที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับต่ำสุด

หมายเลข	เพศ	อายุ	สถาบัน	สาขา	ภูมิลำเนา	อาชีพ	การศึกษา	รายได้	บรรยากาศ	กิจกรรม	สื่อมวลชน	สารสนเทศ	สำนึก	ไว้วางใจ	สมรรถนะ	เลือกตั้ง	หาเสียง	ชุมชน	ประท้วง	ฝ่ายรับ	ฝ่ายส่ง	คะแนนรวม
104	หญิง	21	ธรรมศาสตร์	สังคม	ต่างจังหวัด	ธุรกิจส่วนตัว	ป. 4-7	4,250	23	1	2	10	47	35	43	-	-	-	-	1	-	1
444	หญิง	20	มหิดล	วิทย์	กรุงเทพ	ธุรกิจส่วนตัว	ม. 6-8	3,100	14	1	5	8	40	34	44	-	-	-	-	1	-	1
221	หญิง	21	ศิลปากร	ศึกษา	กรุงเทพ	ธุรกิจส่วนตัว	ต่ำกว่า ป. 4	3,300	21	-	8	4	48	41	43	-	-	-	-	1	-	1
114	หญิง	20	ธรรมศาสตร์	มนุษย์	กรุงเทพ	นายพลทหาร	ปริญญาตรี	3,300	33	8	8	9	47	36	32	1	-	-	-	1	-	2
136	หญิง	21	ศิลปากร	วิทย์	ต่างจังหวัด	ธุรกิจส่วนตัว	ปริญญาโท	1,400	21	5	9	10	52	35	30	-	-	-	-	2	-	2
552	หญิง	20	การค้า	สังคม	กรุงเทพ	ธุรกิจส่วนตัว	ป. 4-7	1,250	19	4	8	8	56	31	43	-	-	-	-	2	-	2
446	หญิง	20	มหิดล	วิทย์	กรุงเทพ	รัฐวิสาหกิจระดับกลาง	ปริญญาโท	5,000	27	8	5	8	40	28	43	1	-	-	-	1	-	2
366	หญิง	21	เกษตร	มนุษย์	ต่างจังหวัด	ชี 4-6	ปริญญาโท	2,400	26	5	7	5	64	35	44	1	-	-	-	1	-	2

ตาราง 13 รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท ลักษณะทางจิตวิสัย ของลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง และกลุ่มนักศึกษาที่มีคะแนนการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับสูงสุด

หมายเลข	เพศ	อายุ	สถาบัน	สาขา	ภูมิลำเนา	อาชีพ	การศึกษา	รายได้	บรรยากาศ	กิจกรรม	สื่อมวลชน	สารสนเทศ	สำนึก	ไว้วางใจ	สมรรถนะ	เลือกตั้ง	หาเสียง	ชุมชน	ประท้วง	ฝ่ายรับ	ฝ่ายส่ง	คะแนนรวม
263	ชาย	23	เกษตร	วิทย์	ต่างจังหวัด	รัฐวิสาหกิจระดับสูง	ปริญญาตรี	2,850	34	9	14	11	61	37	41	10	1	12	4	12	1	40
451	หญิง	20	บริหาร	วิทย์	ต่างจังหวัด	ซี 4-6	อนุปริญญา	2,000	21	8	12	11	53	31	50	9	6	8	8	8	6	45
669	หญิง	20	กรุงเทพ	สังคม	ต่างจังหวัด	ซี 4-6	ปริญญาตรี	2,500	33	24	10	10	63	31	40	9	4	8	3	10	11	45
461	หญิง	21	บริหาร	วิทย์	ต่างจังหวัด	เช่าที่นา	ป. 4-7	1,500	24	16	14	10	56	30	55	9	7	8	8	9	6	47
718	ชาย	22	เทคนิคสยาม	สังคม	กรุงเทพ	ซี 4-6	ม. 6-8	1,000	18	10	14	10	50	24	43	9	9	4	11	11	3	47
542	หญิง	20	การค้า	สังคม	ต่างจังหวัด	รัฐวิสาหกิจระดับสูง	ม. 6-8	3,000	27	9	9	10	47	40	43	13	5	7	6	11	7	49
726	ชาย	20	ศรีปทุม	สังคม	กรุงเทพ	ไม่ได้ทำงาน	ป. 4-7	2,500	34	15	13	10	45	43	42	12	7	11	5	11	6	52
158	ชาย	22	ศิลปากร	มนุษย์	ต่างจังหวัด	ธุรกิจส่วนตัว	ป. 4-7	2,500	21	22	12	13	58	33	33	11	8	9	8	9	9	54

ภาคผนวก ค.

ตาราง 1 ค่าน้ำหนักสำคัญสัมพัทธ์ (relative contribution) ของตัวแปรย่อยในปัจจัยทางชีวสังคม ในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน

การมีส่วนร่วมทางการเมือง		ตัวแปรย่อยในปัจจัยทางชีวสังคม								
		เพศ	อายุ	สถานภาพ	สาขา	ภูมิลำเนา	อาชีพ	การศึกษา	รายได้	Constant
เลือกตั้ง	b	-.105	.298**	-.128	.731	.313	-.176	-.021	.054	-1.801
	β	-.018	.153	-.019	.130	.055	-.031	-.033	.018	
หาเสียง	b	.101	-.052	-.372	.332	-.223**	-.192	-.000	-.033	1.821
	β	.038	-.057	-.116	.126	-.083	-.073	-.001	-.023	
ชุมชน	b	.338	.027	-.203	-.413	-.525**	-.164	.006	-.079	2.293
	β	.074	.017	-.037	-.092	-.116	-.037	.011	-.033	
ประท้วง	b	.409**	.033	-.431	.457	-.258*	-.146	-.002	-.059	0.419
	β	.113	.026	-.099	.128	-.071	-.041	-.005	-.031	
ฝ่ายรับ	b	.673**	.053	.319	.821	-.584**	-.255	-.028	.142	3.155
	β	.151	.035	.060	.187	-.131	-.058	-.056	.060	
ฝ่ายส่ง	b	.306**	-.055	-.332	.255	-.253**	-.162	.015	-.045	1.645
	β	.105	-.055	-.095	.089	-.087	-.056	.045	-.029	
คะแนนรวม	b	1.722**	.303	-1.148	2.183	-1.530**	-1.095	-.031	-.021	7.155
	β	.107	.055	-.060	.138	.095	-.069	-.017	-.002	

**p < .01

*p < .05

ตาราง 2 ค่าน้ำหนักสำคัญส่งทบ (relative contribution) ของชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางปริบท ในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน

การมีส่วนร่วมทางการเมือง		ชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางปริบท			
		บรรยากาศ	กิจกรรม	สื่อมวลชน	Constant
เลือกตั้ง	b	0.027	0.228**	0.219**	0.394
	β	0.042	0.372	0.164	
หาเสียง	b	0.011	0.068**	-0.003	-0.114
	β	0.036	0.186	-0.005	
ชุมชน	b	0.016	0.194**	0.103**	-0.810
	β	0.031	0.315	0.096	
ประท้วง	b	-0.007	0.121**	0.078**	0.597
	β	-0.017	0.246	0.092	
ฝ่ายรับ	b	0.023	0.174**	0.380**	-0.611
	β	0.046	0.288	0.365	
ฝ่ายส่ง	b	0.034**	0.065**	0.061*	-1.378
	β	0.102	0.163	0.088	
คะแนนรวม	b	0.104	0.910**	0.838**	-3.116
	β	0.057	0.418	0.223	

**p < .01

*p < .05

ตาราง 3 ค่าน้ำหนักสำคัญส่วนทบ (relative contribution) ของชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางจิตวิสัย ในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง		ชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางจิตวิสัย				
		สารสนเทศ	สำนึก	ไว้วางใจ	สมรรถนะ	Constant
เลือกตั้ง	b	.186**	.081**	.009	.028	-2.151
	β	.145	.171	.017	.047	
หาเสียง	b	.010	-.040**	.023**	.004	1.690
	β	.017	-.178	.096	.013	
ชุมชน	b	.053	-.025	.030*	.030	.560
	β	.051	-.065	.073	.062	
ประท้วง	b	.041	-.048**	-.014	.025	2.490
	β	.051	-.159	-.043	.066	
ฝ่ายรับ	b	.199**	.044**	.015	.045**	-1.595
	β	.198	.188	.039	.096	
ฝ่ายส่ง	b	.005	-.041**	.002	-.012	3.049
	β	.007	-.166	.010	-.040	
คะแนนรวม	b	.493**	-.028	.065	.120	4.043
	β	.137	-.021	.046	.071	

**p < .01

*p < .05

ตาราง 4 ค่าน้ำหนักสำคัญสมพหุ (relative contribution) ของชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางชีวสังคม ทางบริบท และทางจิตวิสัย ในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน

การมีส่วนร่วมทางการเมือง		ชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางชีวสังคมทางบริบทและทางจิตวิสัย															
		เพศ	อายุ	สถาบัน	สาขา	ภูมิลำเนา	อาชีพ	การศึกษา	รายได้	บรรยากาศ	กิจกรรม	สื่อมวลชน	สารสนเทศ	สำนึก	ไว้วางใจ	สมรรถนะ	Constant
เลือกตั้ง	b	-.406*	.273**	-.479	.487	.422**	-.149	-.031	.101	.010	.290**	.187**	-.018	.054**	.006	.014	-8.635
	β	-.071	.140	-.070	.087	.074	-.026	-.047	.034	.015	.375	.140	-.014	.114	.012	.024	
หาเสียง	b	-.015	-.043	-.112	.481	-.201*	-.140	.001	-.043	-.003	.110	.019**	-.075**	-.042**	.018*	.006	2.444
	β	-.005	-.047	-.035	.183	-.075	-.053	.003	.030	-.011	.302	.030	-.124	-.186	.077	.021	
ชุมชน	b	.106	.023	.157	-.249	-.440**	-.089	.003	-.075	.015	.252**	.112**	-.153**	-.038**	.015	.030	.239
	β	.023	.015	.029	-.055	-.097	-.020	.006	-.031	.029	.407	.105	-.149	-.099	.036	.062	
ประท้วง	b	.237	.040	.017	.594	-.212	-.146	-.005	-.063	-.016	.171**	.099**	-.116**	-.056**	-.021*	.016	1.716
	β	.065	.032	.004	.166	-.058	-.041	-.013	-.033	-.039	.346	.116	-.141	-.185	-.660	.043	
ฝ่ายรับ	b	.367*	.015	.053	.567	-.510**	-.209	-.037*	.153*	.006	.153**	.348**	.035	.023	.007	.033*	-3.514
	β	.082	.009	.010	.129	-.115	-.048	-.074	.065	.011	.253	.334	.035	.063	.018	.071	
ฝ่ายส่ง	b	.205	-.052	.059	.471	-.229	-.118	.014	-.063	.026*	.109**	.087**	-.098**	-.046**	-.007	-.013	2.977
	β	.070	-.052	.017	.164	-.078	-.041	.043	-.041	.079	.274	.128	-.149	-.189	-.025	-.041	
คะแนนรวม	b	.496	.256	-.306	2.352	-1.170	-.850	-.055	.011	.037	1.083	.852	-.425	-.104	.018	.087	-4.823
	β	.031	.047	-.016	.149	-.073	-.054	-.030	.001	.020	.498	.227	-.118	-.078	.013	.052	

**p < .01

*p < .05

ตาราง 5 ค่าน้ำหนักสำคัญสมทบ (relative contribution) ของชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางชีวสังคม และทางปริบท ในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน

การมีส่วนร่วมทางการเมือง		ชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางชีวสังคมและทางปริบท											
		เพศ	อายุ	สถาบัน	สาขา	ภูมิลำเนา	อาชีพ	การศึกษา	รายได้	บรรยากาศ	กิจกรรม	สื่อมวลชน	Constant
เลือกตั้ง	b	-.472*	.286**	-.300	.547	.405*	-.126	-.029	.074	.013	.300**	.213**	-5.927
	β	-.083	-.147	-.044	.098	.071	-.023	-.045	.025	.020	.388	.160	
หาเสียง	b	.028	-.048	-.425	.281	-.201*	-.188	-.001	-.023	-.002	.080**	-.005	1.314
	β	.010	-.053	-.133	.017	-.075	-.071	-.004	-.017	-.008	.221	-.008	
ชุมชน	b	.115	.023	-.327	-.534	-.460**	-.128	.001	-.063	.016	.205**	.090*	-0.288
	β	.025	.015	-.060	-.119	-.101	-.029	.003	-.026	.020	.332	.085	
ประท้วง	b	.249	.032	-.506	.369	-.227	-.146	-.005	-.046	-.020	.128**	.071*	-0.987
	β	.069	.026	-.117	.103	-.063	-.041	-.013	-.024	-.048	.259	.083	
ฝ่ายรับ	b	.353*	.022	.249	.709	-.528**	-.206	-.037	.141	.075	.172**	.369**	-1.065
	β	.079	.015	.047	.162	-.119	-.047	-.073	.060	.015	.284	.354	
ฝ่ายส่ง	b	.227*	.060	-.372	.221	-.225*	-.133	.013	-.044	.024*	.070**	.057*	0.146
	β	.078	-.061	-.106	.077	-.077	-.046	.040	-.029	.073	.176	.083	
คะแนนรวม	b	.501	.255	-1.682	1.592	-1.235*	-.928	-.058	.038	.039	.955**	.795**	-6.808
	β	.031	.047	-.088	.101	-.077	-.059	-.032	.004	.021	.439	.212	

**p < .01 *p < .05

ตาราง 6 ค่าน้ำหนักสำคัญสมทบ (relative contribution) ของชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางชีวสังคมและทางจิตวิสัย ในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน

การมีส่วนร่วมทางการเมือง		ชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางชีวสังคมและทางจิตวิสัย												
		เพศ	อายุ	สถาบัน	สาขา	ภูมิลำเนา	อาชีพ	การศึกษา	รายได้	สารสนเทศ	สำนึก	ไว้วางใจ	สมรรถนะ	Constant
เลือกตั้ง	b	-.183	.281**	-1.039	.147	.344	-.191	-.024	.090	.222**	.078**	.097	.027	-8.074
	β	-.032	.145	-.153	.026	.060	-.034	-.038	.030	.173	.165	.019	.046	
หาเสียง	b	.052	-.045	-.290	.374	-.229*	-.146	.003	-.052	.010	-.035**	.019**	.009	2.379
	β	.019	-.049	-.091	.142	-.086	-.056	.009	-.037	.015	-.158	.081	.032	
ชุมชน	b	.276	.027	-.300	-.529	-.510**	-.125	.008	-.086	.050	-.019	.018	.039*	0.729
	β	.061	.017	-.055	-.118	-.112	-.028	.015	-.036	.049	-.050	.046	.082	
ประท้วง	b	.375**	.042	-.299	.407	-.251*	-.155	-.002	-.072	.024	-.043**	-.021	.023	1.646
	β	.103	.034	-.069	.114	-.069	-.043	-.004	-.038	.030	-.142	-.064	.061	
ฝ่ายรับ	b	.589**	.039	-.400	.031	-.546**	-.258	-.030	.168	.191**	.049**	.009	.049**	-2.391
	β	.132	.026	-.075	.069	-.123	-.059	-.060	.072	.190	.132	.022	.105	
ฝ่ายส่ง	b	.285*	-.046	-.168	.328	-.265*	-.151	.016	-.062	-.006	-.035**	-.004	-.007	3.677
	β	.098	-.046	-.048	.114	-.091	-.052	.050	-.040	-.009	-.145	-.014	-.023	
คะแนนรวม	b	1.394*	.298	-2.496	1.027	-1.457*	-1.025	-.029	-.013	.491**	-.005	.032	.141*	-2.034
	β	.087	.054	-.130	.065	-.091	-.065	-.016	-.002	.136	-.004	.022	.084	

**p < .01 *p < .05

ตาราง 7 แสดงค่าน้ำหนักสำคัญสมทบ (relative contribution) ของชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางปริบท และทางจิตวิสัยในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน

การมีส่วนร่วมทางการเมือง		ชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางปริบทและทางจิตวิสัย							
		บรรยากาศ	กิจกรรม	สื่อมวลชน	สารสนเทศ	สำนึก	ไว้วางใจ	สมรรถนะ	Constant
เลือกตั้ง	b	.025	.279**	.195**	-.035	.057**	.003	.017	-2.818
	β	.038	.361	.146	-.027	.120	.005	.029	
หาเสียง	b	.009	.096**	.021	-.060*	-.046**	.021*	.001	1.684
	β	.028	.264	.033	-.100	-.205	.088	.004	
ชุมชน	b	.012	.238**	.127**	-.132**	-.043	.025	.021	.371
	β	.024	.385	.119	-.129	-.113	.063	.045	
ประท้วง	b	-.004	.157**	.105**	-.083**	-.061**	-.016	.019	2.515
	β	-.010	.319	.124	-.102	-.201	-.049	.049	
ฝ่ายรับ	b	.024	.151**	.363**	.052	.017	.010	.033*	-3.433
	β	.047	.249	.348	.052	.047	.026	.071	
ฝ่ายส่ง	b	.033**	.102**	.091**	-.076**	-.052**	-.002	-.016	2.200
	β	.101	.256	.133	-.116	-.211	-.007	-.052	
คะแนนรวม	b	.099	1.023**	.901**	-.335**	-.127**	.042	.076	.519
	β	.054	.470	.240	-.093	-.094	.029	.045	

**p < .01

*p < .05

ตาราง 8 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยชุดของตัวแปรที่ใช้ทำนาย

การมีส่วนร่วมทางการเมือง		ชุดของตัวแปรที่ใช้ทำนาย						
		ชีวสังคม	ปริบท	จิตวิสัย	ชีวสังคม + ปริบท	ชีวสังคม +จิตวิสัย	ปริบท +จิตวิสัย	ชีวสังคม + ปริบท +จิตวิสัย
เลือกตั้ง	R	.22690	.44021	.26834	.49281	.35133	.45746	.50573
	R^2	.05148	.19379	.07200	.24286	.12343	.20927	.25577
หาเสียง	R	.26232	.19000	.20056	.33795	.31203	.31479	.40825
	R^2	.06881	.03610	.04022	.11421	.09736	.09909	.16667
ชุมชน	R	.24194	.34996	.11452	.42725	.26250	.39302	.45984
	R^2	.05854	.12247	.01311	.18254	.06891	.15446	.21146
ประท้วง	R	.24430	.27867	.15778	.37112	.28515	.35732	.43504
	R^2	.05968	.07766	.02490	.13773	.08131	.12768	.18926
ฝ่ายรับ	R	.27985	.15289	.29670	.55932	.39841	.52516	.56952
	R^2	.07831	.26306	.08803	.31284	.15873	.27579	.32435
ฝ่ายส่ง	R	.26574	.22987	.18073	.34476	.30541	.34913	.42270
	R^2	.07062	.05284	.03266	.11886	.09328	.12189	.17868
คะแนนรวม	R	.24706	.51791	.16476	.56737	.29397	.53474	.58242
	R^2	.06104	.26823	.02715	.32191	.08642	.28595	.33922

ตาราง 9 ค่าน้ำหนักสำคัญสัมพัทธ (relative contribution) ของชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางชีวสังคมในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน เมื่อหักความแปรปรวนที่เกิดจากชุดตัวแปรในปัจจัยทางปริบทและทางจิตวิสัยออก

การมีส่วนร่วมทางการเมือง		ชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางชีวสังคม								
		เพศ	อายุ	สถานภาพ	สาขา	ภูมิลำเนา	อาชีพ	การศึกษา	รายได้	Constant
เลือกตั้ง	b	.032	-.219**	.170	-.089	-.471*	.138	.036	-.087	4.625
	β	.060	-.127	.028	-.018	-.093	.028	.063	-.033	
หาเสียง	b	-.043	.031	.406**	-.098	.198*	.184	-.003	.056	-.996
	β	-.017	.036	.134	-.039	.078	.074	-.010	.042	
ชุมชน	b	-.041	-.029	.277	.057	.505**	-.146	-.015	.094	12.741
	β	-.008	-.017	.046	.012	.101	-.030	-.027	.036	
ประท้วง	b	-.314**	-.027	.604**	.032	.182	.181	.003	.105	.109
	β	-.093	-.024	.149	.009	.054	.054	.007	.059	
ฝ่ายรับ	b	-.377**	.011	.125	-.241	.461**	.250	.038*	-.127	-.432
	β	-.099	.008	.028	-.065	.122	.067	.089	-.064	
ฝ่ายล่ง	b	-.243*	.038	.368**	.021	.224*	.155	-.017	.079	-1.054
	β	-.089	.041	.112	.008	.082	.057	-.055	.055	
คะแนนรวม	b	-.859	-.227	1.878**	-.297	1.071*	1.046*	.051	.131	3.014
	β	-.063	-.049	.116	-.022	.079	.078	.033	.018	

**p < .01

*p < .05

ตาราง 10 ค่าน้ำหนักสำคัญส่วนทบ (relative contribution) ของชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางปริบทในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน เมื่อหักความแปรปรวนที่เกิดจากชุดตัวแปรในปัจจัยทางชีวสังคมและทางจิตวิสัยออก

การมีส่วนร่วมทางการเมือง		ชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางปริบท			
		บรรยากาศ	กิจกรรม	สื่อมวลชน	Constant
เลือกตั้ง	b	-.009	-.226**	-.150**	3.426
	β	-.014	-.304	-.117	
หาเสียง	b	-.000	-.076**	-.003	.459
	β	-.001	-.217	-.005	
ชุมชน	b	-.023	-.167**	-.104**	3.157
	β	-.045	-.275	-.099	
ประท้วง	b	.011	-.129**	-.078**	-.798
	β	.028	-.267	-.094	
ฝ่ายรับ	b	-.018	-.099**	-.312**	4.316
	β	-.039	-.177	-.321	
ฝ่ายล่ง	b	-.029**	-.072**	-.062**	2.271
	β	-.091	-.188	-.093	
คะแนนรวม	b	-.070**	-.767**	-.701**	14.221
	β	-.039	-.363	-.193	

**p < .01 *p < .05

ตาราง 11 ค่าน้ำหนักสำคัญส่วนทบ (relative contribution) ของชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางจิตวิสัยในการทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ละด้าน เมื่อหักความแปรปรวนที่เกิดจากชุดตัวแปรในปัจจัยทางชีวสังคมและทางปริบทออก

การมีส่วนร่วมทางการเมือง		ชุดตัวแปรย่อยในปัจจัยทางจิตวิสัย				
		สารสนเทศ	สำนึก	ไว้วางใจ	สมรรถนะ	Constant
เลือกตั้ง	b	.018	-.051**	-.005	-.025	3.315
	β	.016	-.120	-.012	-.047	
หาเสียง	b	.042*	.042**	-.022**	-.000	-1.857
	β	.072	.193	-.095	-.002	
ชุมชน	b	.106**	.037**	-.021	-.015	-1.288
	β	.112	.105	-.057	-.033	
ประท้วง	b	.057*	.055**	.016	-.019	-3.422
	β	.074	.190	.053	-.053	
ฝ่ายรับ	b	-.026	-.019	-.008	-.036*	2.587
	β	-.031	-.060	-.024	-.089	
ฝ่ายส่ง	b	.055*	.045**	.002	.016	-3.696
	β	.087	.192	.009	.056	
คะแนนรวม	b	.254*	.109*	-.038	-.078	-4.320
	β	.083	.096	-.032	-.055	

**p .01

*p .05

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นาย ชลัย จงลือพันธ์
วัน เดือน ปี เกิด	9 ธันวาคม 2491
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ที่อยู่ปัจจุบัน	271 หมู่ 9 ซอยสวัสดิ์ 23 ราษฎร์บูรณะ กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2508 มัธยมศึกษาตอนต้น จาก โรงเรียนอัสสัมชัญ (บางรัก) พ.ศ. 2510 มัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พ.ศ. 2514 รัฐศาสตร์บัณฑิต (การปกครอง) จาก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2516 M.A. (Government) Lamar State University, U.S.A. พ.ศ. 2527 การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (พัฒนศึกษาศาสตร์) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2517 - ปัจจุบัน อาจารย์ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีความสำคัญ ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

บทคัดย่อ

ของ

ชลัช จงสืบพันธ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต

มีนาคม ๒๕๒๗

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองอันได้แก่ ลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัย ตลอดจนศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้ ประกอบด้วยนักศึกษาชั้นปีที่ ๓ - ๔ ระดับปริญญาบัณฑิต จำนวน ๗๖๕ คน จากสถาบันการศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย เขตกรุงเทพมหานคร ๘ สถาบัน โดยการสุ่มเลือกแบบหลายระดับ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม จำนวน ๔ ฉบับ ที่ผู้วิจัยสร้างเองสำหรับวัดตัวแปรด้านชีวสังคม ด้านปริบท ด้านจิตวิสัยและตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองแบบตัวต่อตัว และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบโปรดักโมเมนท์ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การวิเคราะห์คอมมอนนาลิตี้ และการวิเคราะห์คาโนนิคัล

ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองประกอบด้วย ๖ องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ด้านการเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง ด้านการมีบทบาทในชุมชน ด้านการประท้วง ด้านการเป็นฝ่ายรับการสื่อสารทางการเมือง และด้านการเป็นฝ่ายส่งการสื่อสารทางการเมือง นอกจากนั้นยังพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีส่วนช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งสหสัมพันธ์ภายในชุดปัจจัยและสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอยู่ในระดับต่ำ รวมทั้งมีค่าน้ำหนักสมทบเพียงพอในการอธิบายลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง ยกเว้นตัวแปรด้านประเภทและขนาดของสถาบันการศึกษา

ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับตัวแปรแต่ละตัวในปัจจัยลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบท และลักษณะทางจิตวิสัยพบว่า ด้านชีวสังคม นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาต่างจังหวัดมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงทุกองค์ประกอบ นักศึกษาเพศชายมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงเกือบทุกองค์ประกอบ ส่วนอายุ สาขาวิชาที่เรียน อาชีพของผู้ปกครอง การศึกษาของผู้ปกครอง และรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลภายในครอบครัวของนักศึกษามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ สำหรับด้านปริบท นักศึกษาที่มีบทบาทในกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการเปิดรับสื่อสารมวลชนมากจะมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมืองในระดับสูง ในขณะที่บรรยากาศภายในชั้นเรียนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ ส่วนตัวแปรในปัจจัยลักษณะทางจิตวิสัย นักศึกษาที่มี

สารสนเทศทางการเมืองมาก และมีความสำนึกทางการเมืองสูง เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเด่นชัด แต่นักศึกษาที่มีความไว้วางใจทางการเมือง และนักศึกษาที่มีความรู้สึก มีสมรรถนะทางการเมืองต่างกัน จะมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความสามารถในการอธิบายความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุดตัวแปรในปัจจัยลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบทและลักษณะทางจิตวิสัยแล้วพบว่า นักศึกษาที่มีลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบทและลักษณะทางจิตวิสัยที่ดีกว่า จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางปริบทและลักษณะทางจิตวิสัยด้อยกว่า

นอกจากนั้นยังพบอีกว่า หากนำชุดของตัวแปรทั้ง ๓ ปัจจัยไปอธิบายลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว ชุดตัวแปรในปัจจัยลักษณะทางปริบทสามารถอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้สูงสุดถึงร้อยละ ๒๖.๘ ส่วนชุดตัวแปรปัจจัยลักษณะทางจิตวิสัยสามารถอธิบายเพิ่มขึ้นได้ร้อยละ ๑.๘ และชุดตัวแปรปัจจัยลักษณะทางชีวสังคมสามารถอธิบายเพิ่มขึ้นได้ร้อยละ ๕.๔ ดังนั้น การพิจารณาพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยควรมุ่งเน้นที่การพัฒนาชุดปัจจัยลักษณะทางปริบท และจิตวิสัย โดยการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การส่งเสริมการเปิดรับสื่อสารมวลชน การพัฒนาความสำนึกทางการเมืองและสารสนเทศทางการเมือง

A STUDY OF UNDERGRADUATE STUDENTS' DEMOGRAPHIC, CONTEXTUAL AND AFFECTIVE CHARACTERISTICS CONTRIBUTING TO POLITICAL PARTICIPATION

AN ABSTRACT

BY

CHALAT CHONGSUBPHANT

Presented in partial fulfillment of the requirements

for the Doctor of Education degree

at Srinakharinwirot University

March 1984

The main objectives of this research were to study the characteristics and factors of political participation which have contributed the development of political participation. The demographic, the contextual and the affective characteristics have been implemented as three major variables. The relationships between these variables and the political participation have been explained. The research subjects were 765 undergraduate students studying in the third and the fourth year. These students were selected randomly from eight institutions of higher education located in Bangkok metropolitan area and under the Office of University Affairs. Four types of inventories which appropriated to measure the political partcipation, the demographic, the contextual and the affective characteristics were constructed and administered to the students by face to face contact. The data were analyzed by using the following techniques : the factor analysis, the product moment correlation, the one - way analysis of variance , the multiple regression analysis, the commonality analysis and the canonical analysis.

The study shows that the structure of students' political participation has been composed of six factors : (1) voting, (2) involving with political groups, (3) participating in community activities, (4) protesting, (5) passive participating in political communication activities, and (6) active participating in political communication activities. The study also explains that the inter - relationship and correlations among the contributing variables are relatively low. However, the beta weight of each variables, except the category and size of the educational institution, is high enough to explain the students' participation in politics.

In respect to the relationships among the political participation of the students and each variables ; the demographic, the contextual and the affective characteristics, the study shows that in the demographic characteristic, students who are from the provinces have high degree of participation in politics in every factors ; male students have high degree of participation in politics in almost every factors, the other variables __ _ age, study areas, parents' occupation, parents' educational level and average incomes of each members in family _ _ have low correlation to the students' political participation. In the contextual characteristic, students who actively involve with extra - curricula activities and who actively follow information from mass media have high degree of participation in political activities. The results also show that classroom climate has relatively low relationship with the students' political participation. In the affective characteristic, the students who have much more in information about politics and who have high political awareness have significantly high degree of the politieal participation; while the feeling of political trust and political efficacy of the students do not distinguish the degree of participation in politics. However in considering each characteristic as a whole, the study shows that the students who have superior in demographic, contextual and affective charaeteristics have higher degree of political participation than those who have inferior in such characteristics.

Moreover, the study also finds that, in explaining the participation in politics of the students in terms of each characteristic, the contextual characteristic is the highest degree in explaining the students' political participation : 26.8 per cent. In the affective and the demographic characteristics can be adding more 1.8 and 5.4 % respectively in explaining the students' political participation. As a consequence, the development of students' participation in politics in higher education institutions is suggested that the contextual and the affective characteristics should be emphasized which can be done through promoting extra - curricula activities, mass - media exposures, political awarenesses and political informations.